

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Stormfloden

paa

Lolland - Falster

1872

Stormfloden

paa

Lolland - Falster

1872

Øjenvidners Beretninger

Samlet og udgivet af
Knud Hansen

I Kommission hos
Mackeprangs Boghandel, Nykøbing S.
1922

„Du Danskes Vej til Roes og Magt sortladne Hav“.

Vore Digtere har i Tidernes Løb opildnet hinanden til at prise Havet i saa hastemte Toner, at man godt for en Gangs Skyld kan gøre opmærksom paa, at denne Vand-Begejstring egentlig ikke helt ubetinget har sin Rod i den nøgterne danske Befolkning. Den er paaduttet os. Nej, den jævne danske Befolkning, der i nogle Aartusinder har boet paa en Verbanke midt i Havet, kender denne store Husvært altfor godt til at være jærkelig begejstret for ham. Mange jørgelige Erfaringer har i Slægt efter Slægt aflejret en uroffelig, næsten overtroisk Mistillid til Havet. Vi finder den allerede i vor nordiske Mytologi: Havets Gud er den store Røver „Rån“, og akkurat det samme Syn paa Havet har vore egne samtidige Fiskere og Sømænd og — jidst, men ikke mindst — Landmændene; de hader og frygter det, jnarere end de elsker det. Derfor maa man saa meget mere beundre den Sindsro og det Mod, Lolland-Falstringerne viste under Stormfloden. De lod sig ikke forbløffe.

I „Historisk Kalender“ for Aaret 1814 læses en Beretning, som i denne Forbindelse er meget betegnende:

„Med Hensyn til de Druknedes Frelse er man i det hele gaaet meget langjomt frem i Danmark. Omkring Aar 1800 indbød . . . deres Medborgere til at jorene sig i et Selskab, for at indrette i Kiøbenhavn en offentlig Redningsanstalt for de Drukne. Den 1. Juli 1800 udkom en Raadstue-Placat, som indeholdt, at foruden den Præmie, som Kongen 1798 havde udjat af 10 Rdl. for hver den som havde betimeligen optagen af Vandet en Skindbød, udlover Selskabet en Præmie af 2—10 Rdl. til hver den som redder et Menneſte, der er i Fare for at drukne, ſjont det endnu ikke var ſkindbødt. Af en historisk Beretning om Selskabets Oprindelse og første Virksomhed erjares, at allerede i det første Dvinquennium (Femaal) bleve ved Selskabets Foranstaltninger 85 druknede Menneſter optagne af Vandet i Kiøbenhavn, af hvilke de 69 bleve levende tilbagegivne Familie og Venner og kun 16 forbleve et Offer for Døden: enhver af de Reddede koſtede kun Selskabet 4 Rdlr. 2 Mrf. 8 Skl. — hvilken Bagatel for et Menneſtes Liv.“

Denne lille Beretning fra vore Oldfædres Tid giver baade ved sin Stil og sit Indhold en meget mere dansk Opfattelse af Havet end den, Drachmann docerede paa Stormflodens Tid.

Harsagerne til Stormfloden.

I den første Halvdel af November 1872 holdt Vinden over Danmark sig temmelig vedholdende i Nordvest og Nord og satte derved meget Vand fra Nordsjøen og Kattegat ind i Østersjøen, som altjaa fik Højvande. Den 11. og 12. November gik Vinden med voksende Styrke over til Nordøst, og den blev den 13. November (Onsdag) til en rasende Orkan, som førte Vandet fra den botniste, finste og rigaiste Bugt ned imod de tykke, jønderhøje og danske Kyster. Bølterne og Sundet var dels for smalle til, at de opstemmede Vandmasser kunde slippe igennem, og dels virkede den rasende Storm lige imod Strømmen. Vandet var f a n g e t i det sydvestlige Hjørne af Østersjøen og kunde hverken komme til den ene eller anden Side for Orkanen. Selv med almindelig Blæst vilde disse Omstændigheder have bevirket usædvanligt Højvande, men da det nu tilmed var en Orkan, som vi sjældent herhjemme ser Magen til, blev det til den største Stormflod, man kender, i Danmarks Historie. Man faar en Forestilling om, hvilken mægtig Vandmasse Vinden har drevet foran sig, naar man ser, at hele Østersjøen havde en Vandstand, der var 7—8 Fod over daglig Vande. Paa Brundrag var Flodhøjden $10\frac{1}{2}$ Fod, Kramuitze $9\frac{1}{4}$, Vesternæs $8\frac{1}{2}$, Fredsholm $7\frac{1}{4}$, og hvor Vinden stod paa — som paa Sydhøst-Falster — naaede Vandet $10\frac{1}{2}$ —12 Fod over dagl. Vande; en lignende Højde naaedes ved Solstens og Sønderjyllands Kyster, hvor man meldte en Vandstand paa 11—13 Fod o. d. R.

Paa Sydfalster gik Floden først over den lave Klitrække mellem Bøto Nor og Østersjøen og overjvømmede Norets Omgivelser til alle Sider, ja, den gik endog gennem Marrebækkens Lavning og ud i Guldborgjund, ja hele Sydfalster blev omdannet til en Ø. Paa Lolland frembragte Floden flere Steder lignende Odbannelser, jaaledes mødtes Vandet fra Rødbby Fjord med Vandet fra Nakskov Fjord omtrent ved Øllingsøgaard og aftar hele Sydvestlolland fra den øvrige Del af Landet. Jordbundsforholdene viser, at Nakskov og Rødbby Fjorde i jvundne Tider har staaet i Forbindelse gennem den Lavning, hvor Stormfloden nu banede sig Vej; naar man graver en Fod eller to ned i Jorden der, kommer man nemlig til Muslingeskaller og Sand — altjaa gammel Strandbund. Ved Øllingsøgaards Havn laa en gammel Bold, hvis Nytte man ikke havde kunnet fatte; men da Stormfloden kom, opdagede man, at den dækkede Haven imod Overjvømmelsen, og var nu klar over, hvorfor Forfædrene havde bygget den. Det gamle Løb fra Guldborgjund mellem Fugljang og Priorikov til Saksøbing var ogsaa

godt paa Vej til at blive farbart igen, men Dæmningerne ved Saksøbing holdt.

Ca. 1750 siger E. Pontoppidan: „Ja, dersom man fandt troe Beretningen, da haver det salte Vand fra Guldborg Sund bøjet sig ind over Prierstov Mark til bemeldte Kørket ved Saksøbing, saa at man endog med Skibe har kundet sejle der ind fra den Side. Der af skal det komme, at paa nogle gamle Landkort forestilles Halvparten af Musse-Herrei, nemlig den østlige Deel, ligejom en Jutul (Ø), adskilt fra det øvrige Laaland. Det kaldes og „Guldborg-Land“, ligejom det var et Eiland (Ø).“

Historien om den hollandske Skipper, der sejlede efter et gammelt Kort, er jo ogsaa velkendt her paa Egnen. Han kunde ikke finde Indløbet til Saksøbing fra Guldborgjund; og da han spurgte om Vej, fik han saa den Bested, at han var nogle Hundrede Aar for sent paa Færde, naar han vilde den Vej. Volland har altsaa aabenbart tidligere været en Øgruppe, som efterhaanden er vokset sammen.

Efter denne lille Overjigt skal jeg gaa over til at skildre Enkelthederne fra Stormflødsdagen — tildeels med Djenvidnernes egne Ord.

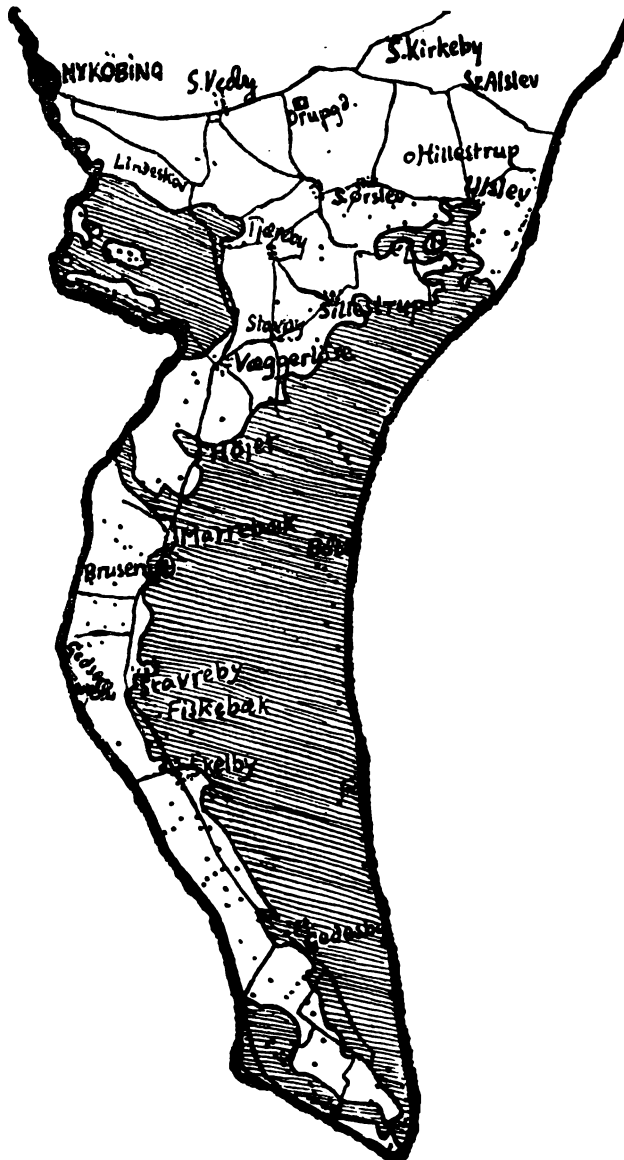
Gedesby.

Hr. Lærer P e t e r s e n, Gedesby, fortæller den 4. December 1872: „Søndagen den 10. November var der her paa Oddeu udbredt en dødligeuende Stilhede over hele Naturen, som meddelte en Døjsghede ikke alene til Mennesker, men ogsaa til Dyrene. Om Mandagen begyndte det at lufte fra Nordøst; Vinden tiltog i Styrke, og om Tirsdagen henimod Aften blæste der en bidende kold stærk Storm; den tiltog i Løbet af Natten og var om Morgenen paa hin skæbnesvangre 13. November meget heftig. Omtrent Kl. 9 var Stormen paa sit højeste og havde da en orkanagtig Karakter; derefter blev den mere ustadig, men med større og mindre Mellemrum var den jaa heftig, at den piskede Vandet til Støv, der som tætte Skyer fæ'r hen over Bølgerne og skjulte Genstanden for de ængstelig spejdende Blikke. Lige til Middag viste den ubarmhertige Fløj paa Kirkepiret ret mod Nordøst; hvert Øjeblik stirrede jeg paa den med ængstelig Forventning; men først ved Middagstid begyndte den at dreje sig lidt og viste omtrent Kl. 12½ mod Vst, og først da begyndte man at aande lidt friere, og kort efter begyndte ogsaa Vandet at falde. Hele Formiddagen igennem var det, som om Elementerne havde friggjort sig fra de almindelige Naturløve, og hvert Øjeblik spurgte vi ængstelig hinanden: „Hvad skal Enden blive?“ Og var Vinden blevet staaende endnu nogle jaa Timer med samme Styrke, da vilde vistnok endnu mange flere have gjort hint Spørgsmaal for jidste Gang. Her paa Oddeu er vi altid noget ængstelige, naar det blæjer fra Nordøst, men i de senere Aar var vi blevne trygge, idet Selskabet til Vøst Kors Udtørring havde opjært betydelige Dæmninger paa de laveste Steder langs Østersjøens Bredder. Hele Koblejsen og en meget stor Del af Vøst Kors var forvandlet til Enge; og Dagen før Stormfloden kunde man tørskoet passere disse Strækninger, medens man straks efter kunde sejle der med større Skibe. Nogle af Medlemmerne af Selskabet var dog ved Strandbredden om Aftenen den 12., men da Vandet ud paa Aftenen faldt lidt, gif de beroligede hjem.

Da Stormfloden kom. — Laagen, der viste sig at være de frembrydende
Vandmasser.

Om Morgenen, den 13. November, var der atter Folk ved Stranden
meget tidligt, og da havde Vandet naaet Overkanten af Dæmningen og

Stormfloden, der skyllede ind over Falster.

Det straverede viser, hvor langt Vandet gik ind paa Den.

var i Færd med at gaa over, og da Stormen rasede med frygtelig Magt, var det at forudse, at en stor Ulykke stod for Døren. De Udsjendte turde ikke opholde sig ved Stranden ret længe; thi det forekom dem, at Havet hævede sig jaa højt, at det hvert Øjeblik kunde vælte sig i en forfærdelig Højde ind over Dæmningerne, hvilket ogsaa straks efter skete. Man ilede tilbage mod Byen; men inden de kom der ad den Vej, der løber mellem Noret og Koblejsøen, kom Vandet dem i Møde fra Noret, og det blev dem klart, at Havet allerede i en betydelig Grad var gaaet over sine Bredder længere mod Nord, paa Bøtø. Kort efter var Gedesby, der ligger paa en Holm, omgivet af Vand, hvilket hvert Øjeblik tildækkede mere og mere af Markerne rundt omkring. Jeg var den Morgen lidt tidligere paa Benene end sædvanligt, og da jeg kom udenfor, kunde jeg i Dæmringen se ligesom en hvidlig Taage rundt om. Jeg blev ikke lidet forundret over, at en Taage kunde ligge over Egnen i en saadan Storm. Men medens jeg stod og grundede derpaa, kom min Søn, som var gaaet med et Brev, der skulde med Posten, løbende og fortalte, at Havet var gaaet over sine Bredder, og nu blev det mig klart, at hvad jeg havde anset for Taage, var Vand. Ved at gaa nærmere kunde jeg nu ogsaa se Bølgerne, der væltede deres skumklædte Toppe mod de højere liggende Steder, som de overprøjtede med Mæsjet af Vand.

Kort efter begyndte man at rømme de lavere liggende Huse; man førte Kreaturer til højere Steder, Korn, Bohave og lignende paa Loftet, og nu mente man at have sikret sig. Vandet steg nu jævnt indtil Kl. 9; det bredte sig Tomme for Tomme; man jatte imaa Dæmninger her og der for at holde det borte fra Steder, hvor det kunde gøre størst Skade, idet man hvert Øjeblik troede, at nu maatte det være paa de højeste.

Magtet det haarde Vejr jaa man en forunderlig Travlhed rundt omkring; overalt var Folk paa Færde for at redde snart dette, snart hint fra Vandet. Allerede da Kl. var 9, stod Vandet et godt Stykke op paa Støtterne, der bar mine Vistader. Min ældste Søn foreslog, at vi skulde bringe dem paa Loftet; men jeg mente, at de nok kunde staa; thi jagde jeg: „der er endnu et lille Stykke, før det naar Kuberne, og om det endog gaar lidt op paa dem — hvilket jeg ikke tror, det kan — jaa har det endda ingen Rød; thi Bierne opholder sig foroven.“ Men denne min Slutning viste sig siden at være jaare fejlagtig; thi var Bierne blevne paa deres Stade, da vilde Vandet være gaaet fulde 4 Fod over Toppen af Kuberne; men de var i god Behold paa Loftet, min Søn lod mig ingen Ro, førend de var der

Det urimelige Sagn fra ældgammel Tid blev til Virkelighed. — Stolen indrettes som en „Noahs Ark“.

Fra Kl. 9 til Kl. 12 steg Vandet med en forbausende Hurtighed. Fra Tid til anden trængtes vi mere og mere tilbage til de højere liggende Ste-

der; mange af Naboerne forj samlede sig i Skolen, idet denne ligger paa et af de højere Steder, og desuden er en stærk, grundmuret Bygning. Den stod ogsaa sin Prøve paa hin uforglemmelige 13. November; thi, medens Huse sank rundt omkring og forsvandt i de graadige Bølger, som om det havde været Snehuse, stod denne gamle Bygning uroffelig og vidnede om, at 4de Frederiks Bygninger ikke var „Piudevær“. Uagtet jeg havde faaet mine Vandstøvler paa, ansaa det dog snart for godt at holde sig paa det tørre, og da jeg troede, at der kun saa Steder kunde være Tale om nogen egentlig Fare — og fra disse Steder var Folk og Kreaturer rømmede — saa havde jeg Lejlighed til fra min Stue at anstille Betragtninger over denne mærkelige og enestaaende Begivenhed. Vandet var nu naaet til en stor Sten, som ligger midt i Gaarden. „Herre Gud“, tænkte jeg, „saa skulde man dog opleve den Dag, hvorom det vil lyde til Efterkommerne, at Havet har naaet hin store Sten!“ De Gamle havde fortalt om et Mærke, der havde været i en Stolpe i en nu nedbrudt Gaard, hvortil Vandet en Gang i ældgammel Tid skulde have naaet. Jeg havde hidtil anset dette for et urimeligt Sagn; men nu (A. 9) saa jeg det bekræftet. Men Enden var ikke endda, snart blev Stillingen saa alvorlig, at der ikke levedes Tid til slige Betragtninger. I næste Time var ikke alene hin Sten overstreden, men en Bogn, som stod i Nærheden af den, begyndte at bevæges hid og did af Bølgerne, som nu isog temmelig højt op paa Murene. Jeg løb nu hastig over og lukkede Kirkedøren op, for om nogen mulig vilde redde sig i Kirken. Men desværre! Folk havde for en Del troet sig sikke i deres Huse, indtil Flugten derfra var dem afslaaen.

Nu ilede jeg tilbage til Skolen, der fra nu af blev ligejom en „Noahs Ark“. Men snart randt det mig ihu, at „Arken“ var fuld af Mennesker og Dyr, men der fattedes Levnedsmidler. Vi bagede netop den Dag, og Brødet stod i Ovnen og var færdigt, men en dyb og rivende Strøm skulde passeres for at komme dertil. Dog her nyttede ingen Betænkning! Min Søn og jeg gik ud af Vinduet, vadede i dybt Vand over Gaarden, kom til Ovnen, hvor Vandet netop var i Begreb med at trænge ind. Brødet blev hastigt taget ud og anbragt paa Brændestablen tæt under Loftet, hvorpaa vi hastigt, drivende vaade, vendte tilbage samme Vej til „Arken“. Snart gjorde jeg den Erfaring, at Vandet kunde holdes ude ved at holde Dørene lukkede, idet Hø, Halm og Møg snart lagde sig for Sprækkerne og tættede dem. Men en „Efternøler“, der ikke havde hørt den ny Regel: at Passagen var gennem Vinduet, kom og aabnede Døren, da Vandet stod en Allen højt paa den, og lukkede en Del Vand ind; men ved forenede Kræfter fik vi igen Døren lukket og stænget, og snart kunde vi gaa tørskoet i den største Del af Huset. A. 12 stod Vandet paa sit højeste, og da manglede det kun 6 Tommer i at naa Vinduerne.

**Svad Bølgerne rev med sig. — Husene forsvandt sporløst —
stykket bort af Floden.**

Jeg kan ikke nægte, at uagtet man i Stuerne stod paa det tørre, jaa var det dog noget uhyggeligt at se Bølgerne gaa udenfor ligejøm paa Havet, og en forvirret Masse fare forbi i alle Retninger. Snart løftedes paa Bølgetoppene Resten af et Hus, snart en Masse Hø, Halm, Brænde osv., snart saa man et Faar, et Evin og en Ko kæmpende med Døden i de vrede Bølger, snart saa man Husgeraad, Klædningsstykker og Fødevarer fare forbi og forsvinde for at give Plads for andre Dele. Det var nu slemt nok, at Vandet stod jaa højt, men det værste var dog den forfærdelige Bølgegang, og jeg kan ikke nægte, at det jo undertiden blev mig noget underligt om Hjertet, naar jeg hørte Bragstumper af alle Slags ved Bølgernes Magt drives mod Gavlen, jaa at det dundrede i Huset; heldigt var det, at der ingen Binduer var paa den Del af Huset. Vi opholdt os mest paa Loftet, thi der havde man Udset til alle Sider; men det forekom mig, at de Timer, vi tilbragte der, var lange som Dage, og intet Under! thi overalt jaa man kun Glendighed og Fordærvelse, hvor man vendte Øjet hen.

Omtrent Kl. 10 bortstykkedes det første Hus, men i de følgende 2 Timer sank det ene efter det andet sporløst i Bølgerne. Det eneste, man kunde høre gennem Stormens Tuden og Bølgernes Brujen, var Braget af et nærved sammenstyrtende Hus, ikke engang Striget af de Samrende, der nogle Øjeblikke stod paa Ruinerne af deres sunkne Boliger, kunde naa vore Øren, kun gennem Øjet kunde vi blive Vidner til Glendigheden.

Tæt norden for Skolens Have boede Jens Madjen, Smed, tilligemed sin Kone og deres voksne Søn. Omtrent Kl. 10 var en Nabo derinde, og da han gik derfra for at begive sig over i Skolen, vilde Sønnen have været med. Men da de Gamle ikke vilde forlade deres Bolig, jaa mente de, at Sønnen ogjaa skulde blive. Han gjorde det, men med grædende Taarer. Da kort efter Faren var stor og overhængende, begav det nævnte unge Menneske sig alligevel paa Vej for at komme til os i Skolen; han var allerede kommen ind i vor Have, arbejdende sig frem, ofte overstykket og til-dækket af Bølgerne og havde nu naaet det højeste Sted i Haven. Vi stod i Vinduet, omtrent 50 Alen fra ham, beredt til at tage ham ind i „Arken“. Men pludselig kom en uhyre Bølge, der bar Noget (vi troede, det var Halm) paa sin Ryg; den slog over ham, og vi jaa ham ikke mere. Nogle Dage efter fandtes han i Hjørnet af Haven med knust Hoved; det viste sig, at det, Bølgen havde ført med sig, var en temmelig stor Bro, som havde ligget over en Kanal østen for Byen.

**Frygtelige Timer ved „Arken“s Gavlvindue. — Mennesker, der kæmper
mod Bølgerne og hjælpeløst drukner.**

Omtrent en Time senere hørte jeg et Brag, der trængte igennem Stor-

Fra Sydfalster under Stormfloden. — Reddet i sidste Øjeblik; bort efter flydende Husene bort.

mens Brølen; jeg vendte mig mod den Kant, hvorfra Lyden kom, og saa netop den sidste Rest af Smedens Hus forsvinde i Bølgerne. Jeg vidste nu, at denne Familie var gaaet til Grunde. Bygningerne er aldeles forjvundne, kun Ambolten staar paa sin Plads og fortæller de Besøgende, at der her har boet en Smed. De her Omkomne var: Jens Madsen, Smed (58 Aar), hans Kone Maren Margrethe Jørgensen (68 Aar) og deres Søn Mads Jensen (27 Aar).

Lidt vesten for Jens Smeds Bolig og med en Vej imellem laa Hans Landers Hus. Denne Mand, der næsten var tre Alen høj, var 55 Aar gammel. Han havde i Fjor ved et ulykkeligt Fald faaet et saa voldsomt Slag i Hovedet, at han til sine Lider var noget sanjelsøs. Søndagen forud for den 13. var han ovre hos mig, og i Samtalens Løb ytrede han blandt andet: „Det var bedre, om jeg den Gang var gaaet bort; thi jeg bliver dog aldrig rigtig rask mere.“ Al, altfor snart skulde han dog gaa bort! Om Morgen, da Vandet naaede hans Hus, havde han travlt med at bringe sine Kreaturer i Sikkerhed. Noget efter var han afstaaen fra Skolen ved en mellemløbende Vej, der ligger noget lavere. Han og Kone samt Datter begav sig da over til et Hus ved den modsatte Side, der laa noget højere; men da han havde bragt sine Kvinder i nogenlunde Sikkerhed, mente han, at han endnu kunde gaa tilbage og bringe nogle flere Sager op paa Loftet. Men inden han blev jærdig hermed, kunde han ikke komme bort fra Huset.

Dette Hus laa nu næsten lige for vort Gavl-Vindue, og vi kunde derfor ikke undgaa det skrækkelige Syn, som nu snart skulde fremstille sig for os. Først troede jeg, at Huset var forladt; men min ældste Søn paastod rigtignok, at Folkene var deri. Desuden gjorde han forskellige Forslag til Forsøg paa at redde. Nu faldt den ene Halvdel af Huset; den anden Halvdel ravede endnu en kort Tid og fulgte da bagefter. Hidtil havde jeg ingen kunnet se, men som ved et Trykkeri stod Hans Lander i sin fulde Højde lige for vore Øjne i den øjenhnligste Dødsjare. Vi tænkte atter alvorligt paa at redde, saa meget mere, som vi paa Mandens Udseende maatte antage, at hans Familie delte Skæbne med ham; thi han arbejdede i Ruinerne som for at trække noget frem. Men vi maatte opgive ethvert Forsøg paa at redde den ulykkelige, idet det var os klart, at det vilde være at gaa den visse Død i Møde til ingen Nytte. Tænk Dem en Gang, hvilken hjertestærende Tilstand! Offeret stod ikke hundrede Alen fra os, midt i Byen og ved højlys Dag, og dog var Redning umulig, uagtet vi var mange Mennesker og vist alle bejælede af den bedste Vilje til at hjælpe. Et Kvarters Tid stod den ulykkelige og rev i Ruinerne, hvorfra Bølgerne hvert Øjeblik løsbrev og bortførte Stykker; tilsidst satte han sig ned og foldede sine Hænder. Jeg har set megen Nød; jeg har set Medbrødre jegne

paa Slagmarken: jeg har set Krigen's Døse vaande sig paa Smertenslejet, men intet af disse Optrin er gaaet mig saa nær til Hjertet; jeg kunde ikke udholdet Synet; jeg gik bort fra Vinduet, og da jeg lidt efter sneg mig derhen, var alt forjovundet. Man havde hørt Hans Lander skrige, da han drev forbi et andet Hus, hvor Folkene ogjaa laa i Dødsangst paa Loftet. Siden blev hans Lig trukket frem af Ruinerne i Nærheden af Peder Skippers Enkes Hus, hvilket var halvt nedfaldet.

Peter Skippers Hus i Gedesby.

Befolkningens Sindsro og heltemodige Anstrengelser for at redde Dyrene.

Det var isøvrigt paafaldende at iagttage den Sindsro og Hengivenhed, Befolkningen udviste under disse strækkelige Optrin. Man saa lutter blege og alvorlige Ansigter, men ingen Fortvivlelse var at læse deri, og ingen Klage hørtes; kun jældent saas et taarevædet Øje. Hvad der laa de nødstedte Beboere mest paa Hjerte, var — næstefter at frelse Menneskeliv — Omjorg for deres Husdyr. En ung Mand gik ud af Vinduet i Skolen arbejdende sig gennem Måser af sammenskyllede Sager og vadende i Vand til midt paa Livet for at frelse et Svin, som kæmpede med Døden. Det lykkedes ham ved at gøre et langt Reb fast om et af Dyrrets Ben og føre Enden af Rebet ind til Folkene, som da halede Dyrret ind ad Vinduet.

Jens Peter Petersen vadede i Vandet fra den tidlige Morgenstund for at redde sine Kreaturer og øvrige Gjenstande. Omfjæder kunde han ikke

mere og søgte da hen til os, efter at han havde faaet en anden Mand, hvis Kræfter ikke var saa medtagne. til at hente Konen og et Barn paa sin Ryg — og saa herhen. „Gud ske Lov, at vi nu alle er samlede her“, sagde Jens Peter, efter at han havde faaet nogle af de vaade Klæder af, og han søjede til: „Jeg er da glad ved, at jeg fik min Gris op paa Loftet; der har jeg bundet den ved en Sparre, saa den er i god Behold.“ Kort efter, da vi saa paa de Brudstykker af Møbler og Bygningsdele, der flød omkring om, udbrød han: „Det er mit Klædestab, der flyder der, saa er mit Hus faldet, og jeg er nu en fattig Mand; men hvad skal man sige til det; jeg har været lige saa fattig før, og man kan begynde forfra igen. De saa rede Penge, jeg havde, fik jeg dog reddet; dem har jeg i Lommen; vil De gemme dem for mig?“ Den før velstaaende Mand's hele Ejendom var nu kun nogle saa Daler.

Ikke langt fra Skolen boede Morten Hansen Rusje (62 Aar). Han vilde ikke forlade Huset, før han havde faaet sine to Køer bragt i Sikkerhed, men under Arbejdet med dette styrkede Nabohuset sammen og begravede ham under Ruinerne.. Hans Lig fandtes senere ved Fattighuset.

En drøj Tur.

De to Tilflugtssteder, hvor de fleste var søgt hen under Orkanen, var Skolen og Jakob Boldts Gaard. Herfra fortæller Enke Maren Hansen, Gedesby: „Min Fader Hans Rasmussen Skov boede i et lille Sted i den saa kolde østre Ende af Gedesby lige for et Vandsted, der kaldtes Laeenge. Jeg skulde den 12. om Eftermiddagen trække vore Faar ud til min Morbroder paa den jydligste Gaard paa Falster, og var den Gang 14 Aar og lige konfirmeret, saa det blev en drøj Tur. Jeg sled i de tvære Faar, der ikke vilde følge med, og forgrædt og træet naaede jeg endelig derud lidt før Aften. Min Far var derude, og vi blev saa enige om at blive der om Natten; men Far stod tidlig op næste Morgen, da Stormen stadig tog til. Før det endnu var Dag kom Folk fra Birkemoje og fortalte grædende, at deres Huse var fulde af Vand, og da Dagen brød frem, fik vi Syn for Sagn: vi var omringet af Vandet, og det steg stadig. Saa det var umuligt for Far at komme ind til Gedesby. Jeg husker ikke, hvorledes han fik fat i en Baad, men det var da en, der var kommet med Vandet ind fra Østersøen. Der var ingen Arer; men Far drev i den hen til Peder Olsens Gaard og derfra til Byen; men hvor var Hjemmet og Mor? — Om Morgenen, da Vandet kom, kaldte vor Onkel Peder Hansen Smed paa Mor, at Vandet var der. Hun slap Kreaturerne løs, men de druknede alle undtagen Fedegrisen, der svømmede op paa en høj Mødding. Min Mor kom op paa Jakob Boldts Gaard lige for Kirken. Vandet gik højt op i Stuerne der, men de grundmurede Bygninger holdt. Mellem alle de mange gen-

nemblødte husvilde Menneſter, der her var ſtubet ſammen, fandt Far ſaa Mor, og ſaa var der jo en Glæde i Sorgen."

Peder Smed, der omtales i ovenſtaaende, boede med Kone, Datter og Svigerſøn og 3 Børn i et Hus, der laa med Siden mod Vinden og derfor ſnart blev et Bytte for Bølgerne. Da Vandet omringede Huset, flygtede de alle undtagen gamle Peder Smed (62 Aar). Han mente — ſom de andre gamle, der tit havde ſet en Stormflod — at det ikke var ſaa farligt. Ingen ſaa ham mere, før man efter megen Søgen flere Dage efter fandt hans Lig i Gadefæret.

Manden redder ſine Børn paa Stumperne af Taget.

I et temmelig lavtliggende Hus en Fjerdingvej Syd for Byen boede Jens Rasmuſſen Meyer med Kone og flere Børn og ſin gamle Mor Hylleborg Jenſen (57 Aar). Tidlig om Morgenen, ſaa ſnart det begyndte at dages, blev der ſendt Bud til Grethe Kofs om at ſtaffe en Jolle til at bringe Meyers Familie i Sikkerhed. Karlen Niels Rasmuſſen og en Daglejer løb til Stranden for at ſaa ſat paa en Baad, men lige uden for Byen ſaa de Jens Meyer med ſin frugtjommelige Kone paa Ryggen vadende i Vand til midt paa Livet. Saa var det jo haabløſt at forſøge at naa den øſtre Strand, og de løb tilbage gennem Byen for at ſaa en af Lodsens Joller, men her traf de en Mand, der kom ridende ude fra den Kant, og ſom raabte til dem gennem Stormens og Havets Brølen, at Lodsjen var paa Søen i den ene Jolle, og den anden var for længe ſiden drevet til Havſ. Ethvert Redningsforſøg maatte nu opgives, og desuden var det høje Tid at tænke paa ſit eget: Vandet var i Byen. Jens Meyer havde imidlertid ſaaet ſin Kone bragt i Sikkerhed hos Rasmus Hollænder og arbejdede ſig igennem de fremvæltende Vandmaſjer tilbage til Børnene og Moderen, men nu kunde der ikke mere være Tale om at forlade Huset. De maatte ty op paa Loftet. Snart knuſtes Væggene og Taget ſaldt ned og bortførtes af Bølgerne. Jens Meyer fik Børnene hjerget op paa Taget, men den gamle Kone kunde ikke arbejde ſig ud af Ruinerne. „Sørg nu blot for Børnene, Jens! og brød dig ikke om mig!“ ſagde hun. Hendes Lig blev Dagen efter fundet under Ruinerne. Det drivende Tag tørnede mod Hans Bondes Gaard, og Jens Meyer og Børnene blev hjerget ind paa Loftet der. (Fortalt af Niels Rasmuſſen og andre). Efter Stormfloden kom et af Jens Meyers Børn Lars Peter Rasmuſſen i Pleje hos daværende Drejermester Joh. P. Hertz i Nykøbing, ſom ſenere adopterede ham. Som et Vidneſbyrd om, hvor fuldstændig Ødelæggelsen var, opbevares endnu af Familien Hertz to Jydetræſto, ſom L. P. R. havde paa, da han kom til Nykøbing; de var begge til venſtre Fod, og den ene var ſtor, den anden lille.

Det glemmes aldrig.

Fru Marie Hansen (nu i Sydstofte) fortæller: „Jeg var den Gang kun $5\frac{3}{4}$ Aar, men det glemmes aldrig, det man hørte og saa den 13. November. Vi boede i et lille Hus i Gedeshj; Far var gaaet paa Arbejde, og Mor hjuslede med det hjemlige; den lille Davregryde var over Alden i Kaffelovnen; saa begyndte Vandet at komme, og Far kom løbende hjem; vi maatte skynde os ud af Huset efterladende Davregryden i Kaffelovnen, Husdyrene og alt, hvad vi ejede. Vandet steg nu stærkt, og Hujene laa jævne med Jorden; jeg gif paa dem ned hos min Moster og kunde daarlig klare mig i den stærke Blæst. Jeg husker ogsaa, hvordan Mennesker, Grijs og andre Dyr laa imellem hinanden i Vandet, og hvor Folk var blevne fattige. Genimod Aften kom vi ud til en Gaardejer Jørgen Skomager, som overlod os en Seng, hvor vi 2 Børn samt Far og Mor maatte ligge (2 til hver Ende), og der var vi saa en Tid. Min lille Søster, der var 3 Aar yngre, var ihj og kunde kun saa Saltvand at drikke; der fandtes ikke andet paa hele Sydjalfster. Min Fars Broder og Søster og dennes Datter og Datterdatter drev til Bæggerløse og blev begravet der (vil senere blive omtalt). Vi gif lang Tid efterovre ved Bøtogaard, hvor de havde boet, og der fandt Far sin Broders Ur; og i lange Tider efter gif Mænd fra Gedeshj over til Østersjøen, for, som de sagde, at „je til Vandet.“

Jeg kom i Pleje hos en Jomfru Bertelsen, som den Gang boede i St. Kirkestræde i Nykøbing, og min lille Søster kom til Drølev. Men i April kom jeg saa hjem igen; jeg kan godt huske, at Huderne ikke var tæt i den ny Gadedør, der stak jeg Hovedet ind ad og kysjede min Mor“.

Brødrene Skipper, der den Gang var i 17 Aars Alderen, fortæller: „Aloffen henad 7 om Morgenen ser vi, at Østersjøen er gaaet over Digerne, og Vandet kommer brujende; vi farer ud i Stalden, faar Kreaturet løst, og den ene tager alle Hestene, den anden alle Kverne og af Sted gennem Vandet til Nabovens (Rasmus Johannsens) Gaard, der laa højere. Dyrene forstod Faren og fulgte villige med. En Gaardhund fulgte os ogsaa; han druknede paa Vejen. I en Fart fik vi 2 Heste for en Vogn og tilbage til Gaarden igen for at hente vor Fader Jens Hansen Skipper og Bedstefader Mads Hansen Skipper, men Bedstefar havde tit set en Oversvømmelse og brød sig ikke om det; de vilde begge blive i Gaarden. Vi maatte saa køre tilbage, og nu var Vandet allerede saa højt, at Hestene maatte svømme, og havde der ikke været god Vægt paa Vognen (4 Mennesker og 6 halvvoisne Grijs), var Vognkassen sejlet bort med os. Kl. $11\frac{1}{2}$ om Aftenen var Vandet junket, saa vi kunde køre over til Hjemmet igen: Hele Gaarden var gaaet ned; kun Stuehusloftet stod paa Stolperne. Her sad de to Mænd paa Loftet; de fortæller, hvordan Bohavet tumledes frem og tilbage af Bølgerne og slog mod Loftet, men da Bæggene saa forjvandt, skylledes det hele ud, og

der blev mere No. Faarene og Kalvene druknede, men 30 Fedegæs, der stod paa Sti, svømmede rundt midt i det hele og nød Situationen.

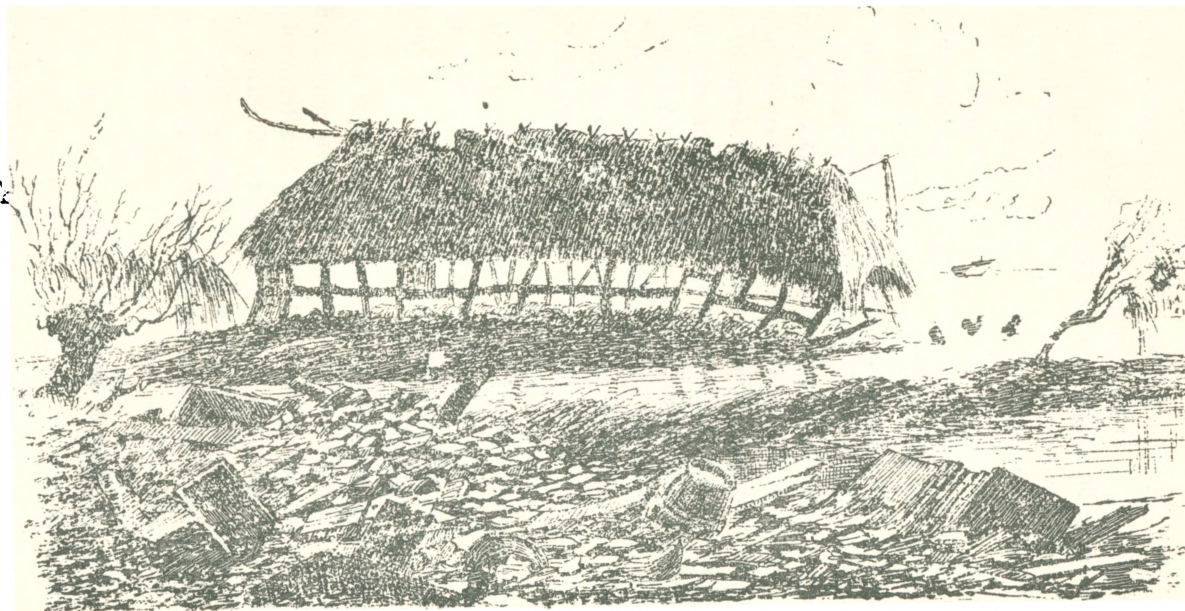
Mærkelig Redning.

I Gedesby boede den Gang Enken Else Graa. Gamle Folk kan endnu huske hendes Mand, den lille Graa, der hver Torvedag — iført de rigtige Knæbukser — kørte til Nykøbing med sin Trillebør for at sælge Grøntsager. Naar Bønderne vilde drille ham — og det kunde de selvfølgelig aldrig lade være med — tilbød de ham at køre med, ja blev han rasende, hans egen Befordring var god nok. Else Graa boede i et lille Hus i den nordlige Ende af Byen. Hun jøgte Redning paa Høstængen, men da Huset kort efter faldt, blev hun presset op i Rygningen af Taget, hvor Vandet naaede hende ja højt, at hun kun havde Hovedet ovenfor. I denne Stilling jørttes hun bort og landede paa Hans Møllers Mødding. Om Torsdagen, da alle var travlt optaget af at redde, hvad reddes kunde, passerede man hen over det lille Straatag uden at tænke paa eller ane, hvis det var, da man pludselig hørte en Røst som fra Graven: „Hjælp! Hjælp!“ Man blegnede og spurgte: „Hvem kalder?“ atter lød den samme Røst, ja opdagede man, hvorfra Røsten kom og fik den gamle Kone trukket frem af det kolde Vand, hvor hun havde siddet i omtrent 22 Timer. Hun var dog ikke mer forkommen, end hun kunde gaa ved at støtte sig til et Par Mænd. Først kunde hun slet ikke finde sig til Rette: Hun troede, Huset stod paa sin gamle Plads, og havde ikke en Gang drømt om, at hun flyttede. Det første, hun jagde, da hun slap ud, skal have været: „Vil I nu tage det Pindsvin væk, der hele Tiden har ligget og stukket mig i Ansigtet!“ Det var Straaene i Taget, som hun var klemt op imod. Hun blev snart igen saa rask som før og erklærede, at ja længe hun laa i Vandet, mærkede hun ikke Kulden.

En Mand, der kaldtes Støre-Niels, ja Floden i Tide og tog sin Gris under Armen og løb til Kirken. Der slæbte han Griisen helt op i Kirkeetaarnet; det var svært at ja den op ad Trappen, og han brækkede dens ene Ben, mens han baksede med den, men ja var det ogsaa til Gengæld et meget sikkert Sted, de havde fundet; Vandet stod kun 18 Tommer højt i Kirken. Det var dog nok til, at det var ganske umuligt at holde Gudstjeneste der om Søndagen; kun Præsten mødte.

Paa et hængende Gaar.

Om Postbudet i Gedesby fortælles: Han boede i et Hus, der laa temmelig langt, syd for Byen. Huset omringedes af Vandet endnu før Familien var staaet op, og de vilde upaatvivlelig alle være druknet, hvis ikke Snekker Lars Jørgensen, der i Morgenstunden gif ud paa Arbejde, var kommet til Huset og havde gjort Alarm. Manden kom paa Benene i en Fart, kastede

Et Hus i Gedesby.

Stene og Børn „hulter til hulter“ paa en Bogn og førte bort, alt hvad Kiemer og Tøj kunde holde. Snekteren tog sig af Kreaturerne, og alle var reddet. Kort efter faldt Huset og drev ind over Markerne. Snekteren ilede til Byen og gjorde overalt Allarm; og da han kom hjem, var det paa høje Tid at redde sin egen Familie. Genimod Middag saa man fra Byen en Mand sejle paa Ruinerne af sit Hus hen over Markerne. Da Huset faldt, var han saa heldig at saa fat paa en lang Stige, der netop stod rejst opad Huset. Han brød gennem Taget og kom ovenpaa. Stigen tog han med og ved Hjælp af den kunde han holde Ruinerne sammen, indtil en Baad kom og bragte ham paa det tørre. Manden hed Jørgen Hjort.

I Hans Møllers Gaard, hvor Else Graa landede med sit Straatag, stod Vandet saa højt, at Hestene svømmede fra den ene Lade til den anden. Ved Hjælp af Taljer fik man baade Faar og Kæer og Heste hejjet op paa Høstænge og Ladelofter, saa de reddedes.

Et stort Fedeisvin fra samme Gaard svømmede hen til et Nabohus, hvor Manden længe havde siddet paa Loftet med Døden for Øje. Han fik Svinet bjerget op til sig og reddede det. I det hele viste Svinene sig at være udmærkede Svømmere. Dagen efter kunde man se dem sidde velfornøjet gryntende paa Halmhæs og Straatage, som de havde sejlet rundt paa under Stormfloden.

Mændene paa Arbejde. — Deres Hustruer og Børn drukner.

Nord for Gedesby laa 4 Arbejderboliger, der hørte til Bøtøgaard. Her boede 8 Familier, 33 Mennesker. De fleste af Mændene var om Morgenens gaaet til Bøtøgaard paa Arbejde; man stod tidlig op paa Landet den Gang; og da Vandet saa væltede frem, kom det paa den Strækning saa hurtigt, at det var umuligt for dem at komme hjem til Familien. Tre af Mændene, nemlig Jens og Rasmus Jensen og Schæfferen gjorde dog et fortoivlet Forsøg paa at vade igennem den oprørte Strøm; de tog hinanden under Armene for at kunne staa fast; men maatte snart se at redde sig tilbage til Gaarden. Paa Strandkanten vidste de, der laa en Baad, og søgte derhen, men den var allerede bortskyllet af Strømmen. Nu opgav de to af dem Haabet om at komme deres Familier til Hjælp, og hvad kunde de ogsaa have udrettet, selv om de var naaet derud? Rasmus Jensen løb tilbage til Gaarden og fik fat paa en Hest, og troede saa at han ad en Omvej kunde naa hjem. Han havde været Soldat paa St. Thomas og overværet Jordskælvet dér og var en driftig ung Mand. Længe før han kom sit Hjem nær, tog Strømmen ham og baade han og Hesten blev ført tværs over Bøtø Nor og landede paa Markerne nord for Gedesby. Han forsøgte saa ad Landvejen at naa til Gedesby og derfra komme derud, men Hesten havde nu følt, at det var forgæves at kæmpe mod en saadan Hvirvelstrøm, og det var

umuligt at faa den i Vandet mere. Derved reddedes den fætte Rasmus Jensen, ogjaa kaldet Anderjes Rasmus (hans Far hed Anders), uden Tvivl fra den visse Død. Nu var de stakkels Kvinder og Børn hjælpeløst overladt til Bølgerne. Det Hus, hvori Rasmus Jensen boede, var gammelt og gjorde kun kort Modstand. I Huset opholdt sig: Enke Johanne Christofferjen, 50 Aar, hendes Broder Hans Christofferjen, 49 Aar, Enkens Datter Karen Peiterjen og Rasmus Jensens Kone, 25 Aar, og hendes lille Barn Karen M. Jensen, 1½ Aar. De fleste fandtes som Lig vest for Koret, ingen reddedes. Af Huset blev kun en uformelig Dynge af Sten og Ler tilbage.

Dødens Bytte.

Lidt ijdøst for dette Hus, paa den modsatte Side af den gamle „Erøm“, Bøts Nors Udløb (som for et Par Hundrede Aar siden var jaa dybt, at det brugtes som Havn og kaldtes „Kostocker Havn“), laa et andet Hus, der heller ikke var særligt solidt og hurtig styrtede jammen. Her opholdt sig Peder Pederjen Vogter (41 Aar), hans Kone Amalie P. Pederjen (35 Aar), deres Børn: Baldemar Th. Pederjen (6½), Marie M. Pederjen (4) og en udøbt Datter (13 Dage) samt deres Plejedatter Julie Chr. Joh. Jensen (2¼ Aar). Desuden var der endnu en Familie i dette Hus, nemlig Jens Hanjen med Kone og tre Børn: Hans J. Hanjen (8 Aar), Ane D. Hanjen (10 Aar) og Ane K. Hanjen (6 Aar).

Alle Husetts elleve Beboere var paa Loftet, da Huset styrtede jammen; de arbejdede sig op paa Taget, der nu flød afsted i Retning af Gedesby. Af Bølgernes Kraft og Vægten af de elleve Mennesker tilsammen sank Taget jammen, men det kunde dog endnu bære dem, til de nærmede sig Gedesby; da tørnede det mod Trætoppene og skiltes, og omklamrende hinanden i Dødsangsten sank de ulykkelige Mennesker i Bølgerne. Kun Jens Hanjen og hans Kone holdt fast paa et Stykke af Braggodjet og drev helt ind til Gedesby. Her strandede de paa Ruinerne af et forladt og nedstyrtet Hus, og baade og forkomne, lige undslupne Døden og endnu i stadig overhængende Livsfare maatte de fortvivlede Forældre sidde til om Aftenen, da Vandet sank jaa meget, at Jens Hanjen kunde vade i Land. Den ulykkelige Moder Ane Hanjen, der havde maattet se sine Børn blive revet bort af Bølgerne, mens de forgæves bønjalvende strakte Armene mod Far og Mor, og som en hel Dag igennem havde udstaaet alle Dødsangstens Rædsler, var nu jaa forkommen, at Snekter E. Jørgensen maatte bære hende i Land.

Lærer Peterjen, Gedesby, fortæller:

Jens Hansens Kone var paa Nippet til at gaa fra Forstanden; efterhaanden som hendes Børn blev trukket frem af Dyndet, der gjorde dem ufendelige for alle andre end Moderøjet, da kastede hun sig over dem, tør-

rede deres dnydede Ansigtet med sine Hænder og Klæder, kysjede dem paa Mund og Pande og overøste dem med de sømmeſte Navne, idet hun troede at kunne kalde dem til Live igen. Mit Hjerte var bristejærdigt, da hun paa fine Knæ og med joldede Hænder bad mig om, at hun maatte blive hos dem i Kirken om Natten. Jeg tillod det naturligviſ ikke, men maatte anvende dels Overtalelſe og Løfter og dels lempelig Magt for at ſaa hende ud og ſaa Kirkedøren lukket i Laas. I flere Dage vandrede hun omkring ſom en hvileløs Skygge, førſt da vi den 20. havde bragt Graven den rige Høſt fra Overjømmelſens Mark, førſt da blev det bedre med den nedbøjede Moder. Jens Hanſen kom ſenere til Staureby og boede lige overfor Skolen. Han arbejdede i mange Aar i Gedſergaards Skove. Nu er han død, men Ane Hanſen, der den 10. Nov. 1922 fyldte 87, bor paa Gedesby Aldersdom, og ſkønt hun er meget ſvag, modtager hun én med et rørende venligt Smil: „Jeg vilde gerne fortælle lidt om Stormfloden, men jeg kan ikke. Tanterne vil ikke mere høre mig; de gaar deres egne Veje, og jeg kan ikke tvinge dem bort fra Ting, ſom det ikke er godt at dvæle ved. Jeg er nu meget gammel og meget ſvag, Livet har jo ikke altid været ſaa let for mig; jeg kan ikke taale at ligge eller at ſidde, og gaa kan jeg næſten ſlet ikke mer“. Ved Afſteden trykker hun én ſaa varmt i Haanden, at man maa vende ſig bort for ikke at ſaa Taarer i Øjnene. Alle i Hjemmet taler med jagt og ærbødig Stemme, naar man nævner Ane Hanſens Navn.

Da Taget ſkiftes ad udenfor Gedesby, omkom hele Peder Vøgters Familie: Mand, Kone og fire Børn. Deres Lig fandtes under Maſjer af Ruiner, dels i Møddingſteder, dels i Gadefæret og Vandgrøfter rundt omkring. Værer Peterſen udbryder: „Sørgelige Syn! Blodet ſtrøvede i Aarerne derved, og endnu mens jeg nedſkriver diſſe Linjer hynker Haanden, og Tanken nægter mig ſin Tjeneste ved at vende tilbage til diſſe ſørgelige Optrin. Peder Vøgters Huſtru havde jo det lille 13 Dage gamle Barn ved Brøſtet. Da hendes Lig blev draget frem, var hendes ene Brøſt blottet og vidnede om, at hun endnu paa det hynkende Brag og i Dødens Favn havde opfyldt Moderpligten. Den lille Spæde blev fundet helt nøgen; de ubarmhertige Bølger havde berøvet hende den ſidſte Trævl“.

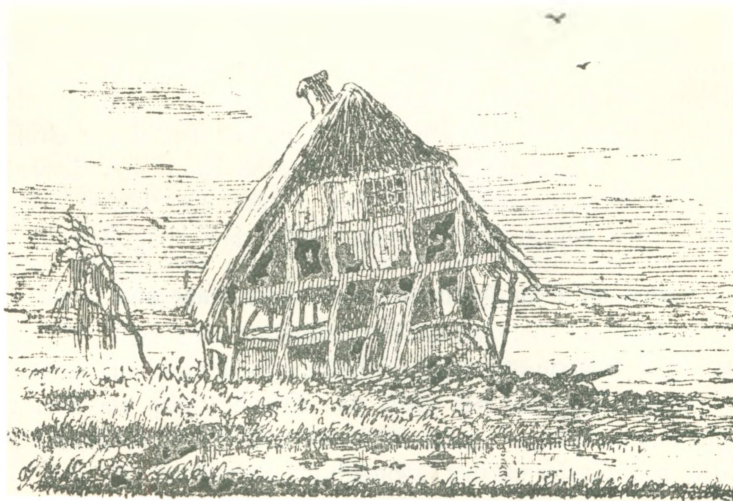
Konen vil i ſin Fortvivlelſe ſelv gøre Ende paa Livet.

De to andre af Bøtøgaardſ Arbejderboliger var mere ſolide og blev ſtaaende. I det ene Huſ boede Hans Rasmusſen Bech (Hans Bæk) og Jens Jenſen. Begge Mændene var gaaet paa Arbejde tidlig om Morgenen og kunde ikke komme tilbage. Hans Rasmusſen Bechs Søn, Edvard Hanſen, Kontorbud paa Sukkerfabriken „Nyſøbing“, fortæller:

„Mine Forældre flyttede i 1870 til Bøtøgaard fra Edr. Ørſlev. Min Far havde ſaaet købt en Ko, og der var Hø paa Stenget, og alt var i

den bedste Gænge. Saa kom Katastrofen. Min Far var tidlig om Morgen gaaet til Bøtøgaard for at slagte et Par Køer, men de fik andet at bestille. Allerede ved 5-Tiden saa det faretruende ud, og de maatte ud til Digerne; der var dog intet at gøre; Vandet var allerede brudt igennem længer nord paa. Ved Sekstiden slog Vandet mod Ruderne hos min Moder; hun var gaaet i Seng igen efter at Fæder var gaaet, og vaagne nu ved Havets Brølen. Hendes første Tanke var mig, som laa i Buggen, og med mig paa Armen huggede hun med en Økse Hul paa Muren ind til de andre Folk, hvor Opgangen til Loftet var. Jens Jensens Kone havde tre Børn. De kom saa alle op paa Loftet og derfra op paa Høstængen og fik brækket Hul i Taget, saa de kunde se al Ødelæggelsen. Det var et grusomt Syn, de blev Vidne til. Ikke længe efter saa de Nabohuset med Peder Bøgters og Jens Hansens Familier forsvinde i Bølgerne. Jens Jensens Kone blev ved dette Syn næsten vanvittig af Rædsel og Fortvivlelse og vilde springe i Vandet, men min Moder fik hende da beroliget.

Den Ende af Huset, hvor Jens Jensens boede, styrte sammen; til sidst var der kun de Fag tilbage af Huset, hvor Høstængen var. Der sad de seks Mennesker og saa paa det forbiøjende Bohave, døde Kreaturer. Men mest rædselsfuld var dog den paafølgende Nat, hvor de plaget af Kulde og Sult og Tørst hvert Øjeblik ventede Døden i Floden; ethvert Haab om Frelse havde de forlængst opgivet. Men op paa Dagen den 14. kom der Baade fra Gedesby, og de reddedes alle — efter at have tilbragt 30 Timer paa det ghygende Høstænge.

Nasmus Buks Hus.

I det fjerde af disse udjatte Huje boede Nasmus Buf og Schäfferen med Familie. De blev ligeledes først reddet næste Dag, da man i Gedeshy hørte deres Angstraab.

Strandede Søfolk hopper i Land fra Rigningen.

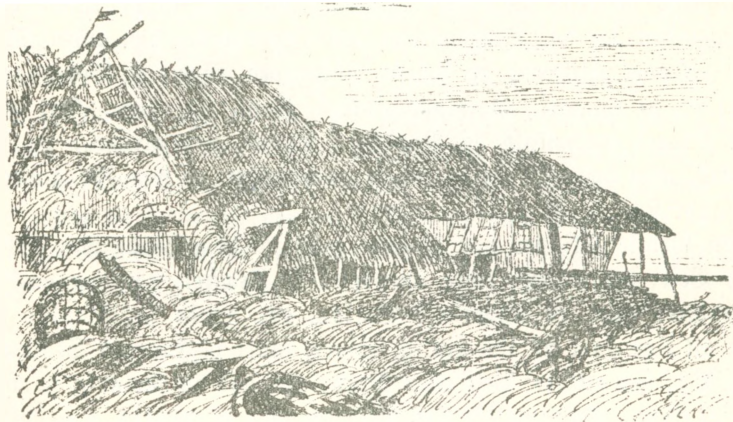
Paa Gedjerodde strandede Stormflodsmorgenen et juldrigget Skib, som man først troede var en Fregat. Det viste sig at være tremastet Skonnert „Ulricka“ af Senneby, Stockholms Lehn, ført af Kapt. D. Ahlström. Den var paa Vej fra Malmø til Stockholm med 3000 Tdr. Byg og Hvede, men Orkanen tog den uden videre og jatte den lige paa Danmarks yndligste Punkt; var den blot kommet forbi der, havde den sikkert klarer sig. Den var bygget samme Aar — af Eg og Fyr, og dog var hele Bagbordsiden fuldstændig knust og Ladningen skyllet bort. Besætningen reddedes, da Skibets Rigning hældede saa langt ind mod Brinken, at de kunde hoppe i Land; forinden var dog Styrmanden skyllet overbord. Det andet Skib, der gik helt op over Klitterne og kastede Anker ved Siden af Bøtøgaard, hed „Troheten“, af Ljugarn, Gothland, ført af Kapt. Jacobsen. Det var paa Vej til Lübeck med Kalk og Brædder; Kurjen var altjaa i og for sig rigtig nok, men dog var Skipperen saa omtumlet, at han ikke anede, hvor han befandt sig.

Den svenske Skipper var lynende vred: Aldrig havde han oplevet et jaadant Vejr; det maatte være underjordiske Kræfter, der var paa Færde — Jordstælv eller en underjært Vulkan, der havde jat Vandet i Røg. Søerne gik lige godt til alle mulige Sider, snart begravedes Skuden af en Sø fra Ost, saa en fra Vest eller Nord; det var fuldstændig haabløst at forsøge at styre. En Styrtesø slog Skibsdrengen udenbords, i næste Øjeblik kom en Sø fra modsat Side og vilde føre ham tværs over Skibet til den anden Side, men Skipperen nappede ham i Farten og bandt ham saa forsvareligt fast. Da Skuden var kommet over Klitten, hntes Skipperen, Vandet var nu lille Smule roligere, og kastede Anker — uden at ane, at han stod oppe paa Land. Han saa forresten godt Bøtøgaard, der ragede op lige ved Siden af ham, men han troede, det var en Stude med kappede Master. Det var de sforstensagtige Luftventiler paa Ladens Rigning, han anslog til at være Mastestumperne. Forøvrigt havde han ikke Tid at anstille dghfindige Betragtninger, Kalken i Lasten var brandfarlig, naar der kom Vand til den, med mindre der kom saa rigelig Vand, at den kunde læstes normalt. De huggede saa Hul i Bunden, og Kalken læstedes udmærket og blev brugt til at genopbygge Gedeshy med. Skib og Ladning solgtes ved Auktion Torsdag 28. Nov.

Bøtøgaard.

Paa Grundlag af Erindringer fra Fru Emma Nielsen (f. Wieje), hvis Mand var Bestyrer paa Bøtøgaard, og fra Fru Mathilde Andersen, som den Gang lærte Mejerivæsen sammesteds, faar man et godt Billede af Bøtøgaard:

Tirsdag Aften den 12. Nov. frygtede Bestyrer Nielsen Oversvømmelse og førte Sandsjæffe ned for at stoppe de Huller, Hjulsporene dannede i Klitten. Mathilde Andersen og to andre unge Piger gik derned for at se, hvor galt det var. Ved dagligt Vand var Dæmningen saa høj, at man ikke fra Stranden kunde se Gaardens Bygninger; hvor forjærdet blev man da ikke, da man nu saa Vandet lige ved Overkanten af Dæmningen. Det gjorde dog ikke dybere Indtryk paa de unge Piger, end de gik hjem i Seng og straks sov ind.

Bøtøgaard.

Om Morgenen Kl. 4 begyndte Morgenarbejdet. Der maatte en Mand med til at lukke Dørene op og i for Mælkepigerne, saa stærk var Stormen. Fru Nielsen mærkede nogen vaade Stænk i Ansigtet, da hun gik over til Mejeriet, og troede, det var Sne, men i Kælderen jejsede alle Mælkébøtterne rundt i Vand, der var sluppet ind gennem Afløbsrøret, saa maatte det jo være Østerøen, der var gaaet over Digerne. Det var ikke Sne, Fru Nielsen havde mærket, men Skumprøjt fra Østerøen. Man maatte gøre sig hurtig jærdig med Mælk og Smør. Folkene fik lige Tid til at tage noget tørt Tøj efter at de havde indfanget de jejsende Mælkébøtter i Kælderen, saa maatte de ty op paa Loftet i den vestre Lade (Læsjiden). Kort efter styrtdede Halvdelen af denne sammen, og for at komme fra den over i en anden Lade, som lod til at være lidt sikrere, maatte man krybe over

Bortrummet paa en Bjalke. Det svimlede for Kvinderne, naar de saa det brusende Hav nedenunder, men over kom de allejammen. Her var der en lille Luge paa Sydsiden, som man kunde aabne en Gang imellem og se ud et Øjeblik.

To Skibe driver paa Land, det ene forsvinder i Bølgerne.

En Gang saa man to Skibe drive ind paa Kysten, og lige i samme Øjeblik kæntrede det ene af dem og forsvandt. Her maatte de omtalte Husmænd afvente deres Hjemis Stæbne. Det fortælles om en Mand, at han gik op og ned ad Gulvet og vred Hænderne og jamrede: Na, Herre Gud dog! min lille Dreng og min lille Gris! Na, Herre Gud dog! min lille Gris og min lille Dreng! Konen og andre nævnede han ikke noget om, men de rededes nu alligevel allejammen — ogjaa Konen. Da Vandet var paa det højeste, slog Bølgerne over Taget paa Hujene. Det er derfor underligt at høre, at Kæer og Heste bjergede Livet. Øst for Gaarden stod 4 store Kløverstakke; de blev presset tæt op til Muren paa Skostalden, der laa mod Øst, og det var dette lille Mirakel, der frelst Besætningen. Dog druknede selvfølgelig baade Faar og Grijs og Kalve og det andet mindre Kreatur lige med Undtagelse af en Kalv, der havde reddet sig ind i Karlekamret, hvor vi næste Morgen fandt den i bedste Velgaaende i Karlejengen.

Om Morgenens, da man kom ned fra Loftet, fandt man Køkkenet overfyldt med Mudder, døde Faar og Kalve o. i. v. Alt Vand var salt, og alt Brænde var vaadt. Søfolkene fra et Skib, der var strandet lige ved Gaarden, kom for at laane Tændstikker; men der var ikke megen Brug for Tændstikker, naar der intet Brænde var. Varm Kaffe mindedes man som en skøn Drik, man brugte før Stormfloden.

Fru Nielsen fortæller: „Jeg var meget ængstelig for mit Hjem, som laa i Bøts By, en Mil nord for Bøtsgaard. Min Fader havde en Vindmølle, som vi plejede at kunne se, men den 14. Nov. kunde ingen af os se den. Min Mand vilde da jende en Landvæjenselev hen for at høre, hvordan det var gaaet dem; men han kom tilbage og fortalte, at nu var Bøtsgaard helt afstaaet fra Omverdenen; Vandet havde labet en stor og dyb Gennemstæring, som det var umuligt at passere. Aviserne fortæller, at man hejste Nødslag paa Gaarden. Endelig kom der saa en Baad fra Marrebæk; det var Maskinmester Hønnen fra Maskinhuset ved Marrebækkanalen.“

Bøts.

Som Navnet siger, var Bøts tidligere en Ø. 1552 tog 13 af Kristian d. 2.s Hollændere efter Hans Majestæts Anvisning hele Bøts i Fæste. Den var oprindelig delt i tre fra hinanden adskilte Smaaøer: Langø, Bøts og

Fanget; disse Navne eksisterer endnu. Fanget, d. v. s. Bøtøgaard med omliggende Jorder, antog, som vi har set, igen sin oprindelige Skikkelse under Stormfloden, idet den omdannedes til en Ø. Hollænderne kaldte den Bütensø (den ydre Ø); dette blev senere til Bøtø. Imellem disse 13 Hollænderere var en „Jacob Corneliszen“, og skønt Hollænderne senere flyttedes til Hæselsø, træffer vi dog ogjaa under Stormfloden en Corneliszen i Bøtø.

9 Mennesker i Drift paa Taget.

Enke Ane Hansen, tidligere Ringer ved Gedesbø Kirke, fortæller: „Til 1. Nov. var jeg kommet til at tjene hos Gdr. Jens Larjen, Bøtø. Den 13. Nov. ved Femtiden væltede Vandet ind over Bredden til os. Jeg blev baaret over til Stalden for at malke. Saa gav jeg Kvæget og maatte vente, til de igen kom og bar mig over i Stuehuset. Vandet stykkede jaa ind i Huset, og vi maatte over i Høladen, men Vandet var stadig i Hælene paa os. Man hentede en Stige, og vi thede jaa op paa Høstænget. Snart begyndte hele Laden at drive“. Den hoppede afsted paa Stolperne (jagde Jens Larjen senere). Naar der kom en stor Bølge, hoppede Laden et Stykke med og stod jaa lidt igen; men snart løsnedes Stolperne, og de drev paa Bjælkelaget og Høet. Sparrerne løsnedes, og Taget sank ned paa Folkene. Nu var gode Raad dyre, man maatte ud gennem Taget, men det tog Tid, og imens sank de stadig dybere. Der var kun 10 Tommer mellem Lægterne; det var noget smalt, men ud kom de da — mer eller mindre trykkede, siger Gdr. Wieje; en ældre Mand (kaldet Brujerup Smed) vilde blive i Høet, hvor der var lunt; jaa skulde forøvrigt Vor Herre nok hjælpe ham, paa stod han, men da han mærkede det kolde Vand, foretrak han alligevel at krybe efter de andre. Den sidste Del af Turen — de var nu ude midt i Bøtø Nor — var paa Taget alene. Ane Hansen fortsætter: „Vi var ialt ni med. Alle de andre kom ud paa Taget, men jeg kunde ikke komme derud; jeg sad i Klemme mellem et Par Bjælker, der var under Vandfladen; jaa der laa jeg, og de hev i mig for at jaa mig op, men jeg sad fast. De holdt mig jaa i Armen, mens vi drev afsted. Stormen, Bølgerne og Vengstelsen gjorde mig ganske forstumlet, og jeg jagde til min Husbond, at han skulde bare slaa mig for Panden og lade mig dø, jeg blev dog ikke til Menneske mer.

I Galmen, der drev med Taget, vrimlede det med Rotter og Mus. Lidt fra Volles Gaard i Skelby drev vi mod et Piletræ. Taget stiktes ad, men vi kom alle 9 op i Pilene. Sen paa Eftermiddagen blev vi reddet af en Baad fra Skelby og blev sejlet til Volles Gaard, hvor vi blev meget venligt modtaget. Alle de andre fik Mad og Drikke, men jeg var jaa medtaget, at jeg maatte i Seng med det samme, blev dog snart varm og faldt i Søvn. Jeg var hos Volles et Par Dage, jaa i Præstegaarden en 8 Dages

Lid, senere hift og her — mest i Fdestrup. Min Husbonds Heste og Høer druknede og fandtes senere paa Lølles Mark.

Han blev taget paa Ordet.

En Mand fra Bøtø havde om Mandagen eller Tirsdagen været i Nykøbing for at sælge Smør; men han kunde ikke saa nok for det og sagde: „Nej, saa vil jeg j'gu da hellere smøre min Bogn med det!“ Og han tog sit gode Smør og førte hjem igen; men saa kom Stormfloden, og da den havde æltet Smørret om, var det vist ikke for godt til Bognsmørelse.

Til sidst vil jeg roje min Husbond. Han var en god Mand, der sørgede godt for os alle — ikke alene for sin Familie, men ogsaa for os, hans Tjenere.“

Jens Larsens Gaard var den ydligste i Bøtø; efter den følger M. Wiejes. Gaardejer E. Wieje, der den Gang var hjemme paa Gaarden, var 26 Aar og fortæller nu om Begivenheden:

„Den lange flade Strækning fra Ulslev Strand til Gedjer var kun bestykt af ca. $7\frac{1}{2}$ — $8\frac{1}{2}$ Fod høje Klitter, og det indtraf flere Gange ved Storm, at Vandet gik over; jeg erindrer saaledes, at det skete to Gange før Stormfloden; den ene Gang mistede min Fader 15 Kreaturer, som af det haarde Vejr blev drevet ud i Noret. Jeg var den Gang omkring jels Aar gammel. Om Morgenen den 13. Nov. var Vandet gaaet over til Klitterne, saa Lavningerne Nord og Syd for Gaarden lyste blankt af Vandet; men vi troede ikke, at det var noget særlig farligt, det havde vi jo set før. Vi blev lidt urolige, da det blev ved med at stige, men røgtede dog vort Morgenarbejde som sædvanligt. Blandt andet skulde vi jo den Gang kærne Smørret, men da vi kom saa vidt, at vi skulde til det, var Vandet samtidig steget, saa Kærnen ikke kunde holde Balancen, og den blev snøret fast, men det forjog heller ikke og — som sikker Redning — blev den sat op paa Urnen. Nu udviklede Situationen sig med saa rivende Fart, at hverken Smør eller Kærne blev jet mere. Orkanen var da saa voldsom, at vi alle sammen maatte op paa Taget, forbinde, hvad vi kunde, og bære tunge Redskaber op de mest udjatte Steder. Kornstakkene var jo ogsaa blevet noget livlige. Toppen røg af nogle, andre knækkede midt over. Midt under dette kom en af mine Søstre og raabte, at Møllen gik baglænds, og det er jo altid farligt; saa maatte vi hurtigt ud at saa den drejet i Vinden igen. Nu var der en Alen Vand over hele Pladsen, og Strømmen var saa stærk, at Vandet ved at støde mod Gaarden havde gravet en dyb Kende sønden om Gaarden. Der sprang vi tre Mand i Vand til Armhulen, vi kom hurtigt over og fik Møllen i Vinden, men inden vi var hundrede Alen fra den, gik den bagover, hvilket vi i hundrede Alens Afstand ikke kunde høre.

Indtørjelsporten, der vendte mod Øst, havde vi, før Vandet rigtig trængte ind, tætnet med Sand — en lille Dæmning — for at holde Vandet ude af Gaarden. Det lykkedes'ogjaa en Tid, men da først Moret var fyldt med Vand, og det ligesom gik tilbage, steg Vandet hurtigt saa højt, at Porten ikke kunde bære Trykket: den brast med en Krajt, der tog Portstolperne med, og et Par Vogne, der stod i Porten, kastedes helt tværs over Gaarden med en saadan Kraft, at Mærkerne, de slog i Muren, kunde ses endnu, da jeg gik fra Gaarden (30 Aar efter). Senad Kl. 10 kunde vi ikke komme ned fra Loftet mer. Gulvene i Stuehuset blev løftet op, og Kornet i Laderne løstede sig og flyttede sig ikke saa lidt. Gulvet paa Tærsteloen løstedes, saa højt, at det blev hængende paa Løsholterne. I det nordlige Hjørne var Bygningerne helt undergravet og sunket $1\frac{1}{2}$ Fod. Det østre Hus (Staldlængen) blev staaende, men de nederste Vægge og Halvdelen af de øverste var skyllet ud og alt Kreaturet undtagen Hestene druknede. Hestene holdt Livet, skønt Vandet spillede paa Ryggen af dem i cirka 12 Timer. Af Mennesker var vi mine Forældre, mine tre Søstre, den ene ukonfirmeret, en Karl og mig. Vi kunde fra Loftet paa Stuehuset gaa rundt paa Loftterne af de andre Bygninger og se til alle Sider.

Sen paa Dagen var fornævnte Karl pludselig forsvunden; efter en Del Søggen og ved Hjælp af en Hund fik vi ham dog opsporet. Han var krøbet helt ind i Høet, og da jeg spurgte ham, hvorfor han dog gjorde det og forvoldte os denne Uro; vi troede, han var faldet i Vandet, saa svarede „Kylling-Per“ (under dette Navn er der sikkert flere, der endnu husker ham): „Ja, vi kan jo da nok indse, at det snart er forbi med os allejammen; saa krøb jeg ind i Høet, saa kunde Vandet tage mig, naar det vilde.“ Han rejste senere til Amerika og lever maaske endnu.

Dette var mellem Kl. 11 og 12, og da vi var afstaaarne fra at komme ned, blev der Tid til at søndere vor Stilling. Alt var jo foregaaet saa hurtigt, at der egentlig ikke var Tid til at tænke sig om. Det eneste, vi havde saaet, reddet op paa Loftet, var Sengklæderne — af Madvarer aldeles intet; men jeg erindrer dog ikke, at nogen af os talte om Sult. Naar vi saa ud af de forskellige Vinduer, mødte der os et skrækkeligt Syn: Gaarden laa midt i et fraadende Hav, ikke en Blet Jord var at se; alle Kornstakke var borte, en Vognremise og en Del af Svinehuset var borte, Jens Larsens Gaard paa Stuehuset nær var bortskyllet, og Stuehuset var saa stærkt undergravet mod Vest, at det laa langt under den vandrette Linje. Af Jørgen Hansens Gaard var intet at se, Mads Peterjens Bygninger var ogsaa forsvundne; og samtidig meldte sig de tunge Tanker: „Hvor er vel Folkene blevet af? Sandsynligvis druknet; og vi gaar vel snart samme Vej.“ Hvad der vistnok reddede Gaarden, var det, at Fader havde ombygget Gaarden fornylig.

Eftermiddagen og Natten var lange; men om Søvn var der ikke Tale. Lige efter Midnat var Vandet sunket saa meget, at jeg kunde gaa ned, og jeg opdagede straks, at Hestene var i Live. Lygten var ikke til at finde, men endelig brød Dagen frem, og med noget Bejvær kom vi alle ned; Løststrappen var revet bort. Køerne var alle druknede i Stalden, Faarene laa spredt over hele Gaarden, Evinene ligeledes, et laa, hvor der havde været Stadsstue, andre var flydt til Fiskebæk. Alt i Stuehuset var ramponeret og laa blandet med Halm og Gødning og andet Affald. En af vore Lænestole havde Floden meget pænt stillet op paa alle fire paa Gedsjergaards Mark, hvor vi maatte hente mange Ting, Døre, Porte, Bogkassjer m. m.; min Sadel var havnet hos Jørgen Michelsen, Fiskebæk. Bøtø var vasket rent. Da alt var bejvaret, og man havde set, hvor galt det var, meldte Sulten sig, men nu var det om at finde noget, alt spijeligt var bortsmykket eller gennemtrængt af Saltvand; i et Brød kunde der være lidt inderst inde, der kunde spises, men jalt var det. Saa hen over Middag kom tidligere omtalte Maskinmester Hansen med Vaad og Bud fra min Svoger paa Bøtøgaard. De havde Brød og Smør med i Vaaden, og det lettede jo straks noget, at Sulten blev stillet."

De fulgtes i Døden.

Nabogaarden mod Nord ejedes af Jørgen Hansen. Det var ældre Bygninger, som snart gav efter for Strømmen. Paa Høstænglet sejlede hele Husstanden Mand og Kone og to Børn, to Piger, en Karl og en Dreng (kaldet Lise Povl). Midt ude over Koret stilledes Høstænglet, saa Jørgen Hansen og Familie og den ene Pige kom til at sidde paa den ene Part og Karlen og Pigen og Drengen paa den anden. De sidste slap i Vand med Undtagelse af Pigen, der forinden var død af Kulde og Stræk, Jørgen Hansen og de andre, der var sammen med ham, druknede derimod alle. Karlen fortæller: „Først jaldt Konen overbord, saa forsvandt Børnene; og tilsidst saas Jørgen Hansen ene ridende paa en Planke, saa forsvandt ogjaa han. Stedet, hvor Gaarden stod, var fuldstændig raseret, man saa kun en væltet Hakkelsemaskine og nogle Verbrokker. Eigene fandtes paa den anden Side Koret, den lille 7-aarige Pige først hen paa Sommeren næste Aar.

Den kloge Hest.

Den næste Gaard paa Vejen gennem Bøtø tilhørte Anders Mogenen. Jagen af Folkene der omkom, men alt Kreaturet druknede — eller næsten alt, for en rødblisjet Hoppe, som var klogere end de andre, brød ud af Stalden og svømmede udenom Gaarden om til Læsjiden. Der opdagede den et Halmhæs og kravlede op paa det, og trods Storm og Strøm blev den rolig staaende der; hvis den havde forladt det, havde Strømmen taget

baade Hoppe og Hæs, Hjælpen var altsaa gensidig. Anders Mogensens opdagede den ved at aabne en Lem og je ud og blev ikke lidet forbavset; den blev imidlertid urolig hver Gang, den saa dem, saa tilsidst maatte Mogensen forbyde dem at aabne Lugen, for at den ikke i et Forsøg paa at komme hen til dem skulde forlade sit lille Fristed. Den alene af hele Besætningen reddedes, og mange Gange blev dens Historie senere fortalt; tilsidst maatte den nærmest betragtes som Uresmedlem af Familien.

Lærer N. J. Carstensen fra Bøtø fortæller:

„Den ad Morgenstunden blev vi vækkede af et Raab ved Vinduet: „De maa øjeblikkelig op! Østerøen er over os!“ Hurtig sprang jeg i Klæderne og fik min Familie purret ud. Jeg løb ud for at tage Situationen nærmere i Øjeshn, og saa da de brusende Bølger som en mægtig Lavine vælte sig hen over Øen og ned gennem Bøtø Gade. Hvor hurtige og voldsomme Bølgerne kom, kan De maaste fatte, naar jeg fortæller, at uagtet vi naturligtvis intet Øjeblik spildte med at bringe Børnene og min 87-aarige Svigerfader i foreløbig Sikkerhed paa Loftet og i største Hast snappede lidt Sengklæder og Gangklæder, saa overraskede Bølgerne os dog i Stuen, og kun med Bejvær slap min Hustru op til os andre. Der stod vi da, lyttende til den voldsomme Orkans Tuden og Bølgernes uhyggelige Bruisen under os, ventende hvert Øjeblik at blive begravet under Skolens Ruiner eller at gaa til Søs. Bægge og Skorstene faldt, og Gulvene brækkedes op. Jeg dannede mig en Abning i Taget og saa ud, men hvor forjærdedes jeg ikke! Jeg saa kun Hav, et eneste fraadende Hav, saalangt Øjet kunde række, med enkelte Piletoppe og Rester af enkelte Baaninger ragende op som svage Minder om de dyrkede Marker og de velhavende Bønderes hyggelige Boliger. Jeg opdagede snart, at et Hus tilhørende Mads Peterjen og en Gaard tilhørende Jørgen Hansen — begge lidt syd for Øen — var sporløst forsvundne.“

Fru Carstensen, som nu bor paa Chr. d. 8.ø Kloster i Værløbing, fortæller: „Vi havde to Fag Vinduer i Gavlen mod Øst; Himmel og Hav itød i et Skum, intet Vand var at se; min lille Pige sagde: „Mor, det er jo det bare Sæbestum!“

Et „Svineheld“.

Bore Røer reddedes, Faarene druknede og sejlede bort. Den paa Eftermiddagen saa vi Griisen svømme ud af den sammenstyrtnede Svinesti; der var lige faldet et Knippe Halm ned fra Loftet. Griisen fik fat paa dette og brugte det som Redningsplanke, idet den lagde Forbenene op paa det og saa sejlede hen til et af Hans Kochs Halmhæs, der var strandet og klemt fast mellem Kochs Gaard og Skolehavens Hegn og nogle Træer. Saa slap den Halmknippet og fravlede synlig lettet op paa Hæssjet, hvor den borede sig ind og gik til Ro og haabede paa bedre Vejr.

Det sker jo, at det alvorlige og det komiske slaar Følge; saaledes ogsaa her. Griens Trug med hans Mad — det var et Trætrug — sejlede bag efter den heldige Gris og landede netop der, hvor den var krøbet ind. Da vi saa endelig kom ned fra Loftet igen, hørte Grien os straks og stak Næjen ud af Hæsjet for at se paa Vejret; der saa den Truget staa og fortsatte nu skyndsomst Maaltidet, den var blevet forstyrret i om Morgenens. En Svømmetur i November giver imidlertid god Appetit, og den var langt fra møt endnu. Min lille Pige havde hængt sin kæreste Trøje, en lille Fløjlstrøje, ud til Tørring, den fik Grien Øje paa, og Fristelsen var for stor: den aad den til lille Uhdias store Sorg.“

I Mads Peterjens Hus havde man fra Nabogaarden tidlig om Morgenens set Lys; saa Beboerne har nok været i Færd med bringe Bohave og lignende i Sikkerhed paa Loftet, men alt var forgæves; da Styrtesøen kom, forjvandt Hus og Bohave i et Nu i Bølgerne. Kun Resterne af en Kaffelovn og nogle saa Murbrokker vidnede om, hvor Huset havde staaet. Her omkom Mads Peterjen (36 Aar), hans Kone, 32 Aar, deres to Børn Christine, 2 Aar, og Hans Christian, 4 Aar. De begravedes den 27. November med Undtagelse af den lille Pige, der først blev fundet 23. December og begravedes Juledag.

Det nuværende „Marielyst“ Badehotel den 13. November 1872.

Meddelt af Rentier R. V. Lange, Nr. Alslev, ved Jens Stub:

„Natten før havde vi Fremmede, og da de henad Tolbtiden tog afsted, stormede det saa stærkt, at vi maatte ud og lægge Stænger op paa Kornhæsjene og stibe dem af. Da det var besørget, gik vi i Seng, men omkring ved Totiden stod vi op, da Stormen nu var meget stærk.

Stormen tudede gennem Gaarden, og Østersøen brølede og buldrede udenfor Digerne. Kl. 7½ om Formiddagen brød Vandet gennem Digerne nordøst for Gaarden og væltede med voldsom Kraft ind mod denne, som det naaede Kl. 8, Gaarden laa nemlig forholdsvis højt. Vi søgte op paa Stuehusloftet, men da Væggene i Bindingsværket allerede begyndte at falde ned, da Vandet stod 1 Alen højt i Gaarden, var der Fare for, at Tømmerværket vilde vælte; der var nemlig ingen Vægt paa Loftet til at holde Stolperne nede. Saa gik vi ned for at komme over paa Kofstaldloftet. I Porten væltede vi en Del Hø ned for at sætte Stigen paa det; ellers kunde den ikke naa. Vi slap alle lykkelig og vel op; Røgteren var den sidste; han stod og holdt ved Stigen, og lige som han var kommet op, saa vi kunde saa fat i Armene paa ham, kom der en vældig Bølge, som slog Vadeporten ind og tog Stigen bort — et Sekund senere, og Røgteren var skyllet bort ogsaa — nu blev han reddet i sidste Øjeblik. Denne Bølge tog tillige en Side med af Kofstalden, saa vi maatte ty over paa Hestestaldloftet. Her var der Havre

paa Loftet til op mod Tagvindueerne, og da Havre som bekendt er tung, holdt den Tømmerværket nede, saa denne Længe blev staaende. 30 Kæer druknede, men en Thy havde iprængt sit Bindsel og stod ovenpaa en Kæ. Det var ikke just galant og egentlig ikke det, man venter sig af en Thy, men paa denne Maade blev han nu reddet. Hestene holdt sig iøvmmende, saa de kunde saa Hovedet oven for Vandet, der ellers stod kun en halv Alen fra Loftet.

Vandet væltede Væggene i Svinehuset, just som vi var ved at kaste Halm ned til Svinene, som de kunde bjerge sig paa. De druknede paa nær tre, som var krøbet ud paa Taget. En Lade, hvori der var Rug fornedet, drev til Marrebæk og et Hæs drev til Bruiserup, hvor det blev staaende bag et Hus. Vi kunde nok ligge ud af Vinduet i Taget, men alt stod i en Fraade, saa vi ingenting kunde se. Imidlertid begyndte Vandet jo at synke, og Kl. 2 om Natten var det gaaet bort fra Gaardspladsen, saa min Fader, Johan Lange, kunde gaa ned og se, hvordan det stod til. Gaarden var imidlertid omringet af Vand, saa vi maatte blive paa Staldloftet til næste Dag, den 14de; da kom Gdr. Peder Larsen Suder fra Marrebæk tillige med flere med en Baad og sejlede os hjem til sig.

Bølgerne havde fyldt Vandstederne med Sand og andre Steder lavet Huller paa 3—4 Alens Dybde. Paa vor Mark var set den Mærkværdighed, at medens alle andre Vandhuller stod fulde af Saltvand, havde Stormfloden lavet et Hul af temmelig stort Omfang, hvori der var F e r i k v a n d — eller i alt Fald var det ikke mere salt, end Dyrene vilde drikke det."

En Kamp med Havet — om Hjemmets Bohave.

Lige Syd for Johan Langes Gaard (Marielyst) boede Morten Nielsen, som havde et Parcelliststed og tillige var Tømrer. Han havde faaet Kone og Barn og sine to Kæer anbragt hos Peder Jørgensen, der havde Gaarden Syd for. Paa Gaardens ny Staldlænge mente man sig i Sikkerhed mod Bølgerne, og denne holdt sig ogsaa udmærket, og de blev reddet sammen med 23 andre Mennesker, som havde fundet gæstfri Modtagelse der. Morten Nielsen vilde ikke forlade sin Ejendom. Hans Hus laa ved en lille Bakke, og bevæbnet med en Brandhage kæmpede han tappert med det graadige Hav om hvert Stykke Bohave, som Strømmen prøvede at bortføre. Han maatte stadig rykke længere op ad Bakken med det reddede Gods; tilslidst var der kun en ganske smal Strimmel Jord tilbage, som ikke var oversvømmet — det eneste Sted paa hele Den, som Vandet ikke naaede. Og saa Gripen fik han fat paa og fik ham raget i Land; den fulgte ham ængstelig i Hælene paa den lille stormomjulte Plet, til Vandet igen faldt. Nord for Marielyst laa nogle Smaahuse. Lærer Carstenjen siger: „Kast Djet mod Nordøst forbi Langes Gaard! Du ser nu kun en udstrakt Sandflade, jævn som et Stuegulv og kun hævende sig ganske lidt over Østerjøens daglige Bunde. Paa denne Ørt stod

der før den 13de November 7 Hus, Boliger for 9 Familier, og nu bemærker man kun Levninger af to Baaninger og af et Brag".

I det ene Hus, der laa lige overfor Corneliusjens Gaard (Nørvang), kun adskilt derfra ved en smal Vej og en lille Have, boede Niels Nielsen, kaldet „Niels Vægter“, 60 Aar, med sin Husholderste Sine Larsen, 29 Aar. Om Morgenen under den stærke Storm var disse to sikkert gaaet til Stranden før at „lede efter Nitte“, d. v. i. jøge efter Strandingsgods, som der nok har været rigeligt af den Morgen. De blev nemlig senere fundet som Lig, meget varmt paaskædte og Indgangsdøren laa drivende med Hængelaasen paa. Havet har saa overrumplet dem og de har ikke en Gang kunnet naa hjem til Huset.

Hans Larsen Pumert („Lasse-Hans“) med Kone og 3 Børn boede i et andet af Smaahusene. Hans Nabo, Niels Hansen Suder, med Husholderste og tre Børn tuede over til „Lasse-Hanses“ Hus, da Uvejret kom; de troede formodentlig, at de dér var sikrere; men var de blevet i deres eget, havde der været en lille Chance for, at nogle kunde have hjerget sig; der stod i hvert Fald nogle Ruiner af Husetbagefter, hvorimod Lasse-Hanses var juldædig jævnet med Jorden, og alle 10 Mennesker druknede. Man mente ikke engang, de var naaet at komme op paa Loftet. Naboerne havde om Morgenen set, at Vandet naaede op paa Vinduerne, og de opholdt sig da endnu i Stuerne. For at komme paa Loftet skulde de udenfor og have en Stige sat til Gavllugen, og det var den Gang ganske umuligt.

To ældre Enker, Kirstine Larsen (Enke efter Husmand Peder Andersen) og Margrethe Larsdatter (Enke efter Hans Hanssen Kof paa Bøtø), boede sammen i et fjerde Hus. Ogjaa de omkom; rimeligvis har Vandet overrasket dem før de kom op om Morgenen, saa de er druknet i Sengen. I hvert Fald jaas der ikke før Dag noget Lys i Huset af Naboerne, og da det blev lyst, stod Vandet allerede til op midt paa Taget. I et femte Hus boede Rasmus Møller; endnu en Familie var thyet herhen, fordi de mente, Huset her var solidere end de andre; de var otte Mennesker ialt. Imellem disse otte var Hans Jensen fra Tjareby, Svoger til Corneliusjen paa Nørvang.

Han var taget ud til Digerne med Mandskab for at stoppe Vandet, hvis det skulde forsøge at gaa over Digerne, men saa jo straks, at der ikke var Spor at gøre og jendte saa Folkene hjem. Selv vilde han gaa op til sin Svoger, Corneliusjen, men da han kom derhen i Nærheden, havde Vandet lavet en to Alen dyb Kende i et gammelt Strømleje, som han ikke kunde komme over, han maatte da vende om og naaede lige netop Rasmus Møllers Hus, før det var for sent. De otte Mennesker blev hentet hen til Corneliusjen af en Baad fra Nykøbing, men det var først ud paa Natten mellem den 13. og 14. November.

Hans Jepsen, der mistede Kone og Søn, fortæller selv sin Historie.

Husmand Hans Jepsen og hans Kone Christiane, der var 29 Aar, og en lille Søn Niels Magnus (kun halvandet Aar gammelt) boede i det nyvende Hus, „Storkereden“, som nu ejes af Henrik Malberg. Hans Jepsen fortæller selv om Ulykken.

„Jeg var oppe ved Fjertiden om Morgenen for at gaa paa Arbejde, men da det var en ren Orkan, jagde jeg til min Kone, at det ikke var Bejr til at gaa paa Arbejde, og jeg gik saa i Seng igen til Kl. 6½. Saa stod jeg op og klædte mig paa; imens figgede jeg ud ad Vinduet og jagde til min Kone: „Det er helt hvidt udenfor; der er kommet et Lag Sne over det hele“. Men da jeg saa havde faaet Tøjet paa og vilde gaa udenfor, hvem tænker sig da min Forstrækkelse, da jeg lukker Forstuedøren op og Vandet staar og er lige ved at gaa over Tærskelen. Jeg raaber til min Kone: „Du maa op straks, for Søen er ved at gaa ind i Huset!“ At komme fra Huset den Gang var en ren Umulighed; mørkt var det jo, og i en saadan Storm og Sød vilde vi ikke være kommet langt. Vi maatte op paa Loftet, til det dagedes lidt, saa gik vi nedenunder for at se, om der skulde være en Udvej til at komme derfra; men der var slet ikke Tale om, at det nu kunde lade sig gøre. Klokken var da bleven otte, og Vandet gik os nu til op midt paa Livet, saa vi kom da igen tilbage paa Loftet og maatte overlade alt i Guds Haand. Vi stod juft og talte om, hvor lange det kunde vare, inden Vandet vilde hynke igen. Da jaibdt pludselig Skorstenen og i samme Øjeblik styrtede Huset sammen over Hovedet paa os. Jeg stod med min lille Dreng paa Armen. Saa ved jeg ikke mere, hvad der skete, før det Stykke Tag, jeg saa under, tørnede mod nogle Træer, hvorved jeg slap fri og kom op paa Taget. Jeg maatte junde mig lidt og skulde saa til at se, hvor jeg var. Mens jeg saa og spekulerede paa det, opdagede jeg saa, at det var Rasmus Corneliusens Gaard, som jeg kendte godt; og jeg tænkte: „Kan du bare naa hen til den, saa maa du jagtens kunne komme ind paa en eller anden Maade“. Jeg gik saa i Vandet og naaede ogjaa derhen, men jeg maatte slaa tre Vinduer i Stykker for at komme ind i Huset. Der satte jeg mig saa paa et Bord, men da Vinduerne blev slaaet ind, begyndte Vandet først rigtig at strømme ind i Huset, og jeg kunde ikke være der længer. Saa maatte jeg ud i Gaarden, og huskandt som jeg var, kom jeg om i Porten, hvor der var en Lem ind til Loftet. Jeg slog Lemmen ind, og der kom saa Rasmus Corneliusen og Tømrer Jens Knudsen fra Væggerløse og trak mig op paa Loftet. Saa ved jeg ikke mere, hvad der foregik. Jeg husker, at Corneliusen en Gang kom hen og spurgte, hvordan jeg havde det, for nu kunde vi ikke længer være paa Loftet. Vandet naaede helt derop, saa vi maatte op i Høstængen. Der saa vi saa nogle af os til Dagen efter.“

Hans Jepsens lille Dreng begravedes i Wæggerløse den 18. November og hans Kone den 24. November. Denne lille Historie, fortalt med nøgterne og jævne Ord, virker i al sin Stilsfærdighed meget mere tragisk end de stærkt udmykkede Versioner af samme Begivenhed, der hist og her har været fremme. Den sædvanlige Historie om, hvordan „Hans Jepsen, da Taget falder ned, har Hovedet og den ene Arm udenfor Taget -- altsaa oven Bænde -- men kommer til at sidde fast der, mens Kone og Børn klynger sig til hans Ben nede under Vandet,“ hører altsaa kun hjemme i Fantasiens Verden. I det hele taget er det underligt at se, hvor hurtigt der dannes sig Sagn om saadanne Ting.

Om Begivenhederne i Gedesby og Bøts er der allerede et Utal af saadanne Sagnudannelser.

Badefrussejer Frederik Olsen, Nykøbing, fortæller: „Sognefoged Lars Nysse, Wæggerløse, sendte om Formiddagen ridende Bud til Amtmanden om at sende Redningsbaade til Bøts. Amtmanden adviserede Byfogden, Pontoppidan, og han sendte saa Bud til min Fader, Baadebygger Olsen, der havde et Par store Joller liggende. Min Broder Edvard og jeg var straks parat til at tage med og Konjul From og Købmand Sidenius stillede hver en Bogu til Disposition. Fhv. Lods Hans Hansen Willert sluttede sig til os, og Kl. 2½ påskjeredede vi Sognefogdens Gaard i Wæggerløse. Han spurgte, om vi ikke vilde have en Bid Brød, før vi begav os ud paa den vanskelige Sejltur, men vi svarede: „Nej, det er vist bedst, at vi stynder os, det bliver hurtigt mørkt!“ Vi fortsatte ud ad Bøtsøvejen, til vi naaede Vandet. Det var som en Brænding i den Stockholmske Skærgaard at se til; hele Strækningen -- ca. ½ Mil -- ud til Bøts stod i et Skum og enkelte Pilehoveder og Høstager vagede op som Klipper i et oprørt Hav. Da vi saa det, var vi klar over, at hvis det skulde lade sig gøre at arbejde sig igennem denne Brænding imod Vinden, maatte vi alle tre være sammen i den ene Baad, og vi spurgte saa de tilstedeværende -- et halvt hundrede Mennesker -- om en af dem vilde vove Trøjen og være fjerde Mand i Jollen. Det varede lidt, saa meldte Jens Jørgensen Stenhugger sig. „Jeg har ganske vist Kone og Børn derhjemme, men da det gælder Menneskeliv, saa vil jeg gaa med.“

Da havde fire Wæggerløse-Mænd alle sat den anden Jolle i Vandet og var begyndt at ro mod Bøts, men de maatte vende om og gik i Land igen, samtidig med at vi lagde ud. Kloften var da godt tre. Det, vi var mest bange for, var Hovederne af de stynede Pile; hvis Baaden var blevet hugget ned paa en af disse, var den blevet knust. Jens Jørgensen, der var stedkendt, skulde sørge for, at vi kunde undgaa dem, men det varede ikke længe, før han sagde: „Nu er jeg lige saa klog som i andre! jeg aner ikke mere, hvor vi er.“ Søerne var saa voldsomme, at min Broder, der roede Aaren i

Forstavnen, to Gange blev slaet ned i Baaden af en Styrtejs, der ramte ham i Ryggen. Af og til maatte to af os tage Narerne ind og øje. Et Stykke roede vi hen ad Vejen mellem Piletoppene; de tog lidt af Kræften fra Braadsjerne, men en mægtig rullende Dønning kastede os fra den ene Side til den anden. Jeg husker endnu, at vi talte om, at Digterne kalder Havet en „bølgende Landevej“; her var en bølgende Landevej i bogstavelig Forstand; men det var vist ikke noget for Digterne dette her.

Endelig naaede vi Corneliusjens Gaaard (Nørvang); men da var Klokken allerede 7 om Aftenen — vi havde roet i fire Timer. Vi raabte: „Er der nogen“, og der lød Stemmer langt borte fra: „No om til den søndre Side!“ Vi fik saa Baaden derom; der var lidt Læ. Der havde de lavet et stort Hul i Taget. I Væstiden kunde vi en Gang imellem, naar Maanen kom frem af Tjufningen, se Kreaturer, Møbler, Høns og alt muligt Løssøre hvirvle rundt imellem hinanden. Da vi kom, stod en stor Gris og balancerede paa en jejlende Ladeport.“

Rasmus Corneliusjen skriver om de uhyggelige Timer, de maatte tilbringe paa Høstænget, inden Hjælpen kom:

„Den 13. Nov. saa det ud for os alle, som det var Vor Herres Vilje, at vi skulde forgaa. Da alt uden om os var Hav uden nogen som helst Forbindelse med Landet, og vi ikke vidste, hvilket Øjeblik Bølgerne vilde bortrive Bygningerne — i Lighed med saa mange andre — men hvortil vi dog klamrede os i Tillid til ham, som altid kan og vil hjælpe, da kom Brødrene Olsen og Villert og Jens Stenhugger paa en lille Jolle, hentet efter Lars Nysjæs sjældne Omtanke, om Aftenen Kl. ca. 7 — og raabte, om der var levende Folk paa Gaarden. Med hvilke Følelser, jeg gav Liv tilkende, kan jeg ikke beskrive. Selv omgiven af min bekymrede, til Tider næsten modløse, Kone og Børn, min gamle Moder, Broder og Tjenestefolk og en paa en ganske vidunderlig Maade frelst Arbejdsmand — ialt 14, var det som om en Stemme fra oven lød til mig om Frelse midt i den største Fare. Jeg vidste tildels, hvilken Kamp ovennævnte Mænd havde haft for at naa mig og mine, og jeg følte det højhertede i, at de havde bobet Liv og Lemmer for at frelse os — ja, i saa høj Grad, at Kræfterne allerede midtvejs havde svigtet dem, saa de maatte søge Hvile ved en Piletop. Jeg overtalte dem derfor til at blive hos mig paa Høstænget, indtil det blev maanelyst, og Vejret muligvis vilde lægge sig lidt, saa meget mere som jeg ansaa det for en Umulighed for dem som tildels ukendte at naa over til Husene nord paa, skønt de selv var oplydt af det varmeste Ønske og uforsagt Mod, ifald de kunde frelse Menneskeliv.“ Corneliusjen havde faaet lidt Brød og Smør med op paa Loftet. Smørret fik de imidlertid ikke megen Glæde af; for bedst som de sad deroppe, plumpede en

halvstor Gris ned gennem Taget til dem. Den fik Øje paa Smørjadet og — haps, havde den slugt det hele, før man kunde tælle til tre.

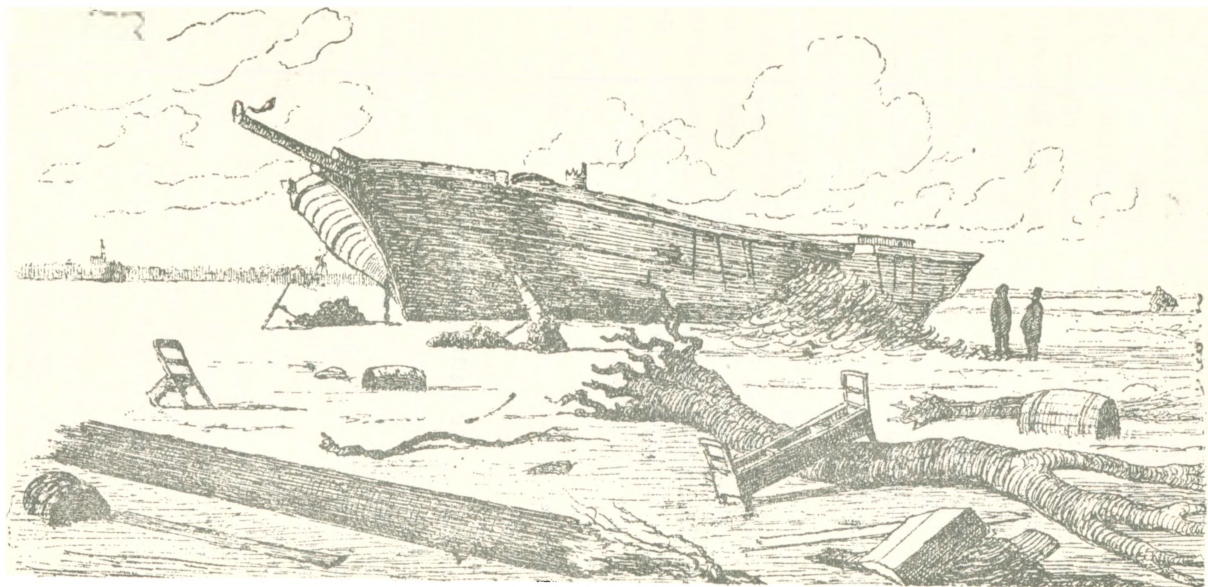
Ti Timer senere, da Klokken var henimod ni, kom Maskinmester Ganjen, Peter Nielsen, Søren Balsløv og Christian Ganjen med en mindre Jolle. Stormen var nu allerede lagt sig noget og Vandet begyndt at hynke. De laante jaa Brødrene Olsens større Jolle og roede ud til Rasmus Møllers Hus, hvor de fandt de tidligere omtalte 8 Mennesker paa det nøgne Loft. Taget var blæst af. De fik dem i Baaden og jatte dem op paa Corneliusens Høstænge, jaa der nu her var samlet 22 Mennesker. I Balsløvs lille Jolle roede de jaa tilbage til Væggerløse for i Rytøbing at hente en større Baad. Lars Rysje skaffede en Vogn til at transportere Jollen paa. Omkring ved Midnat sejlede Brødrene Olsen det første Hold af de 22 til Væggerløse, Resten maatte vente til hen paa Morgenstunden, da Baaden ikke kunde rumme dem alle.

Om Lars Rysje i Væggerløse siger de samtidige Uvijs: „Den, der bør takkes og æres, er Lars Rysje. Han har vaaget over Bøtørnes Frelse Nat og Dag, og intet har han holdt for godt. Vi tør nok sige, at der kommer til at ledes længe, før hans Mage træffes, under jlige Forhold“. Hele den næste Dag fortjattes Redningsarbejdet, men nu var Vejret blevet det smukkeste, man kunde tænke sig: Stormen havde helt lagt sig, og Solen straaede over det hærgede Land. Vandet blev staaende i flere Maaneder, og Brødrene Olsen blev der en Uges Tid med 6 Baade for at jærge Folk frem og tilbage mellem Falster og Bøtø, der nu igen svarede til sit gamle Navn: „Den hdre Ø“.

„En Kludeframmer“.

En Skonnertkuj „De Zwalluw“, ført af Kapt. Dürow, hjemmehørende i Memel, var paa Vej derfra til West-Hartlepool med 73,000 kg pressede Klude. Den strandede lidt nord for Bøtø By og stod helt oppe paa tørt Land; man mente ikke, den kunde sættes i Vandet igen; men den var fladbundet og havde ikke lidt jærlig Overlast paa Stroget, jaa hen paa Foraaet rullede man den — paa Stofke — tilbage i sit rette Element igen; og Kaptajn Dürow fortjatte uførtrodent sin afbrudte Sejlads. Kludene havde han jaaet transporteret til Rytøbing og solgt ved Auktion til en Pris, der var ikke jaa lidt højere end den, han skulde have haft paa Bestemmelsesstedet.

I Datidens Uvijs meddeles: „Bøtøs Ryst er overjaaet med Tragstykker af flere itusjaaede Skibe, af hvilke et har været blaamalet og et andet grønt. Der findes imidlertid intet Navnebrædt eller andet, hvoraaf Oplysning om Skibenes Navn kan erholdes.“

Bed Hjten. Efter Stormfloden.

Den 14. November er paa Bøtø ved Falters Østkyst inddrevet med Vælen opad og uden levende Folks Medfølge et større Skib. Den Del af Ladningen, som hidtil er bjerget, bestaar af Planker. Paa Skibet er ikke fundet noget Navn eller nogen Oplysning om dets Hjemsted, men der er paa samme Kyst inddrevet Skibs-Navnebrædter med Navnene „Flora“, „Rocbuck“ og „Sophie af Göteborg“, en itujsaaet Hækjolle med „Gefion-Brahesstad“ paa Agterstævnen.“ Senere viste det sig, at det var „Gefion“ fra Brahesstad, der her var strandet. Hele Besætningen omkom; det var dette Skib, man paa Bøtøgaard saa læntre lige udenfor.

Sydvestfalter.

Gedjergaard.

Her paa den anden Side af Bøtø Nor kom Stormfloden flere Timer senere end paa Østfalter, idet Noret og det mellemliggende Land optog de fremstjørtende Vandmasser, og det varede jo noget, inden det næsten tørslagne Nor var tørt. Vandet gik over Dæmningerne allerede Kl. 4—5 om Morgenen, men kom først til Gedjergaard Kl. ca. 10.

Fru Forpagter Thomsen (f. Schwerdtfeger), nu paa Badstrup, Samisø, var den Gang Mejerise paa Gedjergaard og fortæller om sine Oplevelser Stormflodsdagen: „Jeg sad i mit Værelse paa Gedjergaard, da en Mand bankede paa og raakte: „Tagstene rasler ned fra Hovedbygningen, og man kan se Havet!“ Det sidste forstod jeg ikke rigtig. Jeg prøvede at gaa om bag Hovedbygningen, kom ogsaa derom, men maatte gaa om ad Haven og Lindealléen for at komme ind igen; saa voldsom var Stormen. Kort efter var Østerløven steget, saa de Huse, der laa ved Fiskebæk Skov, var omringet af Vandet. Østermarken hæver sig lidt op over det flade Terræn og havde standset Vandet en Tid, men da det saa endelig var steget, saa det kunde gaa over den, kom det derfor med voldsom Kraft og rev alt med sig. I det ene af Hujene sad gamle Rasmus Krøyer og Konen ved Frokosten. Der blev raabt til dem om at skynde sig i Sikkerhed; men Rasmus Krøyer vilde — saa bandede han — først have sin Frokost og Snaps. Et Øjeblik efter ramlede Huset sammen, og de to Gamle blev fundet henimod Aften som Lig; de var istykket ud af Huset og laa et Stykke inde i Skoven. Saa var der et langt Bindingsværkshus nogle Skridt derfra; der boede tre Familier, et Par gamle Folk og Rasmus Lang's med 3 Børn og Frandsen med 2 Tvillinger, 6—7 Aar, og en Dreng paa 5 Aar, saa igen to Tvillinger og den mindste, der kun var otte Dage gammel. Konen var syg og laa i Sengen. Saavidt jeg husker, fik de en Vogn, men den holdt oppe paa Marken, nærmere kunde den ikke komme. Ras-

mus Lang fik først sin Kone, der nok kunde gaa gennem Vandet, og fire Børn frem; værre var det for Fr. Frandsen: Konen bar de i en Underdyne, men vaad blev hun; hun beholdt dog Livet, men svag var hun i Fremtiden. De to ældste Børn jatte de op paa Loftet og luffede Lemmen; der gif de jaa og legede til henimod, da man kom tilbage og luffede op for dem. „Na, vi er jaa jultne!“ var det første, de sagde. „Maa vi dog ikke snart komme ned. De andre fire Børn maatte bæres igennem Vandet. Rasmus Lang var en stor flot Karl; det var ham, der gjorde det meste af Redningsarbejdet; kun var han jaa uheldig at tabe det lille Svøbelsbarn i Vandet; Strømmen tog det, og han indhentede det først et Stykke inde i Stoven. De blev alle ført op til Gaarden og kom ind i Pigekammeret. Det lille Barn fik alt det vaade Tøj skaaret af og blev puttet ned hos en Mejeripige, der var lidt syg og laa i Sengen. Da det var godt gennemvarmt, var det julten, og Moderen, der ogsaa var kommet i en af Pigernes Senge, kunde give det Bryst.

Pigekammeret blev snart fuldt af Kvinder og Børn. Nede i Alléen, der, hvor den støder til Landevejen, var der jo fire Familier. Vandet gif helt op over de nederste Ruder og strømmede ind i Værelserne og fyldte Stabe og Skuffer med Sand og Grus. I den ene Familie, Anders Jørgensen, var Konen meget lidende af Tuberkulose. Hun kom i min Seng, og jeg tog en Pude og lagde mig paa den i Nærheden af en god varm Kaffelovn. Der jøv jeg helt storartet, kan jeg huske — trods Ungernes Hulen i Pigekammeret; inden Aften var der fjorten Børn. Hvor alle Mandfolkene kom i By, kan jeg ikke huske — formodentlig i Staldene.

Henimod Kl. 3—4 om Eftermiddagen begyndte Vandet at jynke. I Rifferten kunde man allerede om Formiddagen se, at der var tre Mennesker i Østermarken, men det var umuligt at komme dem til Hjælp. Vaade var der ingen af; Underforvalter Blædel prøvede at komme derover i et rundt Kar, men maatte opgive det. Det var Jørgen Hansens Karl og Pige og Dreng fra Bøtø, der var strandet der efter den skæbnevangre Sejlads paa Taget over Bøtø Nor. Man kunde se Karlen og Drengen jpringe omkring og banke Armene for at holde Varmen. Pigen derimod stod stille og krøb sammen med Hænderne under Forklædet. En Gang imellem rystede de hende; jaa faldt hun om, og de lagde et Halmknippe over hende. Da man henad jyv—otte-Tiden om Aftenen kunde komme i Nærheden med Heste og Vogn, var hun død. Karlen og Drengen slap nogenlunde fra det.

Kl. 3—4 var jeg nede i Alléen; jeg kunde kun komme den halve Vej; der laa alt, hvad tænkes kan i en Bondegaard: Senge og Sengklæder, Møbler af alle Slags, en Bugge med Buggetøj, Spinderocke, Garnvinde o. s. v.

Paa den anden Side af Fiskebæk Sø ligger et Hus (senere boede Tønnes der), hvor der boede et Par gamle Folk. Vandet stod saa højt, at man kunde komme derover ved Hjælp af en Baad; men de saa Baade, der var ved Staureby Strand, var enten slaaet itu, drevet bort eller saa langt ud i Vandet, at de var utilgængelige. Men paa Eftermiddagen kunde vi dog køre dertil med Heste og Vogn.

Stelby og Fiskebæk.

Snedkermester N. P. Mørch fortæller:

Jeg var den Gang godt 12 Aar gammel og var i Hjemmet hos mine Forældre i Stelby.

Op tegnelse fra den Tid har jeg ikke; men jeg minde sig mange Træ fra den Begivenhed.

Der er forskjellige Tilfælde fra den Katastrofe, som sikkert vil blive bedømt haardt af Nutiden; men det maa erindres, at Folk den Gang ikke var saa ukendte med det Tilfælde, at Østersjøen styllede over sine almindelige Grænser, saa det er meget forklarligt, at man da i Begyndelsen af Stormfloden ikke troede paa, at Begivenheden kunde blive nær saa omfattende, som den blev.

Gaderne i Gedesby er brolagte, hvad forøvrigt undertiden er vanskeligt at opdage. Det er blevet mig jagt, at denne Stenbro netop har sin Grund i, at man jævnlig havde Østersjøen inde i Byen. Og det synes ogsaa at være rigtigt; thi ingen andre Landsbyer har eller havde den Gang Brolægning. Man vil altsaa kunne forstå, at det var ret naturligt, om Folk ikke tog det saa højtideligt, fordi „Østersjøen kom“; det var man vant til.

Gamle Mads Krøl i Gedesby blev vækket om Morgenen Kl. 5 med den Besked, at han skulde stå op, for Østersjøen var der. Hertil svarede han, at det havde han jet før. Det blev da forestillet ham, at det var meget værre denne Gang end tidligere, og han stod da op; men han blev „baadskoet“, før han naaede ud af Gaarden. Saa hurtigt vælbede Vandet frem, da det var naaet over til Falsterjiden.

Selve Stormflodsdagen var jeg i Stelby. Hertil naaede Vandet først op ad Formiddagen. Det første, vi hørte herom, var, at Jønger Rysje (gift med Parcellist Anders Rysje, som da netop var til Høstgilde hos en Broder i Skippinge) var kommet løbende til en Gaard i Stelby for at saa Hjælp til at bjerge sin Moder og 4 Børn. Deres Hus laa ude i „Wildgaard“, en meget lavt liggende Egn ude ved Bøtø Nor.

Marie Kristiansen (nu i Staureby) tjente den Gang hos Gdr. Jens Wæver i Stelby og fortæller om Stormflodsdagen:

„Klokken var vel otte, da vor Husbond Jens Wæver kom ind og fortalte, at det var et skræffeligt Vejr, og at fem af de store høje Popler ude

ved Vejen var blæst om og spærrede nu Vejen om til Byen. Saa skulde vi ind og have Frokost, da Junger Nysse kom grædende og spurgte, om Bonden vilde spænde for og føre ned at hente hendes gamle Moder og hendes tre smaa Børn, for Vandet var naaet deres Havgærde, og hendes Mand var paa Vejeg hos sin Broder i Kippinge. Det vilde Jens Wæver godt. „Men vi kan da godt tage Frokosten først“, sagde han. „Saa er det for jent!“ sagde Junger, og med det jamme var hun ude af Døren og løb op over Rasmus Bøvsens Mark og over til Johannes Torgværd og bad ham føre. Han spændte for med det jamme og førte alt, hvad Hestene kunde springe ned over Rasmus Bøvsens Mark og ned ad Vilgaardsvøje og ud efter Møret — Huset laa nemlig et godt Stykke ude i Møret.

Men, af! De kom ikke uden Halvvejen, saa kom Vandet som en graasjort Sky brusende imod dem, og det var med Rød og næppe, at han fik Hestene vendt. Huset kunde de slet ikke se.

Den gamle Kone og de tre smaa Børn fandt de først nogle Dage efter; hun havde lagt sig i en Kiste og taget Børnene med, hun vilde have dem hos sig i Døden.“

Snedkermester Mørch fortæller:

„Jeg husker endnu tydeligt, med hvilken Tillid alle vi, store som smaa, der var tilstede, da han førte ud, saa paa ham. Vi vidste, at kunde nogen gøre det, saa var det ham. Derfor var det og saa med største Bedrøvelse, vi saa ham komme tilbage. Naar Torgværd maatte opgive det, saa vidste alle, at der ikke var nogen Redning.

Junger Nysse kom i Huset hos os, og hun var selvsølgelig højt fortvivlet. Jeg var med hende oppe i Kirketaarnet for at se, om noget kunde opdages; men det eneste, vi opnaaede, var at se, at Huset var sporløst forsvundet. Moderen og de 4 Børn druknede. Det ældste af disse fandt Faderen vistnok først 4—5 Uger efter. Han havde fundet det i Brønden. Jeg var den første, som traf ham, da han kom op til Byen. Jeg vilde, som jeg plejede, give mig i Snak med ham; men først fik jeg Indtrykket af, at Manden var stum. Endelig fik jeg i saa Ord Bested om det sørgelige Fund.

I en Udkant af Byen laa Mads Brasilliens Gaard. Op til denne laa et Gadefær, som lige var bleven oprenset, hvorfor det var tørt for Vand. Jeg kom da paa min Nenden omkring for at vide Bested med saa meget som muligt, ogsaa derhen. Da var Vandet i Marken ved Siden af. Fra Marken og til Gadefæret førte en Mellemting af en Grøft og en Kendeften lige forbi Gaarden. Her stod gamle Mads og renjede Nenden op. Selvsølgelig kom jeg med min Videnskab, saa vi kom i Samtale, og her htrede Mads bl. a.: „Ja, ja, lad nu først „Gadestøvlen“ løbe fuld, den tager ikke saa lidt“. Men „Støvlen“ løb ikke alene fuld, men svømmede

saaledes over, at da Mads $\frac{1}{2}$ Time efter var inde for at redde Flæsket, som hang til Røg i Skorstenen, skred Huset sammen, da han stod med en Flæskeside i Favnen. Han var saa fornuftig at holde fast paa den, og da han fik fat i en Humlestage, kom han ved dennes og Flæsketidens Hjælp over „Gadestøvlen“ og landede paa Banken,ovre hvor Foramlingshuset nu ligger.

Lidt efter Middag rygtedes det, at Rasmus Møller i Fiskebæk ikke var bleven set, efter at hans Gaard var stykket væk. Den laa ret øst for nuværende Fiskebæk Station, paa samme Plads, hvor der efter Stormfloden byggedes en grundmuret Gaard. Hans Familie og Folk var velbeholdne komne over til Danielsen i Fiskebæk, hvis Gaard (nu Højsellunds) laa betydelig højere. Det sidste, man havde set til R. M., var, at han var løbet ind i Stuehuset for at bjerge sine Papirer. Disse opbevaredes i det lille Hængeskab, der som Regel i den Tid havde Plads for Hovedenden af det lange Bord, som stod langs Væggene i et Hjørne og havde Bænke langs Vinduesjiden og paa Bæggen for Bordenden. Jeg skal her bemærke, at som Regel var der ved de daglige Maaltider ikke Siddepladser ved den anden Side og Ende. Her stod mange Steder Pigerne op og spiste. Naa, det var Rasmus Møller, jeg kom fra. Han kom ogsaa ind til Skabet og fik Røglen i Laagen, men fik ikke lukket op, thi i det samme valtede Vægge og Vand ind til ham, saa han maatte skynde sig ud. Skabet blev senere fundet velbeholdent med Røglen i, uden at Laagen var gaaet op. Da man i Skelby irygtede for Rasmus Møllers Skæbne, blev hen paa Eftermiddagen udrujstet en Ekspedition, som vilde tage over og lede efter ham. „Sølar“, hvis Døbenavn vistnok var Lars Hansen, havde en Baad liggende ved „Vestre Strand“, den Del af Østerøen, som begrænsede Sydhalster mod Vest. Denne Baad blev hentet op til Skelby, og den startede da, saa vidt jeg husker, øst for „Smedebanken“. Den var bemandet med „Sølar“ som Overstkommanderende og Styrmænd, samt Rasmus Nielsen og Jørgen Rasmusen (Didrik) som Roere. Da de naaede over til, hvor Rasmus Møllers Gaard havde staaet, fandt de ogsaa Rasmus Møller siddende i en Pil. Der havde han siddet vel en 5 Timer den Gang, medens Vandet stadig stykkede over ham. Han fik ikke en Gang Snue af den Tur. Det maa erindres, at det ikke var stille Vand. Mange Steder paa de lavere Jorder gik der høj Sø. Men Rasmus Møller maatte vente længere endnu, thi rundt om i Pilene sad en halv Snæs Mennesker fra Bøtø. Det var alle Folkene fra Jens Larjens Gaard (tidligere omtalt). Da Stillingen blev usikker for disse Mennesker i Stuehusetovre paa Bøtø, krøb de op paa „Stænget“ i Laden. Noget efter lettede denne og gik i Drift; men da den strandedeovre paa Falster, maatte Folkene bryde Hul i Straataget og krybe ud. Men denne Flaade sloges da hurtigt i Stykker, og Folkene thuede da efterhaanden op i Træerne.

Mærkelig nok omkom ingen af dem. Men alle disse raabte om Hjælp, og tage alle med i Baaden paa en Gang, kunde ikke lade sig gøre. Der raabtes da til Rasmus Møller om han kunde klare den lidt endnu, og da han nok mente dette, maatte han vente til næste Tur. De blev saa alle bragt over hos Tønnes Lolle, hvor de fik en god Pleje, saa de alle overlevede Kædslerne. I Skelby naaede Vandet til midt i vor Rabos Havn. Noget efter Middag holdt Stigningen op, og der begyndte igen at komme lidt Ro i Sindene. Jeg husker, at Fader gik rundt til Folk og anmodede dem om at have Klæder og Fødevarer parat, for hvis det skulde være nødvendigt at ty op i Kirken, som jo ligger meget højt. Heldigvis blev der ikke Brug herfor. Var dette sket, var vel ikke ret meget af Følster bleven oven Vandene."

Medens Redningsmændene fra Bøtø (Brødrene Olsen og Willert) fik Danebrogstegnet og Medaljen for Druknedes Redning, maatte de tre Helte fra Skelby nøjes med at saa tørt Tøj paa, da de kom hjem. Derfor var deres Bedrift ikke mindre. Jeg husker, hvor ked Fader senere var over, at der intet blev gjort for at fremhæve dem; men der var jo heller ikke — som ved Bøtø — en Sognekjoged til at køre med Follen; jeg tror, det var Fogværder, der bejrgede det.

Naar man tror, at der ikke var Fare forbunden med disse Sejladser, saa tager man højlig fejl. Dvertimod. Det maa erindres, at det var i Storm og høj Sø hen over Arealer, hvor der fandtes Masser af Pile og Gærder, og hvor intet som helst Dybdeforhold kendtes, og desuden var Vandet opfyldt af drivende Husgeraad og døde Kreaturer, som man meget let kunde tørne sammen med.

De tre Skelbyere er forlængst døde. Rasmus Nielsens Enke lever endnu i Skelby.

„Sølaris“ var en Personlighed for sig. Som ung havde han vistnok fejlet noget, og derfor stammer vel Navnet; thi jeg tror ikke, Sønavnet kan føres længere tilbage. Men han vedblev at have et Par Foller i Søen og sejlede vistnok noget mellem Skelby og Nykøbing og Skelby og Nysted, foruden vistnok af og til til Nødjand paa Sælhundejagt. Saavidt jeg husker, fiskede han ogsaa noget. Men jeg har særlig kendt ham som Stenhugger. I hans Tid skulde der al Tid en Kampestens-Sokkel under et Hus, og der huggede Lars Stenene til. Han havde vistnok selv lært sig det, han kunde. Naar han saa havde haft et større Arbejde, lavede han gerne en mere kunstfærdig hugget Sten som Foræring til Bedkommende. Det var altid Kampestensarbejder, og han kastede jærlig sin Kærlighed paa Løver. Der findes endnu flere Eksemplarer af disse Frembringelser paa Sydhjælster, bl. a. ligger der to indenfor Hovedporten ved Skelby Kirkegaard. Han kunde ogsaa forære slikt til en jærlig Ven. Kunstværker var det ikke; men tager man i Betragtning, at den Mand ingen Vejledning

Bed Langelinjemolen i København paa Stormflodsdagen.

havde haft, men kun jels uddannet sig, saa maa man alligevel beundre hans Frembringelser. Sten var nu en Gang hans Interesse, og fandt han en Sten hist eller her, som han fandt noget ejendommeligt ved, saa tog han den med hjem til sin Samling.

Jørgen Didrik og Rasmus Nielsen var Arbejdsmænd. De har begge været Arbejdsmænd hos Fader, den ene efter den anden.

Jørgen Didrik var med som Jæger i 3-Mars Krigen, bl. a. 6. Juli ved Fredericia.

Sølers var, saa vidt jeg ved, i samme Krig med til Orlogss."

Bruserup.

Hans Nielsen (Kobbernagel), den Gang i Brujerup, fortæller:

"Dagen oprandt med en orkanagtig Storm og Regn og Snejjap, saa det ikke var til at se for sig. Vi havde lige begyndt at arbejde inde paa Løen, da min Moder pludselig kom og raabte: „Østersjøen er her! Østersjøen er her!" og vi kom ud i en Fart og saa Vandet komme væltende ind over Marterne. Vi fik Hestene fra Maskinen og ind i Stalden, men hvad saa? Vi blev som lamslaaet ved at se os omringet af Vandet paa alle Sider.

Samtidig kom Husejer Peter Mønbo og bad os køre hans Kone og Børn til Marrebæk; men i Lavningen mellem Brujerup og Marrebæk stod Vandet akkørende saa højt, at det var ganske umuligt; i det hele taget kunde det slet ikke lade sig gøre at komme fra Brujerup til nogen af Siderne.

Det, der mest optog vore Tanker, var vore Heste og Køer og andre Husdyr; men der var jo intet at gøre, vi kunde ingen Steder komme hen med dem og maatte overlade dem til deres Skæbne.

Uvejret rasede, høje Bølger væltede ind mod den østre Længe, og den ene Bæg efter den anden ramlede ned. Tærstemaschinen væltede, Møllen væltede, og alt løst Inventar drev ud i Gaarden og laa der i ét Kaos. I Gaarden stod en Havrestak paa tolv Læs. Først begyndte den at gnyge, og saa med ét knækkede den midt over og dumpede ned i Vandet.

Under alt dette maatte vi tænke paa at redde os jels. Vi fik nogle Gangklæder og Sengetøj og nogle Madvarer med op paa Loftet. Vi havde lige bagt, saa der var Brød nok til længere Tid, og et Anker med atten Potter Brændevin blev ogsaa halet op paa det tørre.

Da sidste Mand traadte fra Trappen, tog Vandet den væk. Stormens Tuden og Vandets Brusen overdøvede alt andet, Huset rystede og knagede, og Møblerne huggede og skurede mod Vægge og Loft med hule Drøn. Køer og Svin og alt det mindre Kreatur druknede; kun Hestene kunde holde Hovedet ovenfor Vandet. For at komme dem til Hjælp, maatte vi bryde gennem en Bræddegavl med de bare Næver, vi havde intet Bæretøj. Det var et ynkeligt Syn, der mødte os; Hestene stod i Vand til midt

paa Siderne og Bølgerne slog ustandselig højt op over dem. En treaars Høppe var kommet ud i Portrummet og stod indeklemt mellem Braggodset, saa den ikke kunde komme løs. Vi fik lagt et Bagreb om hende, og ved at kaste Korn ned, som hun kunde staa op paa, lykkedes det os endelig at faa hende halet op ovenpaa Kornet i en Lade.

Den paa Eftermiddagen kom Husejer Hans Peter Clausen og et Par andre Mænd i en Jolle og lagde til ved vore Vinduer og raabte, om vi vilde med; men da var Vandet holdt op med at stige, og vi vilde ikke forlade Høstene. Den under Aften kunde vi entre over Braggodset i Gaarden over til Stalden, hvor Høstene endnu stod i Vand til langt op paa Benene. Vi kastede saa meget Korn under dem, at de kom over Vandet og gned dem grundigt med Halmvifte; det fortjatte vi med det meste af Natten. Der var jo ikke Tale om at komme i Seng den Nat.

Howdan „Trofast“ red Stormen af.

Det første levende, vi mødte, da vi kom ned i Gaarden, var „Trofast“. Han sad inde paa Spikekammerbordet og logrede velsjornøjet med Halen — der var jo Held i Uheld, tænkte han vel. Senere opdagede vi, at han i de værste Middagstimer var thyet ind i mit Værelse og havde sejlet i min Seng.“

Højet.

Karen Torværd fortæller:

Det var om Morgen den 13. November 1872, og vi sad ved Davrebordet; vi havde Skomager i de Dage, og han var lige kommet fra sit Hjem i Rabbjerg. „Den er haard at stride sig mod Vinden i Dag,“ sagde han, „nu kniber det vist snart for Dæmningerne ovre paa Bøts?“ „Tror du, det er Højvande?“ „Ja, det fejler ikke, nu har Vinden rajet Sydvest saa længe og er nu gaaet til Nordøst, saa det er nødt til at være Højvande.“ Han var en halvblods Højsælver, saa han var klog paa Vind og Vand. „Nu skulde bare én gaa op med en Skool og prikke et lille Hul i Dæmningen, saa skulde vi je til Løjer,“ fortjatte han. Den Snak syntes Fader ikke om; han var Medlem af Bestyrelsen for „Selskabet til Bøts Nors Udtørring“ og holdt ikke af den Udfigt til Ulejlighed og Bekostning, som det vilde være, hvis Østersøen skar sig et Hul i Dæmningen og faldt(e) Noret. Men nu lod vi det storme, og efter Davretid gif vi hver til sit. Skomageren satte sig op paa Bordenden, fløjtede og pløkkede, og vi andre gif op paa det forreste Loft for at gnide Malt ud; den Gang var det endnu Skik, at man om Efteraaret lavede det Malt, man brugte i Arets Løb, og lavede det paa den gammel-dags Maade, at man lod den jpire sammen i en fast Kage, før man gned det ud og spredte det til at loftvisne, og lagde det paa den varme „Rølne“ at tørres. Der laa vi nu og arbejdede ivrigt, mens vi hørte paa den gamle

Fløj, som sang sin Klagejang lige over os. Da raabtes der nede fra Agerummet: „Er du deroppe, Severin?“ „Ja, hvem er det?“ „Per Østergaard; Østersøen er gaaet over.“ „Fy, for Pokker!“ Fader sprang op og løb ned til Per Østergaard; han var Medlem af den jamme Bestyrelse som Fader, og de vilde nu over at se, hvad der var at stille op, om de muligvis kunde faa stoppet Gullet, før der skete større Skade. Da de var gaaede, drøftede vi andre, hvad der skulde gøres; min Broder mente, de skulde fylde nogle Sække med Sand og stoppe dermed, thi det bare Sand kunde umulig blive liggende i jaadan en Storm, og andet var der jo ikke at faa i Nærheden.

„Frels Kaalen!“

Men det varede ikke længe, før vi hørte Faders Stemme igen: „Kom ned og frels Kaalen, nu er Vandet kommet til Byen.“ Østersøen havde ikke ladet sig nøje med at skære Huller i Dæmningen og liste derind ad, den var væltet ind over alle Bredder med ustandselig Boldjomhed; Fader og Per Østergaard var ikke kommen mange Marker forbi ned ad Noret til, før Vandet kom indom dem, saa de maatte skynde sig at vende om for at slippe til Byen. Saa skulde vi altsaa ned og frelse Kaalen; det skete undertiden i stærkt Løb, naar Grøfter og Vandløb ned over By-Engene laa fulde af Sne, at Vandet kunde sætte op over Radsbjergvejen og fylde os Gadetærene, det havde vi altsaa set før, at der kunde komme Vand.

Og ganske rigtig, da vi kom dermed, var alle Grøfter fulde, og Vandtunger begyndte at sikke ind over Haven fra alle Sider, og de slog sammen, før vi havde faaet mange Kaalstokke op, saa vi i Hast maatte trække os tilbage op paa Gaden. Der stod vi nu og undrede os og vekslede et Par Ord med vor Nabo Anders Madsen; da faldt den gamle Seigpil, som stod tæt ved hans Bogniskjul, ud over Gaden. Anders nappede en Økse og løb ud for at hugge Grenene af. „Lad ligge,“ raabte vi, „du bliver vaadskoet.“ „Det kan ikke gaa an,“ svarede han, „den spærret jo al Færdsel og der kunde jo komme Folk kørende efter Doktor.“ Men han maatte pænt lade den ligge og trække sig tilbage ligesom vi. Da var der en, som jagde: „Griene!“ og vi løb op til Svinehuset; det var allerede omfjlydt paa de tre Sider, men vi fik da alle Griene ud; Smaagriene løb tilbage i deres Sti, da de fik Næsen ud i det høje Vejr, og Skomageren, som var ivrigt paa Færde ude hos os, sprang over Skillerummet ind til dem, gav et lille Skrig, da han fik Træskoene fulde af det iskolde Vand, men fangede Griene og rakte dem ud til os andre, som bar dem op i Gaarden. Saa gik Skomageren ind og rullede sit Skødestind sammen, pakkede sin Læstesej og gik hjem, for Vandet blev ved at strømme og strømme op ad Radsbjerg til, og saa var hans Hjem ogsaa truet af den ubudne Gæst. Min Moder løb op til Rines bag om Skolen og op over Bojes Mark, thi Vejen var ikke farbar; Rines

Hus ligger ret overfor Skolemosen, og Peder gik fra og til og saa paa, hvordan Vandet steg. Ane sad og læste i sin Salmebog, da min Broder kom ind ad Køkkendøren og spurgte, om de ikke vilde med ned hos os. „Mon vi dog skal blive nødt til at forlade vort Hus?“. „Det er vist det fornøftigste.“ De hjælpes dog ad først at smide Sengetøjet op paa Loftet; Hønsene og Ratten kom samme Vej; men da de kom ud ad Køkkendøren jevlede Brønddækket væk saa Stridt fra dem, saa det var paa høje Tid. Fader var gaaet over Haven ind til Madsens for at hjælpe Anders og hans Svigerfader at saa Kreaturerne ud. Karen og Børnene kom op ad Kaars Havn og jeg løb ud for at hjælpe dem over Gærdet ind til os. Karen græd og klagede sig: „Jeg var i Færd med at brygge, og der er Jld paa Storstenen; Herregud, skal der nu komme Jldløs til!“ Jeg snakkede jo for hende og trøstede hende, saa godt jeg kunde: „Du skal se, Jlden slukkes nok; der er da Vand nok til det.“ „Ja, men der kan jo sejle andre Ting hen og tændes først; det var dog forjærdeligt, at jeg ikke fik Tid at slukke.“ Men den slukkedes godt nok baade der og anden Steds; mærkeligt nok blev der ikke en eneste Jldløs, stont Folk jo mange Steder maatte skynde sig hovedfuls fra Jld og alt. Naa, vi fik jo ogsaa nok alligevel.

Aldrig havde jeg troet, at min gamle Lærer kunde løbe saa stærkt med en Gris paa Ryggen.

Skolelæreren og hans Familie kom ogsaa ned til os, da Vandet gik ind i Skolen, saa Tabellerne laa og flød om imellem hinanden; jeg var med inde at hente deres Kreatur; men aldrig havde jeg tænkt mig, at min gamle, pedantiske Lærer kunde løbe saa rask med en Gris paa Ryggen.

Under alt dette gik vi og talte om, hvad der videre skulde gøres, om Vandet blev ved at stige; den Gang, det naaede Taget paa Svinestien, slikkede det ind under Porten i Agerummet og fivede ind i et Hjørne af Kostalden; saa løste vi Kvæget og lukkede det ud i Gaarden, men derude var Storm og Regn med Isstykker imellem, saa Kvæget rystede paa Hovedet og vilde ind igen, og da der kom en Standsning i Vandets Stigen, fik de ogsaa Lov til det. Kostalden vendte mod Syd, mod Læfiden, og med den øverste Halvør aaben kunde vi dér holde Vje med det forbistrømmende Vand og alt, hvad det førte med sig. Der saa vi alle Kaars og Fynbos Urtehalmskæs komme sejlene i en lang Række som et Jernbanetog. De fulgte Gaden nok saa net, til hvor Vejen drejer nordpaa og deler sig i Væggerløsevejen og Radsbjergvejen, der førte de paa en gammel Sejgpil, stod og rokkede lidt som om de var i Tvivl om, hvilken Vej de vilde følge, men jnurrede saa en halv Omgang mod Syd og jatte Kurven langs opad Skolemarken, hvor de først standsede ved en Pilehæk tæt ved Radsbjerg. Vi havde ogsaa en Stump Urtehalmskæs, der stod nebe ved Gaden, og det

var svært, saa det lettede i det, da Kammeraterne sejlede forbi; det forsøgte ogsaa at komme med ud paa Strøget, men kunde ikke komme klar af Stenledsstolper, Stakit og Smaatræer, det kunde ikke komme længer end midt for Skolestrædet, hvor det maatte gaa for Anker. Alt, hvad der flød i Vandet, kunde vi jo ikke stæne eller kende, men naar det kom med Favnen fuld af Kar og Baljer, Tønder, Spande o. l., vidste vi, at det havde gjort Indbrud et eller andet Sted. Men der kommer Baret fra Philippsens Butik, hvor Vandet stod flere Alen højt over Gaden; og se, der hopper hans Sigkister af Sted, de vil nok ud af søge Bytte paa egen Haand, aa ja, der bliver ogsaa nok Brug for dem.

Imidlertid blev det Middag; hvordan Moder fik Tid og Omtanke til at lave Middagsmad, det forstaaer jeg knap; men Mad fik vi allejammen og Kaffe med. Griene fik Væde, og alle de vaade Klæder, vi selv og andre trak af i Dagens Løb, blev hængt til Tørring i Skorstenen og ved Kælleovnen. Og Tiden gik. Flere Timer stod Vandet paa Højdepunktet, saa begyndte det endelig at synke, langsomt veg det, Tomme for Tomme igen om det nødig gav Slip paa det erobrede Bytte. Da det blev Aften, gik Skolelærerens hjem; Vandet havde ikke været inde i Stuerne hos dem, men blot i Skolen og Udhujet; derfra var det nu ogsaa junket, saa Kreaturerne kunde komme hjem.

Alt var oversjålet med slimet Dyr.

Efter at vi havde malket og jyslet til Aften, gik jeg ud i Haven for at se mig om, men da jeg traadte ud i det seje jorte Slim, Vandet havde efterladt, og saa Frugttrærnes Stammer oversjålet af det jamme, mens de strakte de nøgne Grene op mod den uvejrs mørke Himmel, da fyldtes mit Sind med Angst og Gru over den frygtelige Ulykke, som var gaaet over Egnen; saa længe Dagen var med sin Travlhed og Spænding, var alle Sanjer optagne af Djebliffets Begivenheder og Krav — men nu.

Hos Kaares og Fynboes gik Vandet ogsaa kun til Borten; og de havde 3—4 Familier hos sig, hvis Huje var ødelagt. Min Broder Peter tjente hos Kaares, hvor Hestene stod med Seletøjet paa hele Dagen parat til hurtig Udrykning. Kun Maren fortjatte med sin Brngning, og fik Ølet jærdig, før Brønden fyldtes med Saltvand. Dagen efter lagde man en Planke over Marrebækkanalen — Broen var revet bort — og Peters Svigerfar Corneliusen kom ind til os; han havde set til sin 80-aarige Moder, som jammen med Corneliusen, den Søn, hun boede hos, var sejlet over til en anden Søn i Stouby Stormflodsdagen. I Marrebæk var Forholdene omtrent som hos os; Corneliusen fandt paa sin Mark sin Broders Møbler fra Bøtø. De gik Vagt det meste af Natten og hørte af og til Nødbrab, men de havde ingen Vaad og kunde heller ikke sejle i Mørket. Der, hvor

Vandet havde staaet paa Højdepunktet i nogen Tid, var en Bræmme af Braggods —: døde Kreaturer, Bistader, Møbler, Redstaber, Bygningsdele, Korn og Palm, Rørkærve fra Noret, Græstørv fra Bøtø's Markbiger og saa de mange Tusinde Fjerne Risgærder, der var revet op, opløst og indfiltret igen, Blade, Græs, Rørrødder. Der gik nu Sognets Mandstaf i nogen Tid, ledede af Sognejoged og Aldermænd inddelte i Hold, som hver havde sit Stykke af Bræmmen, som de „redte op i“. Hvad der kendtes Ejermand til, fik vedkommende Lov til at afhente, men det var kun lidt. Resten blev inddelt i Numre og solgt ved Auktion. Pengene gik til Jndsamlingen til de vandlidte.

Kvindfolkene havde fast Arbejde med at vaske i flere Dage; alt Sinned og andet var fuldt af Mudder og Dynd fra det oprørte Vand.

Naar Nøden er størst —

I de følgende Dage rullede Vogn paa Vogn forbi med nysgerrige. Mange følte sig ilde berørt af denne Nysghenhed; men saa kom der ogsaa Folk, som gerne vilde hjælpe os. Jeg husker saaledes, hvor rørt jeg blev, da en Mand fra Bønved kom med Vognen fuld af Bagværk. Den næste var Ole Mikkelsen fra Horbelev; han havde en Sæt med Sulevarer, som blev hos os og uddeltes derfra. Et Par Dage efter kom Spæthøster Kristensen med en Måsse Varer fra sin Butik.

Nogle Dage efter kom Teglværksejer Schwærter fra Taaderup forbi. Han havde et lille „Stormflodsbarn“ under Skappen. Det streg ustandselig, saa han maatte have det byttet. Mange Smaabørn fra Sydhjælper kom i Pleje et Mars Tid, til Hujene var genopført.

Et uhyggeligt Arbejde.

Konerne fra Fattiggaarden fik den Bestilling at lægge Digene i Kiste. Det var ikke noget hyggeligt Arbejde, for hele Vaabenhuset var fuldt af Dig, og nogle var begyndt at gaa i Forraadnelse. De maatte lade Borten til Vaabenhuset staa aaben — ogsaa om Natten. Jeg husker, hvor gale de gamle Koner var, fordi de ikke engang fik noget for det af Sognetaadet, man kunde da i hvert Fald have givet dem til lidt Kaffe.

En Kone fra Hasjelsø kom nogen Tid senere paa Besøg og fortalte: „Vort Hus blev da ogsaa revet i Stykker; og saa kan I tænke Jer, da jeg gik og rømmede op, kom jeg i Klemme i noget Statit, saa jeg nær aldrig var sluppet løs igen. Mit Hoved var kommet til at sidde fast mellem Tremmerne, og jeg kunde hverken gaa det frem eller tilbage; og ingen Folk var der i Nærheden, som jeg kunde kalde til Hjælp. Da jeg saa alligevel tilsidst var kommet løs, kommer Skolelæreren, og saa siger det Bæst til mig: „Da maa da være glad, du fik dit Hoved igen!“ Jeg holdt mig alvorlig

og spurgte, om Skolelæreren ikke havde andet at bestille end at gaa og se paa, at Folk rømmede op i deres Sager. Jo, det havde han: han samlede ind til de vandlidte, og jeg maatte op med en Skilling, men jeg fik da ogsaa en hel Del, da der blev Uddeling — baade Klæder og Mad og Penge; men var det dog ikke stammelig af den Flab at fige til mig: „Det var da godt, du fik dit Hoved igen“, og saa gnistrede hun af Forbitrelse over den tilføjede Fornærmelse.“

Fhv. Gdr. Peter Torværd fortæller:

„Jeg var 27 Aar og tjente den Gang hos Jens Raare i Højet. Kl. ca. 9 hørte vi, at Østerøen var gaaet over Dæmningerne, og nu maatte alt det daglige Arbejde hvile. Vi kiggede efter Vandet, der som en rygende Bølge væltede op mod Bnen. Beer og jeg blev saa jendt ned hos Købmand Philippen, som laa lavejt. Vi bar alt hans Bohave op paa Loftet, men saa jog Vandet os ud; der var nu allerede Vand til Knæene. Philippen blev dog selv i Huset. Derefter var jeg inde hos Anders Madsen, vor Nabo, hvor Faarene var ved at drukne. Min Fader (Severin Torværd) og jeg tog saa hver et Faar i Øret og lod dem svømme ved Siden af os ud i Haven, som var noget højere.

Imidlertid var Vandet trængt ind i næsten alle Hujene, i nogle af dem 3—5 Fod højt, og paa Landevejen gennem Bnen stod Vandet ca. 6 Fod.

I Raares, Fynboes og Torværd's Gaarde naaede Vandet kun lige indenfor Borten; men hos Niels Rysje gik det ind i Stuerne, og nogle Faar druknede. Efterhaanden flygtede alle Hujenes Beboere hen paa de mere højtliggende Steder — særlig til Gaardene.

Alt gammelt Nag var glemt.

Jeg hufter saa tydelig det rædselsfulde Udtryk i Ansigterne hos de fleste af dem; men overalt blev de godt modtaget; gamle Mellemværender havde man helt glemt, man tænkte kun paa at hjælpe og staffe Husly. Lige over Middag, da Vandet var begyndt at falde, kom Lyngholm ned hos os. Han boede nord for Bnen, hvor der var tørt. I Reglen stod han og Rbmd. Philippen paa en daarlig Fod, skønt de jo begge var lidt „udenfor Bondestanden“; men nu kom han saa nær til Philippsens Hus, at han kunde sætte Haanden for Munden og raabe til ham: „Skal vi redde dig?“ Og Philippsens Hoved kom til Synne i Loftsvinduet, men han vinkede af: han vilde blive i sin Rede.

Et andet Træk erindrer jeg: Om Aftenen var jeg inde hos min Fader, og traf der blandt andre Skolelærer Petersen og hans Datter Marie. Til daglig var der tit de to Herrer lidt imellem, men nu var alt det lagt til Side, og Fader kom med en Pipe og sagde: „Skal vi to nu ikke tage

os en Pibe Tobak og saa snakke om lidt andet end Stormfloden?" „Tat, Nabo! Det skal De have Ret i“, sagde Peterjen.

Den døde Mand i Piletoppen.

Lillejuleaften — altsaa jels Uger efter Stormfloden — fandt vi i Jens Raarses Mark nede ved Noret en død Mand i en Piletop. Han sad mellem en hel Del Halm og Græsstrødder, og det maa være Grunden til, at vi ikke havde set ham før. Det viste sig at være Suder-Niels fra Bæggerløse Dport ved Bøto — nord for Marielyst Badehotel. Han havde aabenbart sejlet over Noret, ca. en halv Mil, paa en Del af Taget og var saa stødt paa Pilen og kravlet op i den. Han havde faaet Armene fiktret ind mellem Grenene, saa vi maatte jave Pilen om før at saa ham ned. Heldigvis var det haard Frost, ellers var Liget gaaet i Stykker ved den Medfart. Vi fik det læsjet paa en gammel Vogn og kørt til Bæggerløse Sprøjtehus, der var provisorisk Ligkapel.“

Jeg kommer den Onde brage mig ikke for at stjæle dit Sølvstøj.

Karen Torværd fortæller et lille Træk fra Brujerup:

„En Aften nogen Tid efter sad vi og talte — som sædvanlig — om Stormfloden; Fætter Per siger:

„Ja, jeg blev smækket tre Gange tilbage for at sejle over Brujerup Gadestøvl (Gadekær); det var noget for saadan en Søhane som mig!“

„Ja, men den Gadestøvl var ogsaa lidt større end til Hverdagsbrug.“

„Det var den unægtelig; jeg førte min Baad fra vestre Strand (Guldborgjund) og til Marrebæk By, og der stak jeg til Søs fra Marrebæk Banke og ned efter Brujerup over Gadestøvlen, som sagt, til en Gaard, hvor Manden sad og figgede ud fra Høstænget; men han vilde j'gu ikke med.“

„Turde han ikke betro sit Liv til dig, Per?“

„Na, Livet! Nej, men han havde saa meget Sølvstøj nede i Stuerne, saa han ikke kunde forlade Gaarden; men saa svarede jeg ham rigtignok ogsaa og sagde: „Jeg er den Onde brage mig ikke kommet for at stjæle dit Sølvstøj; men vil du ikke med, saa kan du blive!“ Og saa styrede jeg over til Hans Bødkers. Der var Loftet fuldt af Mennesker fra alle de lavere-liggende Huse, og de vilde gerne med.“

„Du skulde for Resten ogsaa have haft et Kors; jeg tror, det vilde klæde dig.“

„Det tvivler jeg ikke paa; men skulde Kongen forsæjste alle dem, der den Dag vovede Trøjen for sine Medmennesker, saa blev der vist Lavvande i Korsstassen.“

„Bandet har da aldrig naaet længere end til vor Do.“

Arbejdsmand Hans Christensen, Søvej, Nykøbing, der den Gang boede i Sillestrup, fortæller:

„Niels Mønbo og Hovdrengs Morten (M. Hanjen) og jeg gik tidlig om Morgenen ned til Lars Jantzen, der boede i Løstrup Holme. Vi vidste, at skulde Floden komme, boede han paa et udjat Sted. Vi spurgte, hvad han mente om Situationen. „Tja“, siger han, „jeg ved imænde“. Men en gammel Kone paa firs trøstede med, at længere end til deres Do havde Bandet nu aldrig kommet i hendes Tid; og saa var der jo næppe Udsigt til, at det skulde begynde paa det nu. Lars vilde dog gerne have os til at hjælpe ham med at saa noget Korn paa Løstet, hvis Bandet skulde komme. Imens vi bakser med det, kommer Niels Mønbo til at je ud af den aabne Halvdør og jer Bandet komme, han gør Anstrig, og i en Fart faar vi Kærerne ud af Stalden, og jeg trækker afsted med en Ko og en Kvie. Hovdrengs Morten følger efter med tredje og sidste Kreatur; men vi var ikke naaet mer end 60 Alen fra Huset, inden Bandet indhente os. Det var ingen let Stykke Arbejde at trække de forstræmte Kær gennem Bandet; men saa kom Niels Mønbo mig til Hjælp, da han havde hjulpet Manden med at saa spændt for og saa den gamle Bedstemoder og Barnet læsjet paa Vognen.

Man troede, at hele Sydjalfster var „gaaet ned“.

Kort Tid efter saa vi Jantzens Hus jeje forbi Sillestrup. Vi fik nu travlt med at redde vort eget. Bandet begyndte at trænge ind i Huset, og vi maatte forlade det. Fra Sillestrup By kom man med Vogne for at redde Bohavet i Udslytterhujene. Da naaede Bandet os allerede til midt paa Livet. Jeg sprang over Markerne for at naa vort Hus igen og saa noget reddet, men pludselig dumpede jeg i en ret dyb Grøft, og Bandet lukkede sig over mig. Jeg kom op igen, men der var ikke andet at gøre end at vende om; Bølgerne gik som ude midt i Østersøen, og det saa ud som hele Falster skulde forsvinde i Havet.

Husene blev dog staaende; Bandet naaede kun til Binduerne, men Bægge og Skorstene faldt ned, og alt Inventar var ført bort eller knust.

Engen, som ikke har jet det, kan tænke sig, hvilket frygteligt og trøstesløst Syn disse brølende og fraadende Vandmasser frembød. Vi troede alle, at hele Sydjalfster var „gaaet ned“; og om Aftenen spejdede vi efter Gedsjer Fyr, og turde næsten ikke tænke paa, hvordan det mon var gaaet Slægtninge og Bekendte i Bøtø og Gedesby. Vi spejdede en halv Time forgæves, saa endelig saa vi et Lysglimt i Tjnkningen og vidste, at der dog endnu var Mennesker dernede.

Alle vore Ejendele var ødelagt, men jeg og min Kone var unge og

raske den Gang og ikke bange for at tage fat, ja det tog vi os ikke ja nær. En Dag hen paa Vinteren jagde Abmd. Thrane i Rytøbning til mig: „Nu skal du gaa ud til Sognesogden i Bæggerløse, der er Uddeling af alle de indjamløde Klæder o. s. v. til vandlidte!“ Han fik mig ogsaa overtalt til at gaa derud, og der blev helt ud med rund Haand. Hele Laden var fuld af Varer til Uddelingen; og ja hen paa Foraaret blev der uddelt Erstatning i Penge. Jeg yntes egentlig, det var ja lidt, vi havde mistet, at jeg ikke behøvede nogen Erstatning, men jeg maatte alligevel tage derud igen. Der sad Amtmand Holsten og Byfoged Pontoppidan og Blæsbjerg og forestod Uddelingen. Jeg mente, 40 Rigsdaler var nok til mig; men da de hørte, hvad der var ødelagt, jagde Blæsbjerg: „Saa siger jeg, at Manden skal have 80 Rigsdaler.“ Og det fik jeg.“

Nordfalster.

I de lokale Aviser læses et Par Dage efter Stormfloden:

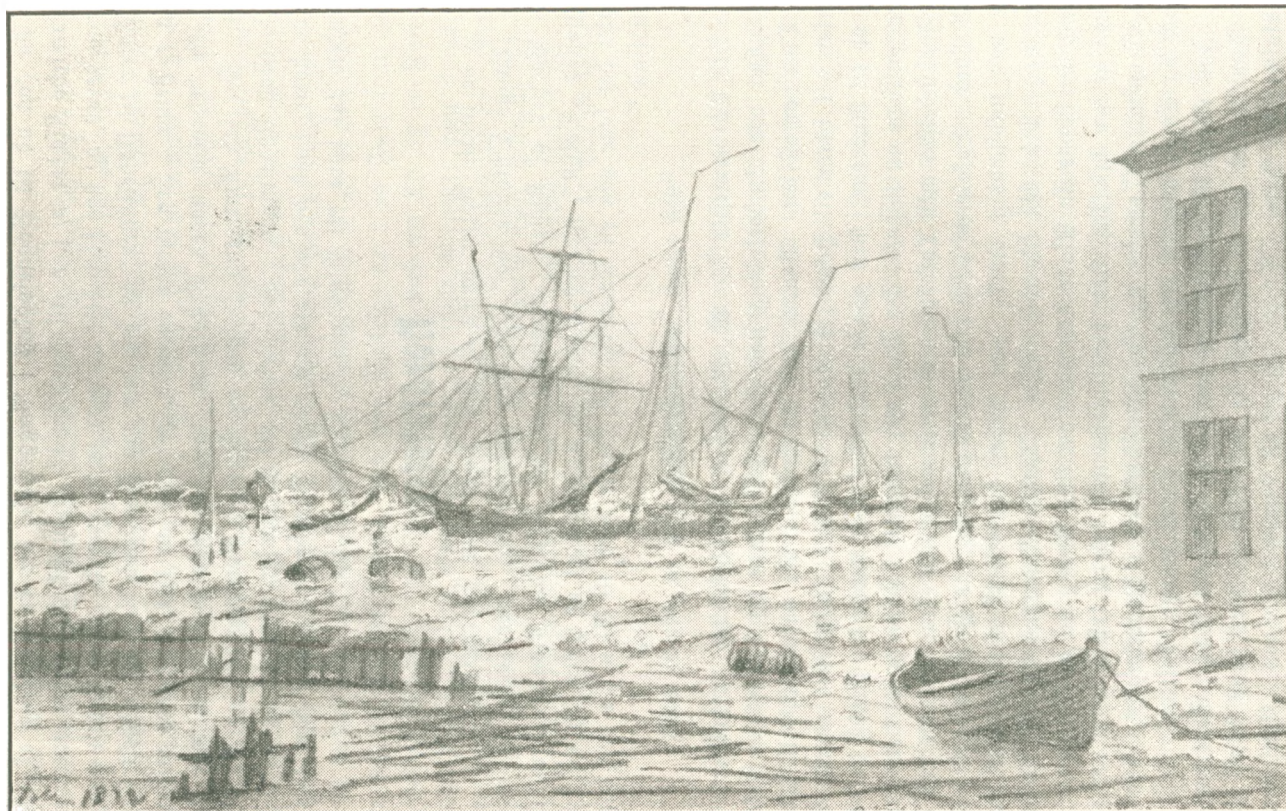
„Langs Østkysten har Østersøen undergravet, nedbrudt og bortført hele Partier af Kysten. Saaledes er det bekjendte stjerne Sommerudflugtssted „Sølyst“, nærved Korjelitze, undergravet af Søen og nedstyrtet, uagtet det laae paa en temmelig høi Banke over 40 Alen fra den daglige Vandlinie.“

Stubbetøbning.

Hr. Barbermester A. W. Matthijer, Stubbetøbning, fortæller:

„Der ved Stubbetøbning stod jeg i Havnegade og betragtede Orkanen og Dørvømmelsen. Vandet stod ja højt, at det naaede op til Planteværket, der hører til Hotel „Strandlyst“s Grund. Ligeledes naaede Vandet op til Ruderne i den gamle Toldbod. Den havde sin Plads der, hvor Banegaarden nu ligger. En Baad var fastgjort i Havnegade; den brugtes til Forbindelsen med Toldboden, hvor som jagt alle Stuelokalerne var fyldt med Vand. Lokalerne oven paa var tilgængelige ad Hovedtrappen. Himlen var fuldstændig mørk; paa Tider fo'r Vandseeren gennem Luften som lange Pile, der blændede Øjet. Afsdøde Røbmænd Wulffs Tømmerlager, der havde sin Plads der, hvor det lille Anlæg nu er beliggende, ved Siden af den tgl. Bejerbod, blev fuldstændig raseret. Alt, hvad der fandtes af opstablet Tømmer og Brædder, drev op i Paarebugten, ind over Mark og Enge, hvorfra det senere blev bortsolgt ved Auktion.

For afsdøde Konjul Benzon var det en Sorgens Dag. Sammen med sin Familie stod han i sin Have og var Vidne til, at hans store, smukke Lysttutter blev slaaet i Stykker og gik til Bunds i Havnen. Konjulen hød forgæves Folk Summer for at sejle ud og bore den i Sænk, for at den ikke skulde blive knust; men ingen vovede sig ud i denne oprørte Sø.

Stubbekøbing Havn under Stormfloden.

Baade og Smaafartøjer, der laa fastbundet i Havnen, forsvandt alle i de fraadende Bølger. Der var, saa vidt jeg husker, kun et Skib, der holdt sig oven Vandet her i Havnen. Det var en fuldblastet Skonnert — vistnok med Majs i Laast. Den var forstøjet med stærke Trosser og Ræder til Pæsen ude midt i Havnen og til den vestre Mole, saa at den kunde holde sig klar af Bolværket og derved slap for at blive jønderknust.

Slagterjvenden „over Trøjen“, men mister Hatten.

Min Fader havde den Gang en Slagterjvend, der ikke var bange for at gaa sig en vaad Trøje. Da Det forenede Dampskibssjellskabs store Varehus ude paa nordre Mole væltedes overende af Stormen, var der ved den Tid Mæsjer af Gods i det, der skulde med Dampskib til København. Dette Gods, blandt andet et Parti Oste fra Dalbygaard, flød rundt for Vind og Bøve. Nævnte Slagterjvend gik ud i Vandet til midt paa Livet for at bjerge Oste og hvad andet, han kunde gaa fat paa. En ung Pige mistede alt sit indleverede Rejsetøj. Hun stod for Rejse til Amerika.

Døsgeringen langs hele Byen blev totalt ødelagt, og Vandet var trængt ind over alle de lavere liggende Haver. Men paa Astenen var Vandet begyndt at gaa tilbage. Vi var den næste Dag ude vest for Byen, helt ude ved Paarebugten. Overalt saa vi Stormens og Vandets Ødelæggelsesværk i Form af ødelagte Marker, Braggods, Tømmer, Brædder, Præmme og Baade, der var kastet op paa Markerne. Øst for Byen, ude ved Stampen stod Vandet Ulykkesdagen saa højt, at det gik over Skodderne, der luffer for Vandet i Naen ind til Tyreholm, der fuldstændig blev fat under Vand, samt de store Engstrækninger om forbi Carlshøldt, videre helt om til Maglebrændevejen ved Fribrøddalen. De store Engstrækninger, der hører under Næsgaard, var ligeledes oversvømmede. Dæmningen, der strækker sig fra Søborg ud til Grønsund Færgehavn, blev gennembrudt, og Vandet styrtede ind over dette store Engparti helt om til Vejringe Jorder. Vejen, der ligger mellem J. Hares Gaard og Næs By, var ligeledes oversvømmet af Vandmæsjerne. Ovennævnte Slagterjvend havde en slem Tur over denne Vej, da han skulde bringe Rød til Næsgaard den Dag. Genvordighederne begyndte allerede for ham mellem Byen og Stampen. Hans Hat gik til Vejs, og en Dame, der fik Lov at køre med, da hun skulde samme Vej, led ogsaa Stormskade: hendes Paraply slog bag ud og havnede i Tyreholms brusende Vand. Da han skulde over Vejen nede ved Næs, maatte han med Hest og Vogn arbejde sig frem gennem Vandmæsjerne. Der druknede en lille 5-Aars Dreng, Søn af Bødker Jens Jørgensen, der boede i det lille Hus ved Naen. Drengen vilde om Astenen, da Vandet var falden noget tilbage, løbe bag efter sin Moder, der var gaaet langs Volden hen til Kehlings Gaard i Næs. Der mentes, at

Stormen havde væltet ham ned af Strænten ud i Vandet, hvorved han omkom.

En Rytter haler en Mand i Vand fra en Piletop med en lang Line.

Gamle Karen Stine Kock, født Jensen, Vejringe, der nu er 78 Aar, var gift med Jens Larsen Kock af Vejringe. Hun tjente Stormflodsaaaret hos Gdr. Rasmus Kehling, Næs, og har meddelt mig følgende: Den 13. Novbr. 1872 om Morgenen Kl. cirka 7 gennembrød Vandet Dæmningen ind til de store Engstrækninger, der omfatter cirka 180 Tdr. Vand, der hører under Næsgaard. Et Hus var bygget indenfor Dæmningen og beboedes af Arbejdsmand Hans Jørgen Jensen, der havde fast Arbejde paa Næsgaard. Han var om Morgenen paa Vej til sin Arbejdsplads, men blev af Vandet tvunget tilbage mod Hjemmet. Vandet var imidlertid vokset i en betænelig Højde og spærrede ham Vejen, saa han hverken kunde komme frem eller tilbage. Han maatte da klatre sig fast i en Piletop, da Vandet efterhaanden naaede ham til Halsen. Hans Raab om Hjælp blev hørt af Rasmus Kehling, der hurtig fattede en Beslutning. Han trak to Heste ud af Stalden, sprang paa Ryggen af den ene og lod dem isømme mod Piletræet i det Haab, at Jensen skulde naa at komme op paa Ryggen af den medfølgende Hest. Men Forsøget mislykkes. En lang Line blev da hentet, og den ene Ende blev fastet hen til Jensen, der heldig fik fat i den. Kehling satte nu Kurjen mod Vand med Jensen slæbende bag efter Hestene, og derved blev han reddet op af sit ufrivillige, kolde Bad. Huset, hvor Jensens Familie opholdt sig, var imidlertid fuldstændig omgivet af Vandet, der inde i Stuen naaede op til Skiven paa den gamle Bornholmer — det vil sige en Højde af 2½ M. Familien bestod af Konen og to Børn i Alderen fra 3 til 5 Aar samt Konens gamle Moder, der var meget svagelig. Disse Mennesker maatte redde sig op paa Loftet tillige med deres Gris. Kærerne og Faarene druknede. Den imod Aften blev Beboerne reddet i en Baad fra Søborg.

Rasmus Kehling blev senere for sin Redningsdaad kaldt op paa Næsgaard, hvor Geheimeraad Classen holdt en kort Tale til ham og overrakte ham et smukt Sølvbæger."

Paa Stormflodsdagen sad en Tegner i Havnegade og tog en Skitse af Situationen; det er — saa vidt vides — den eneste Tegning fra Stubbeføbing, der er tegnet under selve Stormfloden. Skitsen ejes nu af Købmand Boas og er velvilligst stillet til Disposition, saa vi kan bringe en Gengivelse af den. Senere malede Barbermester Mathijens Søn paa Grundlag af denne Skitse et stort Maleri, der nu er erhvervet af Stiftsmuseet i Maribo.

Sortsjø.

Forpagter H. Pille, nu Boesminde pr. Egebjerg, var den Gang paa sin Fødegaaard „Fryndedal“ i Sortsjø: Gaarden ligger et Stenkast fra Stranden paa en Bakke. Udenom Gaarden gaar et lille Bakkedrag; indenfor disje igen en Kanal rundt om Gaarden. Da jeg kom hjem om Aftenen den 12te Klokken halvbelleve, stod Vandet allerede en halv Alen over Bejen, der fører til Gaarden; men da det undertiden kunde hænde ved højt Vand, omtalte jeg intet den Aften. Om Morgenens var Vandet imidlertid steget saaledes, at det fra omtalte Kanal var trængt ind i Svinestalden og stod i Højde med Vinduerne. Svinene svømmede rundt inde i Stierne, saa det første, vi maatte tænke paa, var at saa dem ud i Gaarden, der laa lidt højere.

Vandet holdt dog allerede tidlig paa Formiddagen op med at stige; vi kunde se det paa Pilene, der stod langs Stranden, idet Vandet om Morgenens gik helt op over Pileteoppene. Et Par Karle og jeg foretog i Dagens Løb en Tur langs Vandet ud forbi Sortsjø Gab, Sortsjø og Skovby Skove, hvor bl. a. en stor Jagt var drevet ind paa tørt Land. Paa denne Tur saa vi en Masse forskjellige Sager komme drivende op paa Markerne: Et Telegrafstabelhus fra Møen, flere jmaa Joller og andet Skibsgods, Sengklæder (fra Møen) og en hel Del Favnebrænde, som en entreprenant Mand allerede var i Færd med at køre hjem til sit Hus paa en Trillebør.

Da Vandet begyndte at falde, viste det sig, at de Jorder, der havde været oversvømmet, var helt belagt med Grus og Tang, som senere maatte køres sammen i store Bunker og atter jernes.

I de følgende Dage var der jelojvølgelig stærkt Jolkeliiv langs Kysten, men da det senere rygtedes, hvor langt værre det var gaaet paa Sydjalfster, samlede Interessjen sig jo om dette, og jeg erindrer, at allerede Tredjedagen efter Stormfloden førte min Fader sammen med flere andre til de mest hjemløgte Steder med Levnedsmidler og andet.“

Langs hele Nordkysten af Falster drev en utrolig Bunke Braggods i Vand. Der blev afholdt den ene Strandingsauktion efter den anden hele Vinteren igennem.

7. December bortsolgtes „Brædder m. m. fra det ved Sortsjø Skibsted inddrevne Brag“.

„9. December bortselges den i Ahlevigen strandede og paa tørt Land staaende Evert „Wilhelmine Sophie“.“

En Rejse med Forhindringer.

I Nykøbing skete der ikke stor Skade under Stormfloden. Vandet gik op i Haverne, der laa ud mod Sundet, og nogle af de laveste Gader stod under Vand nogle Timer; men det værste var dog nok de vilde Rygter, der

gik om Sydfalsters Stæbne; snart jagde man, at Gedesby var helt stykket bort, snart at Sydfalster var skaaret væk og adskilt fra det øvrige ved et bredt Sund; først et Par Dage efter fik man paalidelige Efterretninger derne fra.

Forhenværende Herstabskuff Hans Olsen, nu i Nr. Alslev, fortæller: „Jeg var den Gang Herstabskuff hos Etatsraad E. Tesdorpf paa Durupgaard. Ved Firetiden om Morgenen vækkes jeg af den orkanagtige Storm. Efter Ordre skulde jeg have forspændt Kl. 5 og køre Etatsraaden til Nykøbing; han skulde med Toget til København. Da jeg og Tjeneren var betænkelige ved at køre ud i det forfærdelige Vejr, meddelte vi Etatsraaden, hvor galt det var; men han skulde absolut afsted, hvordan det saa gik; vigtige Sager kaldte ham derind.

Paa Turen til Nykøbing maatte vi holde os i den ene Side af Vognen, for at holde den paa ret Køl; Vinden kunde til Tider løfte den, saa den gik paa to Hjul. Da jeg var kommet hjem igen, kom der ridende Bud fra Gedsergaard, at der var stet en stor Ulykke, og om Etatsraaden vilde komme. Jeg maatte saa straks til Nykøbing for at hente Etatsraaden, naar han kom igen. Kl. 1½ kom der Meddelelse om, at Toget var i Anmarch. Etatsraaden var da ogsaa med; han naaede kun til Røge; der var Skinnerne bortstykket paa en lang Strækning. Han vilde straks Syd paa, og i frygtende Galop gik det mod Gedsergaard, til vi naaede Højet. Her var Vejen spærret af Braggods. Vi maatte rive et Stængærde ned og køre gennem en Gaard for at slippe igennem. Ved Marrebækkkanalen var Broen stykket bort, og vi maatte have fat i nogle Brædder at lægge paa, saa vi med Forsigtighed kunde trække Hestene over. Saa gik det uden videre Forhindringer, til vi naaede Gedsergaard. Det var da allerede mørkt, og vi maatte overnatte der.

Næste Morgen tidlig gik det videre gennem Skelby, hvor vi standsedes af en stor Mennekkemængde, der stod udenfor Kirken. Vi gik ind i Kirken, og der mødte os et frygteligt Syn; Eigene laa i en lang Række op ad Kirkegulvet, og de paarørende stod grædende omkring dem.

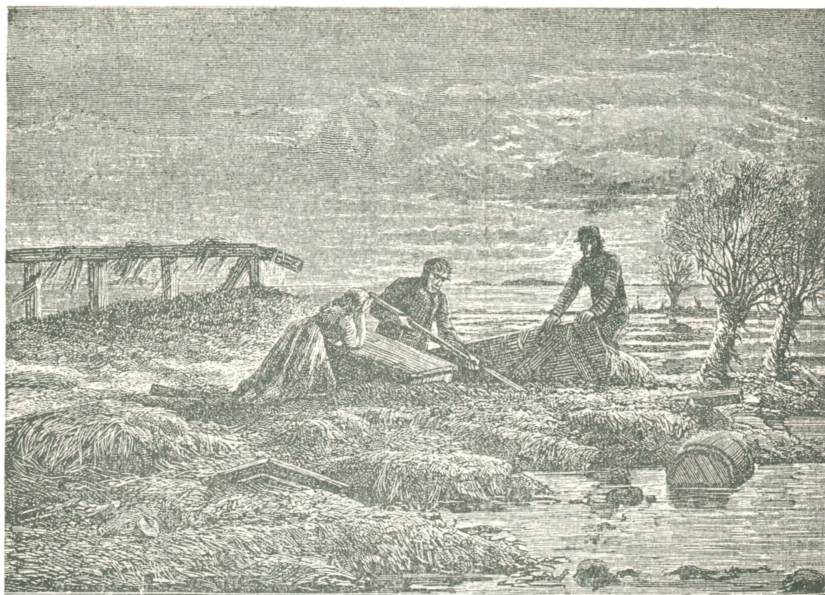
Gedesby var som en stor Sø. Huse og Gaarde bortstykket, og Træer og Braggods sejlede omkring alle Vegne; hist og her ragede nogle Stolper af Bindingsværksbygningerne frem. Vi kørte saa til Bøtø og Frijsenfeldt og derfra tilbage til Gedsergaard, hvor vi fik noget Mad; det havde der ikke været Tid til paa hele Turen.“

Naar Røden er størst —

Meddelt af Rentier A. Peder Jensen Strange, Egelev, ved Helene Strange:

Natten mellem 12. og 13. November var frygtelig, og ikke ret mange

luffede et Øje den Nat, da det var umuligt at sove for Stormens Brølen og Tuden, men paa min Hjemegn Dustrup ved Eskildstrup skete der dog ikke nogen nævneværdig Skade. Nogle Hæns blev væltet, og hift og her rev det stærkt op i Straatagene, det var saa godt som alt. Jngen havde derfor tænkt sig, at der var sket saa stor en Ulykke forholdsvis nær ved os. Lige straks fik vi det heller ikke at vide. Der var jo ingen Telefonter til at sprede den Slags Budstaber ud i Landskaberne, men hen paa Eftermiddagen var der alligevel nogen, der havde hørt derom, og som en Løbeild jo'r Meddelelsen saa Bhen rundt. Hvordan det egentlig stod til, vidste dog ingen, og meget af det, der hørtes, var kun Gissninger og Formodninger, som ikke blev mindre ved at gaa fra Mund til Mund, saa det var grufulde Ting, der fortalte. Næste Dag kom jo saa Aviserne, saa man kunde saa den rette Sammenhæng at vide, og det virkelige Billede af Forholdene var forjæderligt nok. Alle var ogsaa dybt rystede, og de fleste var villige til paa en

Man søger de savnede den 14. November 1872.

eller anden Vis at række de ulykkelige en hjælpende Haand. Gaardmændene i Dustrup blev straks enige om at jende Folk ud til at være med ved Oprydningsarbejdet og betalte saa 9 af Bhen's Husmænd for at hjælpe til i 3 Dage.

At komme fra Midtjølster til Sydjølster var i de Tider ikke saa let som

nu, og der skulde sættes ikke saa helt lille et Apparat i Bevægelse for at saa ordnet alt vedrørende hele Sagen. Mændene skulde foruden Redstaber, Skoble, Spader og Haffer have rigelig med Mad og Drikke med sig, saa Oppakningen var ret stor, og man var nødt til at køre dem baade frem og hjem. Tre af de Dustrup Gaardmænd paatog sig saa at bringe dem ud, og tre andre vilde hente dem. Min Morfar Ole Krøl satte mig til at køre for det ene Hold, der skulde afsted, hvilket jeg selvtylgelig ogsaa nok havde lyst til, da en saadan Tur den Gang var en stor Udflugt for et ungt Menneske, og desuden var vel hver en Falstring interesseret i at se, hvordan alt stod til derude efter den forfærdelige Ulykke. For at Mændene kunde begynde Arbejdet fra Morgenstunden af, skulde vi køre fra Dustrup Kl. 2 om Natten, og allerede ved Midnatstid maatte vi op for at fodre Hestene. Vi skulde følges ad alle sammen, og paa det fastjatte Klokkeslet var vi parat til i Råd og Række at køre ud af Byen. Paa hver Bogu var foruden Ruffen 3 Husmænd med deres Redstaber samt nogle mægtige Madkurve, som Bønderkonerne havde fyldt med Brød og Kage, Smør, Fedt, Flæsk, Kød og Pølse. Desuden var der ogsaa Øl og Brændevin i jvære Maader, saa Mændene behøvede ikke at frygte for at komme til at lide nogen Nød, selv om de kom til en Egn, hvis Beboere i de Dage havde knapt med Mad og Drikke. Røreturen gik godt. Ved Nykøbing fik Hestene et Stykke Brød, og da vi kom til Væggerløse, var Folkene i en af Gaardene lige kommet op. Her gjorde vi Holdt for at „bede“, og mens Hestene fik deres Foder, spiste vi vor medbragte Frokost. Efter en Times Ophold kørte vi videre, og ved Daggrøn naaede vi Stouby, hvor Mændene skulde begynde deres Arbejde. Vi andre kunde saa køre hjem igen, naar vi fik set det, vi vilde.

Som de fleste andre Steder i Landet samlede der ogsaa ind i Dustrup til de stadelidte. Gaardmændene gav almindeligvis hver 10 Rd., kun Ole Krøl gav 50, hvad der hos visse Folk halvt om halvt vakte Forargelse, da det ogsaa var en altfor utidig Flothed.

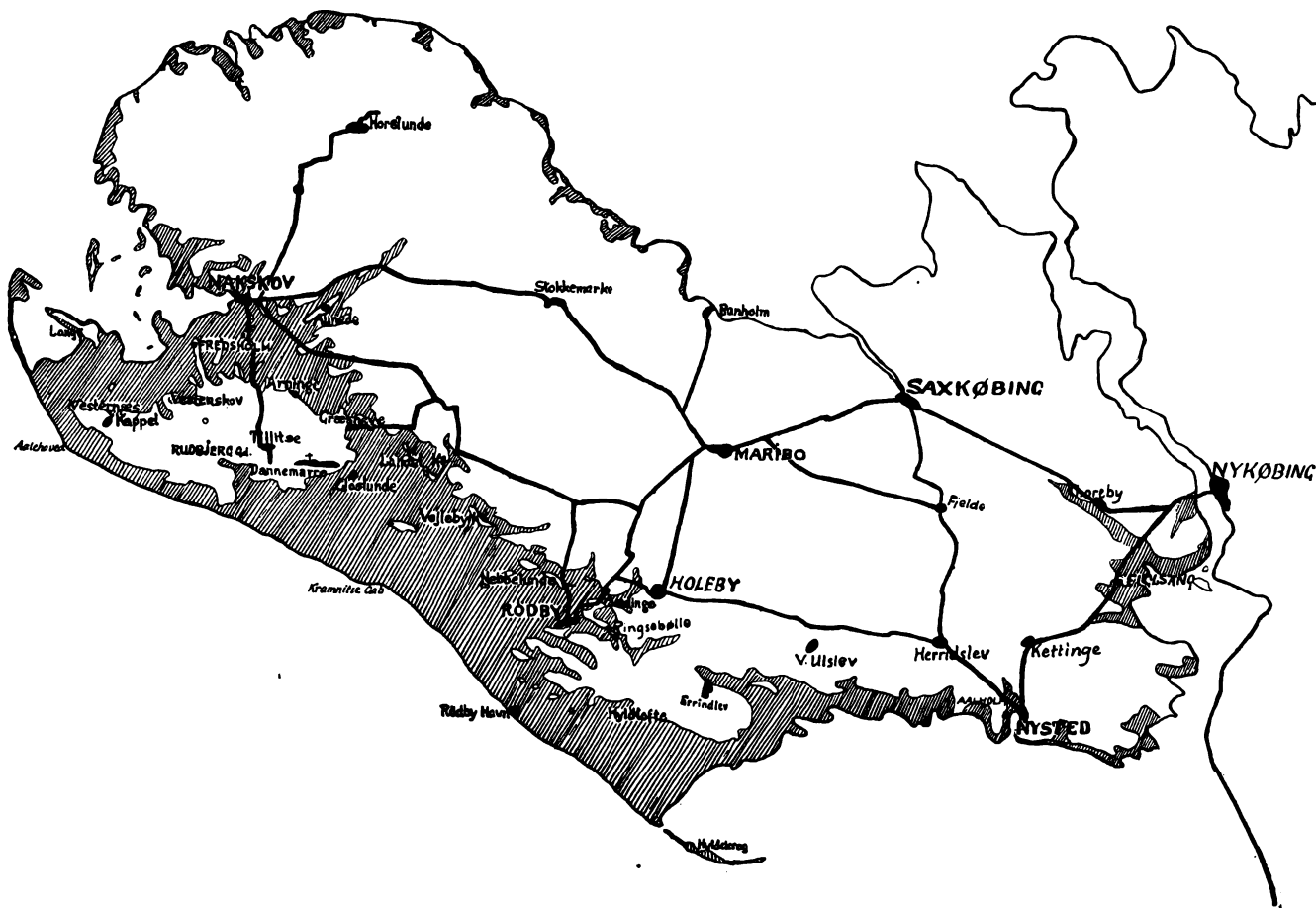
I Gundslevmagle gav man ikke ret store Pengebeløb, men der blev givet meget baade af uldent og linned, som vejede adskillige Dalere op.

I det hele udbiftes der fra mange Sider og paa forskellig Vis en Hjælp-somhed og Deltagelse, som man i hine Tider aldrig før havde kendt Måge til.

Lolland.

Den østlige Del af Lolland var ikke i den Grad udjat for Stormflodens fulde Kraft som Falster, idet den laa i Lø for Nordøstenvinden; og desuden er Terrænet der noget højere end paa Vestlolland.

Som tidligere nævnt gik Vandet dog højt op i den tidligere Satsfø-

Det fraverebe viser, hvor langt Vandet gik ind.

bing Fjord, der munder ud i Guldborgsjund mellem Priorstov og Fuglsang. Store Mængder af Fisk — jærlig Skaller — førtes med Strømmen langt op i Landet, helt paa den anden Side af Thoreby. Efter Stormen opsamlede man dem og nedfalte de saa mange, man kunde overkomme; de var ret velsmagende.

Paa den ene af de tre Gaarde, der nu er lagt sammen under Navnet Flintingegaard, gik Vandet ind og stilledes Lervæggene bort. Just som man skulde til at længe til de gule Urter paa Middagsbordet, kom Vandet ind gennem Døren og forstyrrede Jdyllen — man slap for Urterne den Dag.

To unge Piger flakker om i Roden Skov fra Kl. 7 til Kl. 1 — i Vand til midt paa Livet.

Langs Roden Skov, Taangenje og Vanthore gik Vandet saa højt op, at Beboerne maatte forlade Hujene og ty længere ind i Landet. Partikulier H. J. Kaare, Vanthore, meddeler: „Værst gik det ud over en Gaard, som laa midt paa en Fælled („Rodseden“), der grænser op til Roden Skov.

Da Vandet om Morgenen steg med rasende Hurtighed, jendte Forpagteren paa Gaarden sin Tjenestepige og sin Plejedatter ajstet til de nærmeste Naboer efter Hjælp til at bjerge Kreaturer og Gjendese; men det blev en besværlig Tur. Der var ca. $\frac{1}{4}$ Mil at gaa, og Vandet indhentede dem snart. De skulde gennem Roden Skov, og her stod Vandet saa højt, at de flere Gange var nærved at drukne. Træernes Knagen og Braget af nedstyrte Grene og Træer, der væltedes, forenede sig med Stormens Brølen til en sand Dømedagsmusik. Forfræmte og forkomne ventede de unge Piger hvert Øjeblik at styrte i et Hul i den ujævne Skovbund og gaa til Bunds; men til sidst naaede de dog til Naboen; da var Kloffen 1, og de var gaaet fra Gaarden Kl. 7 om Morgenen.

Det var umuligt at bringe Hjælp til den nødstedte Gaard paa dette Tidspunkt; der gik Bud til Njstet efter en Jolle, og i den sejlede nogle Mænd gennem Skoven; men da de skulde fra Skovens Udkant til Gaarden, var Vølgegangen endnu saa stærk, at de maatte opgive det.

Paa Gaarden havde Mand og Hustru og en yng Slægtning taget Ophold paa Loftet, der hvert Øjeblik truede med at gaa ned. I Stalden svømmede 11 Køer og 2 Heste; deres Vindsler var saa lange, at de kunde holde Hovedet over Vandet, saa de reddedes. En stor Gris svømmede længe rundt i Gaarden og prøvede alle Døre og Vinduer, men kunde ikke slippe ind, indtil den endelig fandt et Hul i Væggen, hvor den lige kunde knibe sig igennem; derfra kom den op paa Halmloftet, hvor den med stor Sindsro gik til Røjs.“

Gdr. Ole Brædder, Taangenje, fortæller, hvorledes hans voksne Brødre

havde faaet fat i en Jolle og reddede Folkene fra Nabohusene. Tops Hus styrte helt sammen, og i Stenhugger Jockimsens Hus skuledes Væggene ud. Dagen efter fandt man Bugger, Kister og Stabe og andet „sødngtigt“ Bohave paa Falster, som var fyldt i Land og laa i en lang Bræmme langs Sydvestkysten af Lolland.

Nysted.

I selve Nysted blev Slusen revet bort, og Vandet trængte ind og bortskullede en hel Række Broer og jatte Piledammen og Strandpromenaden under Vand, saa Beboerne maatte flygte over Hals og Hoved — de fleste gennem Vinduerne — og lade alle deres Ejendele i Stikken. Havnepladsen stod ligeledes under Vand, og Tømmer og Joller flød rundt mellem hinanden i en yndig Forvirring. Alholm Park og Omegn oversvømmedes, saa man maatte forlade Slottet.

Paa Rødsjand strandede en Brig „Alfred“ af Swinemünde, ført af Skipper H. Mau. Besætning og Laft reddedes til Nysted.

En Sejltur paa Ladeportene.

I Ø. Alslev Sogn trængte Vandet $\frac{3}{4}$ Mil op i Landet, og elleve Familier blev husvilde og mistede saa at sige alle deres Ejendele. Herfra fortæller G. H. Hajemann, der den Gang boede i Ø. Alslev:

Vandet gif ind i alle Husene nede ved Stranden i det saakaldte Høvænge og Dødmøje. En Mand fra Ø. Alslev havde anet, at der maatte være Høvænde, og var taget derned tidlig om Morgenen. Han og Bestyreren paa Hedvigslund reddede til Hest — i et Par Alen Vand — Beboerne fra de nærmeste tre Huse. Senere opdagede man, at Folkene i de øvrige tre Huse heller ikke var kommet ud. Man vadede saa langt derover imod, som man kunde, men opnaaede kun at se dem staa paa Loftet viftende med deres Lommeørklæder; deres Raab druknede i Larmen. Man tabte dog ikke Modet, men greb til andre Udveje. Herom fortæller H. F. Hajemann:

„Om Morgenen den 13. fik vi oppe i Byen Meddelelse om, at „Høvænget“, der ligger lavt og nær ved Stranden, var oversvømmet og Beboerne i Livsfare. Vi var da hurtig nogle unge Mænd samlet og startede derud dels for at deltage i Redningsarbejdet, dels maaske af Nysgerrighed. Folkene fra de nærmeste Huse var allerede reddet. Jeg husker endnu, at en af de reddede, Rasmus Underjen, havde en Pose under Armen med sine Sølpenge; det var den Gang, man gemte Pengene i Strømpeskjæftet. Længere om ad Kysten traf vi Gdr. Holstener (det senere Amtstraadsmedlem). Han var kommet kørende med sine Ladeporte, Læsetræer o. a., for at vi kunde sammensømre en Flaade at redde Folkene paa. Arbejdet gif

råst fra Haanden, og da Skuden var jærdig, var vi fire — om det maa være mig tilladt — raske Gutter, der stubbede den i Søen og gif ombord.

Det var ikke noget helt let Arbejde at komme frem med en saadan Flaade; Vandet stilledede hele Tiden ind over den, og de høje Gærder ved Markstellene skulde ogjaa klare, men vi naaede da endelig Hujet. Folkene sad paa Loftet og betragtede Situationen ud ad Loftslønnen. Naa, de kom saa ud ad Lemmen og ned paa Flaaden — med noget Bejvær forresten; der var nemlig ingen Forbindelse mellem Flaaden og Hujet, og Bølgerne gif jo højt. Først tog vi Konen og 3 Børn og fik dem anbragt midt paa Flaaden; vort Skib kunde nemlig kun rumme et begrænset Antal Dækspassagerer. Særlig komfortabelt var der just heller ikke; de var vel næsten lige saa meget i Vandet som over Vandet; men de reddedes da, og saa gif vi ud anden Gang og hentede Manden og to Børn til. Hermed hører mit aktive Redningsarbejde op."

De fire raske Redningsmænd var foruden Hagemann: Jens og Peter Hansen og en Gaardejer Christensen, alle fra Ø. Møllev. Verden er jo tit underlig — ogjaa her: en Lærer Johansen, der var Tilskuer ved Redningsarbejdet, fik senere i et Blad det meste af Vren for det, skønt han slet ikke hjalp til.

Mand og Kone og en lille Dreng gaar paa Hovedet i Vandet fra Tømmerflaaden.

Fru Elga Rasmussen, Søfryd pr. Stubbetøbing, fortæller paa Grundlag af hendes Moders Beretninger:

"Mit Barndomshjem laa paa den saakaldte Dødmoje blandt en Del andre Smaahuse. Min Fader, som var Hjulmand, havde selv bygget det — ikke i den Forstand, at han havde ladet det opføre; men han havde selv lavet Mursten, tilhugget Tømmer, kørt Grundstenene sammen paa Marken og slaaet dem samt lavet Vinduer og Døre m. m. Der var majsommeligt blevet arbejdet, bygget op og samlet sammen, indtil denne frygtelige Dag kom, da Vandet stilledede alt bort og nær havde taget deres Liv.

J Høft fik de en Smule Sengetøj og dem selv bjerget op paa Loftet; her kunde de imidlertid ikke blive, og min Fader havde som Haandværker et lille Lager af Tømmer og Brædder paa Loftet. Det fik han og min ældste Broder ud ad Vinduet, og derude i det iskolde Vand laa han og tømrede en Flaade sammen, som skulde være Redningsbaad for Familien.

De kunde høre, at Folk et eller andet Sted raabte til hinanden: „Førgen Hjulmand og hans Familie, de er da druknet!“ og det kunde ogjaa nær være gaaet saa galt; for da Fader endelig havde slaaet en Flaade tømret sammen, og Moder med den mindste paa Armen kom ud paa den gennem Vinduet, saa gif de begge paa Hovedet i Vandet, som paa det

Stod var 3 Allen dybt. Det var nemlig lige over Møddinghullet, og det var tømt nogle Dage i Forvejen. Moder havde dog Handsnærværelse nok til at faa Drengen over Vandet med den ene Arm, og Fader greb straks fat i ham; selv kom hun til at staa paa en tilfældig Ting, som var stillet ved Møddingen, og derved reddedes de op paa Planterne igen. Nu var de alle næsten halvdøde af Kulde og maatte med stort Bejvær redde sig ind paa Loftet igen. Moder og den Lille blev trillet ind i Sengetøjet for at faa lidt Varme i Blodet. Den lille Dreng, som laa ved Brystet, havde bidt og slidt min stakkels Moder af Sult og Kulde og afrevet en Del af hendes Haar. De var alle meget forkomne, da de endelig kom derfra."

Alle Beboerne her blev dog reddet — fra det sidste Hus, der laa bag Stoven, først Kl. 2 om Natten, da en ung Mand fra Sandagergaard havde faaet fat i en Jolle og sejlede derom.

Sagjød.

Erindringer af Forpagter N. P. Johannesen, Berritzgaard. Ved Læreren Hans Hellejen:

„Da Sukkerfabriken „Lolland“, Danmarks første Sukkerfabrik, blev startet i 1872 af Brødrene Erhard og Johan Ditlev Frederiksen, gif disse Gaarde: „Nøbbøllegaard“ og „Højbygaard“ samt „Sagjød“ ind under Fabriken som Forpagtning. „Sagjød“ var af Brødrene forpagtet paa 50 Aar, imod at de skulde inddæmme 164 Tdr. Land, og i 1872 var man netop i Færd med at opjøre nye Udbygninger. De blev opjort af Bindingsværk og stampet Ler, og Stormflødsdagen, den 13. November var man naaet saa vidt, at Sparreværket var rejst og der var paaat Straalægter, men ikke almindelige Lægter. En enkelt Bygning, Vognremisen, var dog tildeels færdig.

Tretten Mennesker paa et jussommende Tag.

Saa kom Stormen, og Vandet steg. De Mennesker, der beandt sig i Nærheden, flygtede, først til en Bræddehytte, men da dette Tilflugtssted snart viste sig at være uholdbart, og Vandet bestandig steg, tyede de op paa Vognremisens Tag. Lervæggene stilledes snart borte baade fra denne og fra de andre Bygninger, og Taget flød omkring paa de oprørte Bølger med de 13 uslykkelige Mennesker. De søgte bestandig at holde sig i Bindstiden for de øvrige Bygninger for ikke at blive knust af Sparreværket paa disse. Men Stillingen var fortvivlet, og det var kun et Tidsspørgsmaal, hvor længe disse 13 vilde kunne holde Stand i det frygtelig oprørte Hav. Forvalter Jacobsen og Tømrer Ludvig Saunte, Maribo, var imellem de tretten.

Sagjød administreredes fra Nøbbøllegaard hvor Erhard Frederiksen boede, og ogsaa der havde Stormen været sølelig og givet Grund til Eng-

stelse. Om Morgen var en Fyrbøder og en Snedker jendt til Sæjted for med et Lokomobil at pumpe Vand ud af Inddæmningen. Ved 4-Tiden var Forvalteren, nuværende Forpagter N. P. Johannesen, Berritzgaard, ved at prøve paa at reparere noget Straatag paa Gaarden; han maatte dog opgive det. I det samme kom Snekteren og fortalte, at han ikke kunde komme til Sæjted paa Grund af Vand, og at Vandet stadig steg, saa det paa det Tidspunkt var steget til den ydligste Gaard i Bjernede, der ejedes af Jacob Rasmussen. Forvalter Johannesen meddelte det straks til Brødrene Frederiksen, der begge var paa Kontoret. Da man anede, at der var Folk i Livsfare, red Erhard Frederiksen straks aasted paa en hurtig Hest. Han jendte snart efter en Karl tilbage, der meddelte, at alle Baadene langs Kysten var borte. Mandskabet blev nu delt i 2 Afdelinger. Den dygtige Forkarl Kristen Jørgensen skulde med 3 Mand tage til Søholt for at laane 2 Baade, idet man var klar over, at der vilde blive Brug for Baade.

Med en gammel Stydepram og een Kare —

Johan Frederiksen og Forvalter Johannesen førte om ad Bjernede Fæland. Der mødte dem et sørgeligt Syn. Rundt omkring sad Husmændene med Kone og Børn paa Loftet, ventende hvert Øjeblik, at Huset skulde styrte om i de fædende Bølger. Væggene var forlængst bortstjullede, og Huserne bares kun oppe af Bindingsværksstolperne. Heldigvis var der rigelig Halm i Bunden paa Vognen, og de fleste Steder var Bejen lidt højere end den omliggende Jord. Det var dog umuligt at komme de uheldige til Hjælp, hvis ikke de havde fundet en gammel Stydepram og 1 Kare. Med stor Forsigtighed lykkedes det med dette primitive Fartøj at redde alle de nødstedte. Saa gif Turen til Højbygaard, og da de kom dertil, blev Kvinder og Børn læsjet af. Baadene fra Søholt var nu kommet, og Johan Frederiksen og Johannesen fik dem bemandet — 4 Mand i hver — og tog selv Korpinden. Maanen var nu kommet frem, og Snefaldet taget af, og i Maaneskæret saa det oprørte Hav endnu frygteligere ud, og langt ude skimtede man det skrøbelige Tag, hvor 13 Mennesker med Længsel ventede paa at blive reddet. Baadene naaede lykkeligt derud og fik de forkomne Mennesker med tilbage paa én Gang, og det var med Uhyggefølelse, at Redningsmændene og de reddede paa Hjemturen tænkte paa, at der, hvor de nu sejlede, havde Sæjted ligget. Thi den omtrent færdige Gaard var begravet i Bølgerne. De reddede var selvfølgelig stærkt forkomne baade af Kulde og Angst. Hertil bidrog ogsaa, at de under deres Fangenskab havde set et Husmandshus med bortstjullede Vægge sejle forbi dem. Det viste sig at være „Snedker-Hans's“ Hus, og man saa ham og hans Kone staa paa Loftet og vinke med deres Lommetørklæder — men ingen kunde hjælpe dem. Senere fandt man det strandede Hus ved Sktholm og i Nær-

heden deraf de omkomne's Lig. Frajet dette Tilfælde drufnede ingen Mennesker ved Sæfjed, derimod drufnede der 3—400 Faar, 10 Heste, nogle Trækstude og nogle faa Kæer.

To Tørvekurvefulde Smørrebrød.

For Brødrene Frederiksen var det en meget alvorlig Katastrofe, idet de blev delvis ruinerede. Dæmningen blev ødelagt, Jorden kom ud af Drift og Bygningerne blev ødelagt. Naar hertil kom Modgang af anden Art: Modvilje og Ligegyldighed fra Landboernes Side, er det ikke saa uforsaaeligt, at Brødrene i 1877 maatte standje deres Pionérvirksomhed.

Til Slut kun et lille Træk for at illustrere den Energi, hvormed der blev taget fat hin Stormflodsnat. Medens Baadene blev hentet og læsjet paa Vognen, havde Etatsraadinde Jørgensen, „Søholt“, smurt 2 Tørvekurve fulde af Smørrebrød, og der er ingen Tvivl om, at Kurvene gjorde Lykke blandt de mange forkomne Mennesker, som kom til at nyde godt af Indholdet.“

Sydjylland.

Fra Rødbj Fjæld.

Smedemeister C. B a u ch, Ø. Ulslev, fortæller:

„Vi boede paa Rødbj Fjæld, der hvor nu Rødbj Havneby ligger; min Moder var Enke, og vi var 3 Søskende hjemme, 2 Brødre og en Søster; min Broder var 13, jeg 7 og min Søster 5 Aar. Endskønt jeg kun var 7 Aar, synes jeg dog, at jeg husker det saa tydeligt. Det var om Morgenens mellem Kl. 8 og 9, at Vandet kom styrrende; min Moder var i Færd med at lave Morgenkaffe; hun var noget urolig, da det var meget haardt Vejr. Jeg var endnu ikke kommen op af Sengen, da Moder kom ind med Fløden til Kaffen, og idet hun satte den paa Bordet, siger min Broder: „Nej se, der er Højvandet!“ Og lige med det samme var vi omringet af Vand, saa det hele var som et stort Hav, og Bølgerne slog mod vort gamle skrøbelige Hus, som var bar Vermur uden Spor af Tømmer. Vi fik ingen Kaffe den Dag; der blev andet at tænke paa. Vi havde kun saa Minutters Gang til vor Nabo, Parcellist Baldemar Holm, hvis Gaard var ny og grundmuret, og der tænkte vi paa at retirere over, men først vilde min Moder ordne forskellige Ting.

Vi havde en lille Jordlod, hvor vi holdt en Ko og et Par Faar, og for at de ikke skulde staa i Vand, blev de trukket ind i Laden paa noget Halm. Vi havde ogsaa en Gris, men den maatte blive i sin Sti, hvor den fik en Del Halm ind til at ligge paa — men senere lidt om Grijen! Moder gik derefter rundt i Stuerne og tog sig af forskellige Sager, som hun ikke gerne vilde have skulde blive vaade; bl. a. trak hun Stuffer ud af Skabe og

satte dem ovenpaa. Det viste sig senere, at det var spildt Ulejlighed, og Opfattelsen kunde gerne have kostet os Livet. Da nu alt var ordnet saa godt, det lod sig gøre, gjorde vi os færdige til at gaa over til vor Nabo. Min Moder tog lille Søster paa Armen og traadte ud — i Vand til Knæene. Min Broder tog mig paa Rækken; hans Støvler var længere end mine. Vi begav os saa paa Vej; men vi kom kun saa Alen fra Huset, da faldt min Broder over nogle Stænger, som han jo ikke kunne se for Vandet. Han tabte mig, og vi blev naturligvis meget vaade begge to. Da Moder saa det, turde hun ikke lade os gaa længere; hun var bange for, at vi skulde falde i Grøfter og Huller, og mente, at vi hellere maatte vende om igen. Hun mente stadig, at det ikke blev saa slemt, og at Vandet snart vilde falde igen. Det var nemlig ikke første Gang, der havde været Højvande; vi gik altjaa ind i Huset igen og ventede, at det snart skulde blive bedre, men det blev værre og værre. Vandet gik nu ind i Stuerne, saa vi maatte sætte os paa Bordet, men Vandet blev ved at stige, saa Senge og Stole sejlede rundt i Stuen. Det var endda ikke det værste, men nu var Vandet ved at gaa ind ad Vinduerne, og vi turde saa ikke blive i Stuerne længer, og retirere kunde vi ikke nu, og ingen kunde komme os til Hjælp.

Min Broder fik da fat i et Brædt, hvormed han slog et Hul i Loftet, hvor vi saa alle krøb igennem og tog vore Sengedyner med. Jødevarer kunde vi ikke saa med, men vi tænkte forresten heller slet ikke paa at spise. Paa Loftet fik vi heller ikke Lov at være ret længe, kort efter blev et Vindue trykket ind af Vandet, og det tog Muren med helt op til Taget. Der blev et stort Hul, hvor det blæste op af, saa nogle Vøner, der laa paa Loftet, røg os i Øjnene. Min Moder tog da fra et Stænge et Halmknippe og stoppede det i Hullet; saa havde vi Løe igen; men atter gik der et Vindue paa samme Maade, og det gentog sig 3 Gange, og hver Gang tog Moder noget Halm og stoppede i Hullet; men da hun sidste Gang kom tilbage, styrte Skorstenen lige bag hende og tog en stor Del af Loftet med. Det var et stort Held, at Moder ikke blev ramt; det havde jo været forjædeligt for os Børn, om hun var bleven slaaet ihjel lige for Øjnene af os. Nu maatte vi retirere fra Loftet over paa et Høstænge over Stalden; da var Kl. ca. 10; og der maatte vi blive til næste Morgen Kl. 9. Ved den Tid kom vor Nabo B. Holm over til os og fik os med derover, hvor vi saa fik Kaffe; men den var sult og smagte ikke godt.

Ved vort Hjem saa det sørgeligt ud. Taget laa fladt paa Jorden; det var sejlet nogle Alen, men blev hængende i en Række Piletræer. Hvis de Pile ikke havde staaet der, var vi sejlet ud i Østerøen. Alt, hvad vi ellers ejede, var slaaet i Stykker eller sejlet væk. Af et Klædestab var kun en Laage tilbage, som hængte i et Blommetræ. Roen og Faarrene var

druknet og laa under Ruinerne. Saa var det Grijen: den reddede Livet ved paa en eller anden Maade at komme ud af Stien og kravle op paa Taget, hvor den laa og krøb sammen om Morgenens. Vi hørte Grijen om Matten, men kunde ikke forstaa, hvor den var. Der blev saa pludselig et Hul i Straataget i Gavlen, hvor vi laa tæt ved, og da vi saa denne Abning i Taget, frygtede Moder for, at det nu var Huset, der var ved at skilles ad, og at vi saa var nødt til at drukne. Jeg husker godt, at hun talte til os om, at vi nu skulde holde fast ved hinanden og dø sammen. Huset gnygede som et Skib paa Havet. Moder var ellers rolig og trøstede os; min Broder var helt tavst; min Søster var saa lille, at hun ikke rigtig forstod, hvor fælt det var. Hun sov ogsaa en Del; vi laa lunt i Hø og i vore Dwyer. Jeg derimod var meget utrøstelig og bad Vorherre jelske os; og jelskt blev vi alle; men det var en haard Tur den Nat.

Denne Abning i Taget, som vi blev saa bange for, viste sig saa at være skrabet af Grijen; den vilde have været ind hos os, da der jo var noget koldt ude paa Taget; men den var for tyk og kunde ikke komme igennem mellem Lægterne; men Hullet, den havde lavet, krøb vi ud af om Morgenens, da forresten alle andre Udgange var spærret. Grijen havde ingen Stude taget, og Lærer Rasmussen, Rødbby Mark, tog sig af den og jødte den op, til den var slagtetjenslig, hvilket jo var smukt gjort af ham. Grijen var altjaa det eneste, vi havde tilbage. Møbler og alt var dels slaaet i Stykker, dels jeilet bort og kunde ikke mere findes, med Undtagelse af en Dragkiste; den jejsede til Langeland, hvor den af gode Mennesker blev bjerget og jendt os igen, efter at de havde taget alt ud af Skufferne og tørret det og lagt det i Orden i Skufferne igen. I den øverste Skuffe laa nemlig Papirer, som lød paa min afdøde Faders Navn. Der var ogsaa lidt Penge i en Skuffe, som vi ogsaa fik tilbage. Dragkisten har jeg arvet, og den staar nu her hos mig til Minde om min Moder og til Minde om Stormfloden 1872.

Efter denne bedrøvelige Begivenhed blev her vist os megen Venlighed og Godhed fra Egnens mere heldige Beboere. Saa snart det kunde lade sig gøre, kom Gaardmændene fra Rødbby Mark kørende ud til os og tog os med og gav os Husly. Vi fik Ophold hos Chr. Elholms Enke, Rødbby Mark. Kort Tid derefter kom her Tilbud forskellige Steder fra om at tage nogle af de vandlidtes Børn. Jeg fik Ophold ½ Aar hos en Gaardmand Peter Kej i Slemminge pr. Saksløbing.

Som vel nok alle ved, blev der givet store Gaver baade fra fjern og nær. Jeg blev klædt paa fra Top til Taa med nyt Tøj; det blev vi alle, men jeg var den, der trængte haardest. Jeg blev kørt derfra med bare Fødder og bart Hoved; jeg havde nemlig hængt mine Strømper, Støvler og Hue til Tørring paa Raffelovnen, og fik det ikke med paa Høstænget.

Min Moder fik Penge til nyt Hus og Kv og Faar, og alt Tab fik vi erstattet."

Rødby.

I Rødby stod Vandet 2—3 Alen højt i Gaderne. Nogle af Byens Borgere, der om Morgenen var gaaet ud til Storholms-Dæmningen, var nær ikke kommet tilbage igen, idet Vandet kom med voldsom Fart og omringede dem.

Kun ét Hus i Rødby urdgik Overjvømmelse; nogle Steder naaede Vandet til Tagfægget; flere Kæer druknede, og i Gaderne sejlede man om i Baade og reddede hinanden og bragte Fødevarer til de mange jultne, der sad rundt om paa deres Lofter. Blandt de mest energiske Redningsmænd nævnes Procurator Møller og hans Fuldmægtig, Philip Hansen. Paa Rødby Hotel maatte Værten, Breining, hugge Hul i Loftet for at redde sit Bohave. Næste Dag fandt man Gaderne fulde af Braggods og hele Træer; og en Bunke af Kæbmændenes Varer havde lidt Vandskade. Det jes af Datidens Avijer, at der i Tiden efter Stormfloden af og til afholdtes Auktion over beskadigede Varer.

Nebbelunde.

Tidligere Sognejoged i Nebbelunde, Jacobien fortæller: „Der i Sognet stod Vandet mange Steder ca. 3½ Alen højt. 9 Gaarde og 11 Huje led Vandskade — nogle af disse jævnedes næsten med Jorden. En Del Kreaturer druknede, og end ikke de Døde fik Fred paa denne Dag. Aldøde Sogneraadshjælpermand L. Rasmussen's Fader laa Lig i en Kiste; og man maatte binde baade Lig og Kiste fast, for at det ikke skulde sejle bort.

Værst kneb det dog for en hellig Skrædder. Han havde stillet en lang Stige ved Huset og kravlede op paa Husrygningen og sad og læste i Bibelen. Han nægtede at følge med første Gang, Hjælpen var der. Vandet steg over Tagfægget og løftede tilsidst Taget af, saa det sejlede bort med Skrædderen. Flaaden skiltes imidlertid ad, og Skrædderen faldt i Vandet — da skreg han endelig om Hjælp og blev reddet paa et Par Borte."

Alminde.

I Alminde var Mændene om Formiddagen gaaet ud med Halm for at stoppe for Vandet ved Diget. Men det var brudt over paa andre Steder, og fra to Sider kom Bølgerne paa en Gang væltende frem mod Alminde. De to Bølger tørnede sammen med et mægtigt Brag i Byporten. Vandet maalede til Skum og Sprøjt og trængte ind overalt, gennem Vinduer og Døre. I Hast maatte man søge paa Lofterne.

Et Sted i Kortrup forsøgte en Kone at sejle fra sit overjvømmede Hjem i en stor Saltolben. Men Karret læntrøede og Konen faldt i Van-

det. Heldigvis var der her ikke højere, end at hun kunde bunde, og det lykkedes hende ogsaa, gaaende i Vand til Livet, at naa ind til Aageby, hvor hun fandt Husly hos en Familie, hvis Hjem saa nogenlunde slap for Bølgernes Besøg.

En anden Kone, som var ene hjemme, søgte Tilflugt i sin Seng, der maa have været ret jødhygtig. Den blev baaret oppe af Bølgerne og sejlede tilsidst rundt med Konen nær under Loftet. Men hun holdt Stand i sit Fartøj og havnede, da Vandet sank, atter jrefst paa sit Stuegulv.

Et Stormflødsbarn. — En Fødsel under uhyggelige Omstændigheder.

For Enke Kirsten Olsen i Alminde blev Stormfloden en særlig uhyggelig Oplevelse.

Hun og hendes Mand boede den Gang i et lille Hus ved Kristinesfeldt. Manden var paa Arbejde paa Gaarden, og den unge Kone var ene hjemme med sine to smaa Børn, en Dreng paa 2½ Aar og en Pige paa 6. Huset laa lavt, og da Vandfløden ved 11-Tiden om Formiddagen kom brujende, varede det kun et Øjeblik, før Vandet stod to Alen højt i Huset. I Dødsangst søgte Konen at komme bort med sine Børn, men det var umuligt. Der var da ikke andet at gøre end at søge op paa Loftet. Hun tog Pigen paa Raffen og Drengen under den ene Arm og vadede i Vand til Bryttet gennem Huset for at naa Stigen til Loftet.

Her laa de da kolde og vaade i Angst for den Skæbne, der ventede dem; Børnene græd og jamrede sig, og deres Moder søgte at trøste dem, saa godt hun formaaede, skønt hun selv maatte grue, hver Gang en Bølge rystede Huset.

Lidt efter lidt skred Storstenen sammen. Til sidst vælte den. Den ramte ingen, men den thngede Loftsbrædderne ned, saa der kun var en ganske lille Trekant i det ene Hjørne, som var over Vandet.

Ud paa Ratten fødte Konen et Barn. Hun jøbte det i noget løs Uld fra en lille Pose, der tilfældig havde ligget i det Hjørne af Loftet. Konen troede, at det nyfødte Barn var dødt; hun selv og de to andre Børn var jo skivfrosne af Kulde.

Det var en stræffelig Nat.

Først næste Formiddag lykkedes det hendes Mand at naa hjem. Han havde laant et Røretøj paa Kristinesfeldt, men Vandet stod endnu saa højt, at Bognen mere sejlede end førte. Fra Bognen blev der lagt Brædder over til Vinduerne, og ad dem blev Børnene og den syge Kone med den lille Nyfødte baaret ud paa Bognen. De fik en god Pleje paa Kristinesfeldt og forvandt snart Følgerne af det forfærdelige Ophold paa Loftet. Og ogsaa det lille nyfødte Barn, en Pige, blev kaldt til Live, og hun blev senere stærk og livlig. Det er Fru Uddeler Abrahamsen i Landet Brugsforening.

Afs.

Ogaa paa Nisø Fjæld var Forholdene forvovlede. Naar ingen i dette Sogn mistede Livet, skyldtes det i første Række, at Tømmeret i de overjvømmede Høje var stærkt nok til at modstaa den voldsomme Strøm, saa Højene ikke faldt sammen. Og dernæst de kæffe Redningsmænd, der — her som andre Steder — jatte Livet i Bøve for at redde deres Medmennesker. Fra dette Sogn nævnes med jærilig Hæder Skolelærer Lund, Landet.

Lærer P. H. Lund fortæller selv: „Al. 7½ om Morgenen gif jeg op i Kirkeetaarnet for at ringe Morgenklokke. Efter Ringningen sneede det lidt; men da jeg saa ud mod Diget mod Nødby Fjord, saa jeg ligesom et stort hvidt Lagen bredt over et Stykke af Digets indvendige Side. Kort efter blev dette Stykke af Diget ujnligt for mig, og jeg troede da, at Vandet maatte have brudt Hul i Diget, hvilket ogjaa viste sig at være Tilfældet.

Da jeg kom ind til mit, gif jeg om ad Vejen til Byen Nisø for at advare Folk og raade dem til at ty op til Præstegaarden, der ligger temmelig højt. Jeg talte et Par Ord med Præsten; og saa løb jeg hjem over Marken. Tre af mine Elever, der var komne, jendte jeg hjem.

Floden kommer med 5 Fods Højde.

Der lød en underlig Brummen i Luften, som jeg ikke forstod; og ved 10-Tiden kom Højvandet med 5 Fods Højde og uhyre Fart løbende østpaa over det lave Terræn nord for Skolen, og paa saa Minutter var kun Præstegaarden, et Stykke af dennes Mark, Kirkebalken og Skolen over Vandet — alt udenom, saa vidt vi kunde se, overjvømmet.

Vandet steg stadig i Løbet af Dagen til Al. 4½ Cm., da det atter begyndte at falde. Skolegaarden faldt stærkt af mod Nord, og Staldhujet laa lavt, saa jeg op ad Dagen maatte flytte mine 3 Køer og 2 jmaa Heste — men hvorhen? Ja, ind paa Kirkegaarden; men da de rystede af Kulde, lukkede jeg Døren op til et gammelt Materialskur, tidligere Vaabenhus, traf Dyrene derind og jodrede dem der til næste Morgen. Mine 2 Griise maatte jeg slagte, og det gif let, thi der var om Formiddagen strømmet en Snes fremmede Folk op i Skolen, og ved Middagstid kom jeg med 5 fra Møllen og senere 6 fra et andet Hus, saa min Husstand talte omtrent 40 Mennesker. Det kom da ogjaa snart til at knibe med Maden til saa mange, men min trojaste Hustru delte ud med begge Hænder til den sidste Bid.

Først Sengklæberne — siden Folkene.

I Møllehujet saa det trist ud, da jeg ved 11-Tiden kom kørende for at redde Folkene over i Skolen. Konen, der ventede sin Redkomst hver

Stund, sad med sine 3 Børn og Pigen paa Disten, og Vandet stod en Alen højt i Butiken. Konen vilde imidlertid ikke med, før Sengklæderne var bragt op paa Loftet, og til dette gik Trappen op fra Gaarden. Jeg gik da tre Gange over Gaarden og fik Sengetøjet derop. Dette tog Tid, og Vandet steg stadig. Vi kom endelig til Bogens alle jeks; men da vi kom til Sænkningen paa Alminde—Opager-Bejen, kunde Hestene ikke bunde; de svømmede og trak Boguen med os jeks Mennesker. Hvordan Hestene fik Boguen over den smalle Stenliste ved Enden af Skolevejen, er mig endnu halvtreds Aar efter en dunkel Gaade. Men Hesten er et klogt Dyr, maaske meget klogere, end nogen aner. Et lille Stykke af Skolevejen maatte Hestene endnu svømme, men saa gik det opad, og vi var frelste. Mod Aften, da Vandet var faldet noget, kørte jeg atter ud til et Hus øst for Skolen og hentede Folkene, nemlig en gammel Aftægtsmand Niels Winther og hans Kone, samt en Kone med tre smaa Børn. Væggene var her faldne, og Taget laa ved den ene Ende paa Jorden.

Jeg blev den 14. meget forfølet, og da Lægen kom, erklærede han, at det var Lungebetændelse. Saa maatte jeg ligge en Ugestid og siden være forjagtig. Men min kraftige Natur hjalp, saa jeg henimod Maanedens Slutning atter var rask. Det kolde Bad fra Kl. 10 til ud paa Aftenen er der jo kun saa, der kan taale. Flodbølgenes Varme var + 1½ Grad Reamur."

Lærer Lund blev senere udnævnt til Danebrogsmand. Hans raske Færd under Stormfloden har sikkert gjort sit til, at han fik denne Udmærkelse.

Magleholm.

Magleholm var den Gang en Ø i Rødbj Fjord. En af de Overlevende fra Stormfloden, Enke Ane Kathrine Peterjen, Hoby Skov, fortæller:

„Vi var vant til Højvandet der paa Magleholm, saa da Vandet om Tirsdagen begyndte at gaa ind over Markerne, foruroligede det os ikke særligt. Far og jeg lagde Palmknipper under Kvæget, for at de kunde staa tørt, hvis Vandet gik ind i Husene; og min Fader gik over til Jens Kulds og jagde, de maatte hellere komme over til os. Det vilde de imidlertid ikke.

Drømmen, der gik i Opfyldelse.

Nogen Tid før havde jeg drømt, at vi skulde komme i Fare for at drukne, men at vi skulde blive reddet og saa Penge; og det gik jo altjammen i Opfyldelse.

Onsdag Morgen saa vi, at Vandet allerede naaede til Vinduerne hos Jens Kulds. Far havde om Aftenen gjort vor Jolle fast ved Forstuedøren, og han forjogte nu at komme derover og redde dem over hos os; men det var umuligt at komme frem i den oprørte Sø.

Snart maatte vi selv se at komme op paa Loftet. Far stod op i Sengen og slog et Par Loftsbredder ud, og Sengetøjet og Hunden og Ratten blev rakt op paa Loftet. Bagefter krøb vi selv derop. Jeg tog min Salmebog, min Skudsmaalsbog og mine Sparefillinger i Lommen.

Snart styrtede Skorstenen sammen, og Bølgerne jendte store Sprøjt ind paa Loftet, mens Huset ghyngede frem og tilbage i Brændingen. I vor Angst troede vi, at der maaske var sikrere henne over Kofstalden, og kravlede over Skydestængerne derhen; men det var endnu værre, og vi maatte tilbage igen. Jeg var lige ved at falde igennem, men Far greb fat i mig og holdt mig oppe. Der sad vi saa og krøb sammen og ventede hvert Øjeblik at forsvinde i Bølgerne.

Fra Loftet kunde vi se, hvordan Dyrene kæmpede for Livet. Far var nede og bandt Hovedet op paa Kærerne, men de druknede snart alligevel. To imaa Lam, som jeg tit havde leget med, svømmede om i Loen, og vi søgte at faa fat i dem; men de druknede ogsaa.

Otte Mennesker driver med Huset ud i Østersøen.

Det, der gjorde, at Fars Hus ikke blev skyllet bort, var nok, at vi ikke havde noget Korn siddernde i Laden; for ellers havde Vandet lettet Galmen, saa hele Huset var sejlet bort. Saadan gik det hos Jens Kulds. Vi saa det ikke; men Far fortalte, at han ved Middagstid hørte nogen jamre sig, og det maa have været, da Jens Kulds Hus drev hen over Hjørnet af vor Have. Bagefter kunde vi se, hvordan det havde slæbt en Skure i Jorden og knust Risgærden.

Jeg havde en Søster, der tjente hos Lars Smedkers i Hoby. Hun gik paa Bejen herude mod Skoven, hvor man kunde se over til Øerne; og da hun saa Jens Kulds Hus og Huset paa Lilleholm drive til Søs og forsvinde i Bølgerne, gav hun sig til at græde og ventede aldrig at faa os at se mere. Bort Udhus drev bort, og selve Beboelseshuset rystedes saa voldsomt, at det havde flyttet sig paa Skydstenene, men det var ikke kommet helt udenfor Grunden. Var dette sket, havde vi sikkert alle mistet Livet.

Saa begyndte Vandet at falde. Mor og jeg vilde have været bort i Brammen, der nu laa og drev i Loen; men Far sagde: „Det gaar aldrig; vi driver til Søs med det samme.“ Saa lagde vi os da i Sengetøjet paa Loftet — sikke paa ikke at se Dagen i Morgen; men næste Dag var Vandet faldet saa meget, at vor anden Nabo paa Øen, Kristian Emilius Nielsen, hvis Hus ogsaa havde holdt Stand, vovede sig over til os. Hans Børn var saa jultne, og de havde ingen Mad til dem, og vi var tørstige og manglede Vand. Saa byttede vi, idet han havde en Dunk Øl, og vi havde lidt Brød.

Bor Jolle var drevet bort; men Far fandt saa paa at hejse et Rødflag; han bandt en Sæl paa en Slydestang og stak den ud gennem Taget. Det saa de ovre fra Hobh Skov; og de fik fat i en Jolle og bragte os i Land.

Her paa Magleholm omkom kun Jens Kulds Familie; men de var ogsaa otte ialt, nemlig Aftægtsmand Jens Kuld og Kone, Sønnen Niels Kuld og hans Kone, der var frugtjommelig, samt deres tre Børn og Jens Kulds lille Datterdatter.

Alle Ligene fandtes senere, dels paa Den og dels i Fjorden udenfor.

Lilleholm.

Paa Lilleholm, der ligeledes den Gang var en Ø i Rødbh Fjord, var der kun ét Hus, nemlig Jens Larjen Kølles. Der var en stor Jolle fastgjort lige udenfor Huset; men den har maaske allerede været drevet væk, før de tænkte paa at søge Redning i den. Lidt op paa Dagen tørnede den i hvert Fald mod Enkefru Hansens Hus paa Hummingen. Alle Husets Beboere druknede: Jens Kølle og Kone (hendes Lig blev aldrig fundet), Jens Kølles blinde Søster (24 Aar) og hans Søn, 11 Aar gl., og en Broder- og Plejedatter, 7 Aar gl."

Kramnitze.

Fruentimmer, Børn, Hunde og Katte paa Loftet —

Fisker Rasmus Rasmussen, der den Gang lige var flyttet til Kramnitze, fortæller:

„Vi saa jo snart, at det var Alvor, og fik vore Fruentimmer, Børn og Hunde og Katte sejlet hen paa Toldbodens Loft. Før vi Mandfolk søgte Ly, prøvede vi at redde saa mange af Dyrene som muligt. Kæerne bandt vi paa det højeste Sted i Nærheden, og de hjergedes sig. Grijene stak vi ihjel for at gøre dem Pinen kort. Det ene Svin kneb det med at saa aflivet; det skulde skydes, men Krudtet var blevet vaadt, saa vilde vi skære Halsen over paa det, men jeg kunde ikke holde den; og baade Grijen og jeg faldt i Vandet, før vi fik Gas paa den.

To lætte Sømand.

Fra Toldbodens Loft blev vi Vidne til den sørgelige Skæbne, der ramte to Dykkere, som laa ved Kramnitze Havn med en Baad fra Warne-minde for at købe Korn. Skipperen, Heinrich Susemühl, 26 Aar gl., og Skibsdrengen var Skudens eneste Besætning. De var flinke til at hjælpe os med at redde, hvad reddes kunde, og de forsøgte endog saa paa at gaa ind mod Magleholm og Lilleholm for at redde de ulykkelige, der boede der; men det maatte de opgive. Lidt senere blev Jagten slaaet itu og begyndte at hynke; Masten ragede op og krængede helt over til den ene Side; vi saa Skipperen og Drengen hænge paa Mastetoppen, men kunde ikke komme

dem til Hjælp; vore Joller var drevet til Søs for længe siden. Da vi saa ud ad Vinduet et Øjeblik senere, var Skibsdrengen borte, og lidt efter maatte ogsaa Skipperen slippe sit Tag og forsvandt; hans Lig fandt vi Dagen efter paa Hummingen.

Stormfloden bliver indiskret.

Ellers gif der ingen Menneskeliv tabt ved Kramnitz. Michael Petersens Hus var gaaet til Søs, men Familien var paa Toldboden.

Husene var imidlertid alle uden Undtagelse saa medtagne, at det var umuligt at finde Ly i dem. I nogen Tid boede vi i Maskinhuset, der endnu stod som et Minde om Englændernes mislykkede Forsøg paa at pumpe Vandet ud af Rødby Fjord. Alt vort Kram var gaaet til Søs, det meste af det til Langeland. En Del af os var derovre for at pille vore Sager ud, bl. a. var der en Nabo, som mente, at han kunde kende sin Følhoppe, skønt den laa paa Strandbredden og var flaaet. Vi fik jendt en Fortællelse over Sagerne, og jeg fik da mine Joller igen. En gift Kone herovre fra fik sin Dragkiste jendt herover, men hun vilde maaske hellere have undværet den; man havde nemlig i en af Stufferne fundet hendes — Kærestebreve. Naa, hendes Mand tog sig ikke det saa nær; han var i det hele taget i Stand til at se en Ting fra dens lyse Side. Han havde lige slagtet en Fedegrís paa 400 Pd. og gif og talte om, at noget af Slagtemaden skulde jendes til hans Familie paa Langeland. „Men“, sagde han senere, „det behøvede jeg ikke denne Gang, for de tog kraftedeme det hele!“ Grijsen var gaaet til Langeland sammen med alt det øvrige.“

Hummingen.

Halvøen Hummingen, eller Hummingeland, der styder sig ud i Østerjøen og luffer for Rødby Fjord, var i flere Timer helt overjøvømmet. Proprietær Joh. Schultz, hvis Bedsteforældre var mellem de reddede fra Humminge, fortæller:

„Mellem Beboerne var en gammel Mand, der kaldtes Peiter. Han havde levet al sin Tid paa Halvøen og oplevet mange slemme Højvande der; og han kunde gøre Rede for, hvor højt Vandet i hvert enkelt Tilfælde var naaet op.

Denne gamle Mand blev ved til det sidste at holde Modet oppe hos de andre. Han havde sat Pinde i Sandet, hvor Vandet var naaet til ved det Højvande og ved den Stormflod, og forsikrede, at selv om Vandet naaede dertil, saa kunde det umuligt gaa højere.

Men Vandet gif udenom alle Peiters Pinde; Stormen tog stadig til i Styrke, Bølgerne i Vælde; og samtidig tog det til at sne og hagle, saa

Himmel og Jord stod i ét. Da stod det klart for alle, at nu gjaldt det Livet.

Da man havde faaet Møblerne stablet saa højt til Vejrs som muligt, og Hestene trukket sammen ved en Brandpark — omtrent hvor nu Peiter Hansens Gaard ligger. — samledes alle Beboerne hos gamle Peiter, hvis Hus laa tæt under Brinken, noget nær det højeste Sted paa Hummingeland.

Gripen aad sig ihjel.

Gamle Peiter og hans Kone havde stablet alle deres Dyrer oven paa hinanden i den ene Alkove og med stort Besvær faaet anbragt deres Øjsten, en stor Fjedgris, paa Toppen; her tronede den veltilfreds helt oppe under Loftet. Men Svinet tyggede i Dyrerne og rev dem i Stykker, saa Fjerene flød ud omkring den og ned paa Gulvet. Og efterhaanden som den gnaskede Hul paa Dyrerne, sank Stabelen sammen, og Gripen sank med, saa den tilsidst kun var i Højde med Sengenkaften. Den omkom ynkeligt i Vandet, der her naaede til de øverste Vinduesprosjer.

Fjorten Mennesker paa en smal Ballekam.

Der var ialt samlet fjorten Mennesker hos gamle Peiter; snart begyndte Vandet at trænge ind i Huset, og de flygtede op paa Stole og Borde for ikke at saa vaade Fødder. Tilslidst maatte de forlade Huset, for det blev for jeint at naa over til den smalle Strimmel af Brinken, der endnu ragede op af Vandet. Mændene gik da i Vandet, der naaede dem til Bæltstedet, og bar Kvinder og Børn over og jatte dem af paa Brinken.

Der stod nu disse fjorten Mennesker i den forrygende Storm med det brølende Hav paa alle Sider, vaade og forkomne og overpisket af Bølgeskummet — og Natten nærmede sig. Men Livet havde de dog bjerget. Godt var det, at de ikke f. Eks. krøb op paa Loftet, for næste Morgen var Huset juldstandig forsvundet, iplittet ad og drevet til Søs tilligemed de fleste andre Huse.

Kæmpen, der trodser baade Ild og Vand.

Som de stod her i det tiltagende Mørke og i deres Fortvivlelse drøftede, hvor længe de vel kunde holde Stand mod det frygtelige Vejr, hørte de pludselig en mægtig Tordenrøst buldre løs: „Hvad i Helvede tænker I paa. I drukner jo alle sammen!“

De stakkels forkomne Mennesker blev som lamslaaet, og det varede lidt, før de blev klar over, at det frygtelige Raab kom fra en halvgammel Ungkarl og Særling, som boede lidt for sig selv i Nærheden af det Sted, hvor man havde drevet Kreaturerne sammen. Jens Knudsen hed han; og han var en kæmpestor og robust Karl, som hverken ændsede Vejr eller Vind, men bandede og kommanderede med de stakkels Mennesker for at faa

dem langs Brinken over til sit Hus, som han hvor paa nok skulde blive staaende, „jaa længe Vorherre kunde lade det blæse“. Og han fik Ket. Hujet holdt.

Foran Hujet var der en Lavning, hvor Vandet stod 2—3 Fod højt; men det vidste Ræmpen Raad for. Han gik i Vandet; og en efter en bød han Kvinder og Børn over og jatte dem paa Loftet. Mændene skældte og regerede han med, skønt de var halvdøde af Kulde.

Paa Loftskanten — med Venene dinglende i Vandet.

Loftet i Jens Knudsens Hus var kun henved atten Kvadratalen stort — det dækkede kun over Hujets eneste Stue — og Pladsen indskrænkedes yderligere ved Tagets Hældning. Det kneb derfor for de femten Mennesker at faa Plads, og Mændene maatte sætte sig langs Yderkanten og lade Venene hænge ned i Vandet. Storm og Bølger juste lige gennem Hujet, og Mændene var snart følelsesløse af Kulde — de havde næsten alle Mên af den Tur, jaa længe de levede.

Da de havde siddet fire, fem Timer i Mørke paa Loftet, mærkede de, at Skorstenen begyndte at jynke; dette vakte stor Forskrækkelse, idet det var sandsynligt, at den, naar Biben naaede gennem Taghullet, vilde styrte ind over Loftet og knuse dem. Men til alt Held gled den juldstændig lodret ned, efterhaanden som Bølgerne slikkede Lerstenene væk foruden. Tilfældigt forsvandt ogsaa Skorstenspipen, som var af brændt Ler, under Loftet.

Om Morgenen kom alt det Drivgods, der var bortført fra Tirsted, Bejlesby og Tjørnebjerg, drivende ned forbi Hujet. Mellem de døde Heste, Køer, Faar og Svin, Vognkasser og Bohave m. m. jaa de pludselig en Bugge komme sejlede; der var et Spædbarn i, som var bundet fast med et Baand over Dhyen; men det var jelsvselgelig forlængst livløst. Buggen fandtes senere paa Langeland.

Stemmen fra Skorstenshullet.

Op paa Formiddagen om Torsdagen vovede en Mand fra Tjørnebjerg sig ud til dem i en Jolle. Da han af Strøm og Vind førtes ned mod Jens Knudsens Hus, fandt han Jens ude paa Taget, hvor han var krøbet ud for at skaffe bedre Plads til de andre. Jens sprang ombord, og det lykkedes dem trods den livsfarlige Strøm og Søgang at manøvrere over til et andet Hus, hvor en Klud paa en Læggestang viste, at der ogsaa var Mennesker. Jens sprang op paa Taget og raabte ned gennem Skorstenshullet og havde nær skræmt Livet af dem; de havde ikke ventet Besøg fra den Kant.

Mækt af en Træsto.

Bed Firetiden Torsdag Eftermiddag var Vandet junket, jaa de kunde

komme ned fra Loftet og se til Kærne, der var bundet ved Halmhæstet. Kun to af Kærne havde hjerget Livet; og de var selvfølgelig stærkt medtaget af det lange Ophold i det kolde Vand. Med lidt Bøvær fik man dog malket lidt Mælk af de forrøsnede Øvere i en Træsko, som saa gik paa Omgang, til den var tømt, saa der kunde malkes mere i den.

I Maulskov, en lille halv Mils Vej vest for Humminge, var et Par Huse forholdsvis uberørte af Stormfloden. Her samlede Folkene fra Humminge, Dannemarre Enge og jelve Maulskov for at saa Husly og saa det vaade Tøj tørret; og der blev Plads til dem alle. Først et Par Dage efter lykkedes det Landbetjenten og en anden behjerttet Mand at bringe Hjælp udejra.“

Hvad Drengen saa gennem Skorstenshullet.

Strandfoged P. Hansen, Kramnitz, der ogsaa er født paa Humminge, og som den Gang var 14 Aar gammel, fortæller:

„Vi var syv Børn hjemme, hvoraf jeg var den ældste; Far var død. Vi havde som sædvanlig gjort alt i Stand til at tage mod Højvandet, som vi vidste vilde komme med den Vind. En Del Naboer var kommet over hos os for at undgaa Højvandet, men vi maatte jo snart ty op paa Loftet. Først maatte dog Mor og jeg, gaaende i Vand til Halsen, over til Stalden for at bjerge Kreaturerne, som blev truffet ud paa en Brink, hvor der allerede var drevet en Del Kær sammen.

Vi var ialt femten Menneker samlet paa vort Høstænge, hvor vi borede os ned i Høet for at holde Varmen; vi havde ikke en tør Trevl paa Kroppen. Braggods tørnede stadig mod Huset, saa det rystede og knagede; en stor Sandbaad fra Lilleholm gik ind mellem Bindingsværkstolperne og kom i Klemme der. Skorstenen faldt ned paa Loftet — dog uden at ramme nogen. Jeg satte en Stige til og kiggede ud ad Skorstenshullet i Taget. Der saa jeg, hvorledes Rasmus Musjes Hus blev hævet op af Bølgerne; saa det et Øjeblik duve og svingre for saa at falde fra hinanden, forsvinde i Bølgerne og drive bort som Pindebrænde. Et andet Hus, hvorfra Kone nylig var jøgt over til os, drev ligeledes et Øjeblik paa Bølgerne og splintredes saa. Det samme gentog sig med Frederik Hjulmands (Fr. Pedersen) Hus. Her blev dog den ene Vinkelbygning staaende; paa den reddede Manden Livet. Hans Kone, Ane Marie Mortensdatter, 69 Aar, drev bort paa den anden Halvdel af Huset og omkom. Jeg turde slet ikke fortælle de andre det forfærdelige, jeg saa.“

Frederik Hjulmand fortalte selv:

„Ja, jeg slap da med Livet; men min Kone — hende har Østersøen taget. Vi havde søgt Frelse paa Loftet over Sovestuen, men det knagede og bragede i Huset, som om det skulde styrte omkuld. Saa mente min Kone, at det sikreste vilde være at krybe over i Foderladen; og vi var lige

netop kommet derover, da et heftigt Vindstød og en stor Bølge i Forening skilte Huset i to Dele. Jeg blev af en Lap af Taget kastet ind paa Loftet igen, og herfra saa jeg den anden Del af Huset tumle omkring i Bølgerne med min Kone begravet under Taget."

P. Hansen fortæller:

„Fra Skorstenshullet saa jeg i nogen Afstand to Mand i en Jolle. Lidt senere, da jeg kiggede ud, var der kun én Mand; og jeg troede da, at den ene var faldet overbord. Forklaringen fik vi om Eftermiddagen, da en Mand pludselig dumpede ned gennem Skorstenshullet. Ved nærmere Eftersyn viste det sig at være en god Bekendt, nemlig en Fisker ved Navn Erik Hansen. Han og en anden havde forjagt at bjerge nogle Mennesker fra et Nabohus, men maatte opgivet Forseget. Den anden Mand var da sprunget af paa Taget af et Hus, de drev forbi, og Erik Hansen fortsatte Turen alene og drev ned til os. Han mente, vi skulde gøre den store Sandbaad klar; den laa endnu mellem Stolperne. „Du kan styre; saa skal jeg passe Sejlene!“ jagde han til mig. Men vi kunde ikke saa Baaden ud mellem Tømmeret — heldigvis; for vi var sikkert drevet til Søs, da baade Vind og Strøm var imod Søen.

Vi maatte blive paa Loftet til næste Dag. Det eneste iøjnelige, vi havde, var lidt tør Rug; mine smaa Søskende græd og jamrede af Tørst."

Hos Rasmus Musje (N. Hansen, Musjing) druknede Mand og Kone og 7 Børn, det ældste en halv Snes Aar og det yngste 6 Uger. Eigene af to af Børnene blev aldrig fundet.

Dagen før Stormfloden havde alle de her omtalte Naboer været til Gilde hos Rasmus Musje i Anledning af den mindstes Daab.

Pilehave.

Ns. Jensen's Enke, Pilehave, der nu bor hos sin Søn, Gdr. Lindrup Jensen, fortæller:

„Gaarden her ligger jo forholdsvis højt; og Naboerne kom herop, da Floden kom. Folk oppe fra Gloslunde kørte herud til Pilehave for at bjerge; men inden de kom hjem, stod Vandet lige saa højt hos dem selv. I Skolen stod Vandet knap saa højt som her, det naaede knapt op til Vinduerne; og Lærer Nybecker, der den Gang var ugift og var en stor Kraftkarl paa sine 3 Aar, maadede sig igennem Vandet hen til os og hilste min Mand med de Ord: „Hvad tænker De dog paa, Rasmus! at De ikke har reddet mig i Tide?“

Vi havde en stor Grijs, som skulde reddes; vi fik den manøvreret ind i Vageovnen, hvor den sad lunt og godt; vi havde lige bagt, saa den var varm endnu; men da den skulde ud igen, maatte vi lægge Neb om Vagebenene paa den; og fem Mand slæbte den ud; den var aabenbart glad ved

sin Døn, for den havde trykket sig saa kraftigt ind mod Bagenden af den, at Trynen havde lavet et Hul, som kunde ses flere Aar efter."

Hoby.

Rentier Hans Lang, Hoby, fortæller:

"Paa Marken nord for Hoby boede en Væver, der trods sin ringe Højde kaldtes Anders Garder; han hed ellers Anders Hansen. Hans Kone Ane Johanne, der var nogle og halvtreds Aar gammel, havde i mange Aar været ivagelig. Da nu Vandet om Morgenen gik ind i Huset, løb Anders Garder op til Peder Smeder for at laane et Kjøretøj at redde Konen paa. Imidlertid var Vandet gaaet over Kildeåmningen nord for Hoby, og steg nu saa voldsomt, at det var ganske umuligt at komme tilbage.

Konen og Ratten sejler paa Væven.

Konen sad alene tilbage paa Loftet med sin Kat. Snart steg Vandet, saa hun maatte bryde igennem Taget og kravle op paa Rygningen; Ratten fulgte med. Ved Totiden om Eftermiddagen skiltes Huset ad, og Taget og den store Bævi, der var gjort fast ved Bjælkerne, drev bort med Konen; snart iplittedes ogsaa Taget af Bølgerne, og Konen og Ratten klyngede sig til et Stykke af Væven. Den drev hen forbi en stor tophugget Pil, der stod lidt nordvest for min Faders Gaard i Hoby; her lykkedes det Ane og Ratten at komme op; vi hørte Stakken raabe om Hjælp derovre fra, men det var umuligt at komme derud den Gang.

Om Morgenen Kl. 5 kom jeg ned fra Loftet, og saa snart Konen saa, at der blev tændt Lys i Gaarden, begyndte hun at jamre sig og raabe om Hjælp. Jeg raabte tilbage, at nu skulde vi prøve at redde hende. Vandet var junket en Del, og det var næsten stille.

Sos en Nabo fik jeg fat i et Par Heste, og sammen med en anden ung Karl, Søren Haubølle red jeg ud til Pilen. Hestene gik i Vand til Bugen, og lige foran Pilen var en dyb Grøft, som vi ikke kunde sætte over. Vi bandt da Hestenes Hoveder tæt sammen, og ved at kravle ud paa Halsen af Hestene, fik jeg fat i et Par af Grenene. Ud dem kravlede saa Konen over til os og lod sig dumpe ned, saa hun kom til at ligge tværs over Hestene foran os. Ratten, som hun hele Natten havde sidet og varmet Hænderne paa, maatte vi lade blive tilbage, da vi var bange for at ikræmme Hestene; den hentede vi senere.

Hestene sank under den dobbelte Vægt i Dynd til Knæene ved hvert Skridt. Ane kom i Seng i Nabogaarden, og skønt hun havde faaet Koldbrand i Hænder og Fødder, kom hun sig dog hurtigt; og det var mærkeligt at se, at hun, der hidtil havde været saa ivagelig, efter denne Nat i Piletræet blev fuldstændig rask. Hun døde først, da hun var nogle og firs Aar.

Den drukner ej, som hænges skal.

Et lille Træt, der — skønt det i og for sig var sørgeligt nok — dog ikke var uden Romik, huster jeg tydeligt. Her i Hoby boede en Mand, der hed Peter Smith. Han havde kun én Hest; men da han flygtede op paa Loftet, maatte han jo dog lade Hesten blive nede; men Hesten løftedes af Vandet, og snart kunde den stikke Hovedet op paa Loftet til sin Herre. Denne blev glad og bandt et Reb om Halsen paa den og bandt det til et Spær, saa den ikke kunde drukne. Vandet sank imidlertid, og Manden glemte Hesten; da han saa den igen, hang den i Rebet med Bagbenene slæbende paa Jorden — stendsød. Man mindes Ordspøget: Den drukner ej, som hænges skal."

Husmand Rasmus Rasmusen, Glugje (kaldet „Rasmus Gulle“), legte at ride til Hoby efter Hjælp, men blev revet af Hesten i Hvirvelstrømmen eller maaste af noget Braggods. Han har dog reddet sig hen til en Bil; der fandt man nemlig senere hans Træskostøvler. Han har sikkert trukket dem af for bedre at kunne svømme; men skønt han var en ret god Svømmer, naaede han dog ikke at hjerpe Livet. Han var 38 Aar gammel.

Fiskeeksportør L. Jørgensen, Bandholm, fortæller fra Gaarden paa Næs (der ligger sig ud i Rødbj Fjord):

„Om Morgenen var Vandet brudt igennem vore Dæmninger og var begyndt at løbe ind i Gaarden ad Rendestenen. Hele Landskabet udenom os var kun en eneste Sø med fraadende Bølger. Mens vi fik lidt Frokost, steg Vandet to Fod til; saa fik vi travlt med at saa fat i vore to Joller, som laa ved den vestre Side ud mod Fjorden, og saa dem sejlet om Jorden og ind i Gaarden. Vi maatte gaa i Vand til Halsen for at komme ud til dem; men saa havde vi ogsaa til Gengæld noget at jele i, hvad alle de andre manglede, da de ikke havde tænkt, det skulde blive saa galt.

Saa havde vi 50 Tdr. Byg paa Logulvet, som vi maatte kaste op i en halvjylt Lade, og imens var Faarene allerede ved at drukne. Der var et halvt Hundrede Faar, fire Kalve og to Kvier; vi bandt dem om Benene og lagde dem op paa Kornbunkerne paa Stuehusloftet. Svinene jylde vi Palm under, saa de tilsidst stod helt oppe under Loftet.

Man troede, det var Syndsfloden om igen.

Vandet steg stadig; og vi talte allerede om, at vi nok skulde have en Syndsflod igen som paa Noahs Tid. Det steg et Kvarter hver Time, hvad vi konstaterede i vort Spijskammer ved at tage Mærke paa Borde og Bæg; der opholdt vi os nemlig, da vi havde slaaet Gul i Væggen ind til Stalden for at vi stadig kunde holde Øje med Røerne og straks give dem Kniven, hvis de druknede.

Da vi saa syntes, at vi havde gjort, hvad vi kunde, meldte Fader, at Vandet var steget endnu stærkere i den sidste Time, og samtidig talte han

stædig om Snydfloden, som han nu mente skulde blive til Alvor denne Gang for vore mange Snyders Skyld. Det saa ogsaa rigtig godt ud til det, saa vi maatte bifalde det; og han sammenkaldte da et Skibsraad, mens Mor serverede Kaffe, som vi drak staaende paa Borde og Bænke; og det blev besluttet, at vi alle skulde gaa i vore Joller og forsøge at naa Viet By og derfra trænge længere ind i Landet, efterhaanden som Vandet voksede, da vi — hvor utroligt det end lyder — var fuldt og fast overbevist om, at det vilde gaa over hele Lolland, skønt vi dog maatte have kunnet sige os selv, at saa snart Vinden slovede af, vilde Vandet falde; men Skrækken ved at se alt Land forvandlet til Hav maa rent have lammet vor Tænkraft.

Min Broder erklærede, at han hellere vilde „dø i sin Rede“ end sejle den lille Jolle. Den kunde umulig klare sig i den høje Sø, mente han; men anderledes kunde vi ikke godt fordele Besætningerne, end at de to ældste af Familien blev Førere i hver sin Jolle; og vi gik saa ombord i dem ude i Portrummet; i den store Jolle: Fader og Moder og jeg og mine to mindre Brødre, vor Arbejdsmand og Tjenestepigen; i den lille: min ældste Broder og en Fisser.

Det var ikke let at komme ud fra Gaarden; hele vor Vedtast laa østen for Gaarden, og hvor vi skulde ud, flød Vandet med Masser af Brænde og andet, saa vi maatte gaa i Vandet til Halsen igen for at saa Jollerne flot. Da vi kom op at ro, hjalp det jo saa til lidt Varme i Kroppen.

Det første, vi mødte paa vor Vej, var en helt ny Tospænderflæde, der var paa Vej til Langeland. Jeg hynedes, det var Synd for den ny Slæde, og vi fik den slæbt hen og med en Stump Toppvært gjort fast til et Pilehoved; der stod den Dagen efter ret op paa Enden. Saa roede vi over vor første Mark og kom forbi vor Nabo Søren Møllers Hus. Der saa det rent galt ud; Vandet stod kun en Alen fra Tagstægget. Ved at gaa alle Mand i Forenden paa Jollen fik vi denne tynget ned under Remmen, saa vi kunde tale med dem. Skorstenen var faldet og havde knust det meste af Loftet, de sad paa. Naboen Christen Holle og hans Kone var ogsaa flygtet herover med deres Ko, saa der var fire paa Loftet. Vi fik dem alle sammen ombord med Urdragelse af Søren Møller og roede videre. I Chr. Hollers Hus stod Vandet op midt paa Taget.

Det tredje Hus, vi kom forbi, var Johan Langemans. Her stod Vandet godt over Midten paa Taget. Beboerne var flygtet med deres Ko for længe siden, efter at have pakket alt deres Tøj i en stor Egetræstifte, men glemt at fortøje den; den landede ved Alsjens; alt det andet Drivgods gik til Langeland, men Risten laa saa dybt, at Vinden ikke kunde saa fat paa den, saa den gik med Strømmen med gennemgaaende Billet til Fyn.

Da vi roede videre, saa vi, den lille Zolle sænkede tilbage til Gaarden; den havde ikke kunnet klare sig længer.

Er du tosset Dreng? Vi skulde have en hel Skonnert for at lade alt det.

Det fjerde Hus, vi kom til, var ligeledes forladt af Folkene (J. Knudsen) med den traditionelle Koo; den hørte nu en Gang næsten med til Familien i ondt og i godt. Vandet naaede til en Fod paa Tagkægget, og en bortdrevnen Zolle laa og knuste alle Vinduerne i Forjiden. Paa Vejen havde vi mødt en Mæsse Møbler og andet, bl. a. to ny blaastribede Dyner og flere dito røde; de blaastribede havde jeg et godt Øje til, da de var splinternye; og jeg spurgte derfor Fader, om vi ikke skulde hugge dem; men han svarede: „Er du tosset, Dreng? Saa skulde vi have en hel Skonnert for at lade alt det.“

Bed det femte Sted, vi kom forbi, var der kun godt en Allen Vand, saa der var ingen Fare; straks efter tørnede vi Grundten lige udenfor Hans Jørgen Erikssens Gaard. Her var der samlet et Halvhundredes Menneſter; og vi fik tørt Løj og Strømper og Kaffe. Det havde været en drøj Tur, drilvaad til Skindet i mange Timer i Frostvejr og anstrengt af at ro den store Zolle op mod den høje Sø; mange Gange stod den stille i en fem Minutters Tid, ja, gif endog agterud; men saa kom derefter altid en Smulkning, saa gif den fremad igen.

Høje Raab om Hjælp fra Ubletræet.

Vi havde knapt faaet Kaffen, før der lød høje Raab om Hjælp fra Byen. Vi havde en Anelse om, at det var vor Arbejdsmand, som straks var gaaet ned efter Byen til for at se til sin Familie i Gjerring; men han tog sig ikke i Agt for, at Byen laa lavere end Gaarden her. Vi maatte saa atter i Zollen og nedten om Byen, og ganske rigtigt, da vi kom til Hans Rasmusens Gaard, hvorhen Raabene ledte os, sad Kalorius og var kommet op i et Ubletræ; han var kommet ind i deres Bedkaſt og faldet omfuld, saa han var drilvaad over det hele. Vi fik ham saa i Zollen, hvor han vilde ligge ned og jove og fryse ihjel; Fader befalede ham strengt at tage en Nare og ro sig til Varmen; men han vilde ikke. Saa tog Far et rask Tag i Naffen paa ham og hen paa Toften og en Nare fat; der hjalp ingen kære Mor. Far styrede saa lidt ved Naren, til han kom rigtig i Gang; og da vi kom tilbage, og han fik noget varm Kaffe med „Tilsætning“, var han all rigtig igen.

En Times Tid efter flovede Vinden af, og Vandet faldt, saa vi maatte atter se at komme hjem igen, mens vi kunde sejle over Marker og Gærder. Paa Tilbagevejen saa vi ind til Søren Møllers; han laa og var syg paa Loftet; og den ene Koo var druknet; og en stor Fedegris reddede sig ved at

staa ovenpaa Koen. Deres Benge var drevet ud af Huset; en Salvtreds-Nigsdalerjeddle blev senere fisket op af en Mergelgrav udenfor Huset.

Intet er saa galt, det er dog altid godt for noget.

Kysten paa Langeland saa ud som en stor Brandplads, saa fuldt var der af Braggods; vi havde to store Joller, som fandtes derovre som Pindebrænde; enkelte Baade med Ballast i forsvandt sporløst. Men havde Stormfloden gjort os meget ondt, gjorde den dog ogsaa noget godt, idet den gav Stødet til, at vi to Brødre næste Foraar jagde Farvel til den ugæstmilde Kyst og sejlede med vore Baade nord om Lolland til Bandholm og drev Bundgarnsfiskeri. Det har gaaet godt; og den 25. Februar 1923 kan vi altjaa holde 50 Aars Jubilæum."

I Dannemarre Sogn omkom ingen Menneiser; men 34 Familier blev husvilde; og Datidens Blade fortæller, at en ung Mand sejlede med Huset ud i Østersøen og reddedes ned efter Kiel til af en Sejler.

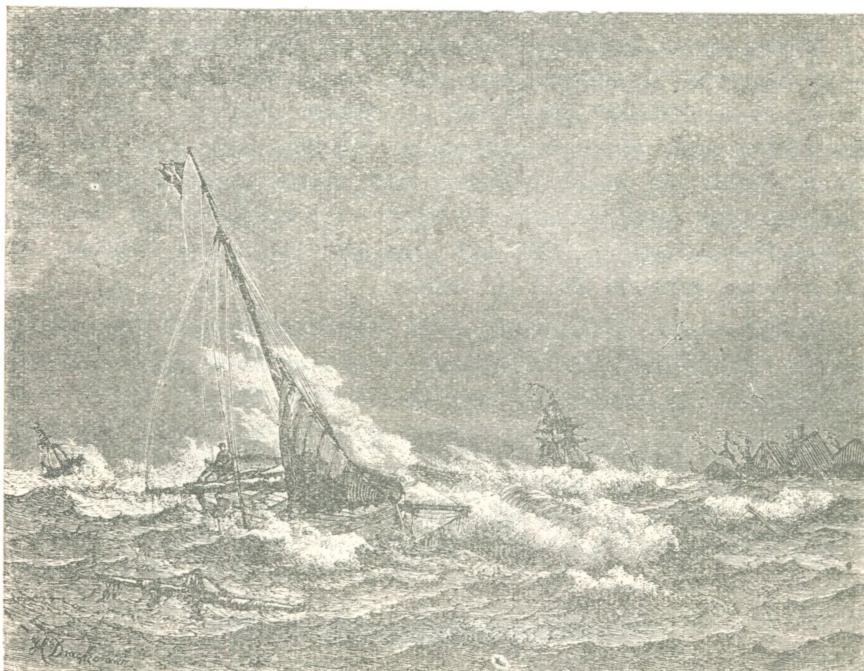
Paa Albue var der kun en Skæppe Land vest for Hujene, der ragede op over Vandet. Her samlede hele Nabolagets Muebestand. Der var saa fuldt af Mus paa denne lille Blet, at man ikke kunde jætte Fødderne et Sted uden at træde paa dem. De reddedes — desværre.

En Sømandsbaad.

Om Morgenen saa Lodjerne paa Albue et lille elegant udhalet, kutterrigget Fartøj, som under Orkanens Stormkast klarede Albuhjnten fra sig og satte Kursen mod det aabne Hav. Med øvet og kritisk Blik fulgte man enhver af Baadens Bevægelser; men den blev godt manøvreret — indrømmede selv Lodjerne; og for klosrebet Fok med Storfejlet beslaaet og forresten saa nøgen som en Ulling saa man den forsvinde bag Bølge-toppene.

Det var den „fra forskjellige Kapjeiladser velbefjendte og velfortjente,, Kutter „Ecko“, der tilhørte E. v. Holstein til Rahlousdal i Jylland. Den havde været en Svip i Nykøbing F. og havde lagt bi ved Fejs, hvor Skipperen var gaaet i Land. Der var kun én Mand tilbage i Baaden, Enevold Sørensen; men det var ogsaa nok; da Stormen kom og hindrede Skipperen i at komme ombord, gjorde han sig klar til at tage en Dravat. Han drev for Ankeret, til det blev nogenlunde lyst; saa satte han Sejl og rundede Hjnten; og mens Snejevis af store Skibe gik under med Mand og Mus, sejlede Enevold Sørensen rundt i Østersøen med en

lille Lystkutter, fordi han ikke kunde næmme at sætte den paa Land og lade den blive Brag. Han klarede den stolt og førte Baaden ind under Land igen, da Orkanen var overstaaet.

Rakføv.

Fra Rakføv meddeler Stiftstidende den 16. November 1872: „Omtrent Kl. 6 Etermiddag stod Vandet overalt inde i Husene omkring Havnen. I vort Trykkeri stod det omtrent en Alen højt. Allerede Kl. 1 var Dæmningen, der 'indeklutter det udtørrede Areal „Saunv Vig“, gennembrudt paa Strækningen mellem Scifferts Mølle og Maskinhuset. Omtrent jantidig brød Vandet fra Færgelandet og fra et Punkt af Dæmningen paa Steensv ned over det til Undergang viede Areal, der i Løbet af et Par Timer var fuldstændig fylt. Samtidig brød Bølgerne over Sluven ved Vejlegade Bro og dannede her et uhyre Vandfald, der fyltde Engene ved Svinglelen, og fra en stor Del af Husene ved Madessv maatte Beboerne flygte.“

L. B. Freuchen, kgl. Vejer og Maaler, fortæller:

„Naar det var Høivande i Rakføv, gif Vandet i Reglen op i Havnegade; det var en stor Morstak for os Drengs, vi sejlede paa Reudestensbrædder og Tømmer, som laa og flød i Gaden. Jeg husker den 13de No-

vember 1872; jeg var den Gang 13 Aar. Om Morgenens gik jeg ned ved Havnen, da det var fortalt mig, at Vandet stod højt oppe i Havnegade; men med den forfærdelige Storm, det var, lod det sig ikke gøre at sejle paa Rendestensbrædder. Jeg gik op paa Volden, en Rest fra Svenskekrigen, i mine Forældres Have. Lige nedenfor Volden laa en stor Park, kaldet Ølkarret, den var adskilt fra Fjorden ved en bred Dæmning. Ude i Ølkarret havde min Fader ladet indhegne et Stykke, hvor vi havde Vænder og Gæs. Jeg stod altsaa oppe paa Volden og saa, hvorledes Vandet voksede; jeg saa over imod Dæmningen ved Rosnæs, der løb Folk og lagde Sandjætte paa, hvor der var Huller, men pludselig var det ligesom hele Dæmningen blev skyllet bort, og Folk flygtede alt, hvad de kunde. Hvorledes de reddede sig, var mig en Gaade. Jeg kom til at tænke paa Vænderne og Gæsjene. I det samme ryldtes Ølkarret med Vand, saa Indhegningen for Andegaarden forsvandt og Dyrene svømmede i Stranden; det gik næsten lige saa hurtigt, som jeg kan skrive det. Jeg løb over og fortalte min Fader om det frygtelige, jeg havde set. „Ja, det er forfærdeligt“, min Dreng, „men ude paa Madestov (nu Raskov Landjogu) gaar Vandet op i de fleste Huse, og vi har Bogne ude og redde, hvem vi kan“. Jeg bad, om jeg maatte køre med, men det blev forbudt mig.

Fra Vejlegade gik Vejen lige ud til Madestov over en stor Sluje. Over denne Vej gik en saa rivende Strøm, at en voksen Mand maatte holde sig fast i Jerngelænderet ved Siden, for ikke at blive revet med Vandet, og Hestene havde ogsaa ondt ved at klare sig. Jeg stod og saa paa denne Malstrøm. Pludselig opdager jeg, vores Kufft kommer kørende med en stor Arbejdsjeddervogn. Trods min Faders Forbud, sprang jeg op i Bognen og kørte med over Slujen. Da vi var komne vel over, jagde jeg til Rasmus, jaaledes hed Kufften: „Mærkede du ikke, at Hjulene sank i ved venstre Side af Vejen?“ „Jo, jeg syntes det nok“, sagde han, „men saa holder vi til den anden Side, naar vi kører hjem.“

Vi kørte videre og drejede ned ad en Sidevej (Jødevejen); der stod Vandet saa højt, at det gik op over Bognbunden. Vi naaede alligevel Bestemmelsestedet, et Hus, hvori boede Mand med kone og ni Børn. De opholdt sig oppe paa Loftet, hvor Manden havde brudt Hul i Straataget, og de sad og ventede paa Redning. Der blev Jubel, da vi kom. Vi fik dem alle elleve ned i Bognen tilligemed en Kat og en Kanarieflugt og begav os paa Hjemturen.

Jeg sad ganske stille i Angst og Bæven ved Tanken om, hvorledes det vilde gaa med at komme over Slujen, og ved Tanken om, at det var mod min Faders Forbud, jeg var taget med. Jeg bad til Vorherre, som et Barn kan bede, og lovede ikke at være ulydig mere. Jeg tror, min Bøn blev hørt. Vi kom alle tretten lykkelige og i god Behold over Slujen, og

Familien blev indstalleret i en ledig Lejlighed, hvor min Moder kort efter mødte op med varm Mad og fik rekvireret Sengeklæder og Tæpper til dem for Natten. Lige efter vi var komne over Slujsen, kom en Guspændervogn, hvorpaa sad en Mand og en Kone; de sank pludselig igennem Broen. Konen druknede og fandtes først Dagen efter ude paa en Eng, hvor hun var ført ud af Strømmen. Hesten druknede ligeledes, hvorimod Manden blev reddet. Senad Aften Klokkerne begyndte Vandet at falde, og det faldt lige saa hurtigt, som det var steget. Næste Dag var jeg henne og saa paa Bejen over Slujsen. Der var ikke mere end en ca. to Alen bred Bej ved den ene Side tilbage, Resten var ført bort af Strømmen. Jeg tror ellers ikke, der druknede nogle Mennesker ved Nakslov og Omegn, men paa Jorden og Bygninger mærkedes i flere Aar efter, at det jaltholdige Vand havde været der."

Fra Kysten efter Stormfloden.

Paa Nordlolland var Floden selv sagt mindre voldsom, men aistedkom dog omkring paa Kysterne en hel Del Ulykker. Jagten „Johanne Marie“, Skipper D. Rasmusen af Fejø, ladet med 68 Tdr. Korn, drev i Land ved Fejø østre Færgested.

Sognefoged R. Varsens Kutter blev kastet midt op i en Rugmark i Uhrne, og Jagten „Minerva“, Skipper Lund, stod ogsaa højt oppe paa Land.

Dæmningerne paa Afsk blev gennembrudt, og Halsdelen af Den stod i længere Tid under Vand.

Indsamlingen.

Allerede et Par Dage efter Stormsloeden begyndte man de forskjellige Steder at sætte Indsamlinger i Gang, og Folk gav gerne og ikke helt imaa Summer. Man fortsatte hele Vinteren igennem og afholdt Bazarer og Bortlodninger til Fordel for de vandslidte. Endelig da man var naaet over 1 Million Rigsdaler, mente Centralkomiteén for Indsamlingen, at der var nok til Dækning af Skaden, og det viste sig at være rigtigt. Der blev endda en pæn Sum tilovers. Centralkomiteén bestaar endnu, men har udvidet sit Formaal til ogsaa at omfatte Understøttelse af Krigsinvalider fra 1848 og 64. Komiteéns Kapital udgjorde i 1920 godt 180,000 Kr.

Gint Bryllup.

Foruden Pengebidragene, der selvfølgelig var det væsentligste, fik man indsamlet en mægtig Bunke Sengetøj og Beklædningsgenstande lige fra Træsko og Uniformskaffetter til Badmels- og Klædesfrakker og (vistnok kun 1) Diplomatjæet. Dette sidste var det noget vanskeligt at faa de vandslidte Landmænd til at gaa med; den første Kommune, der fik det, lod det gaa retur. Det kom saa til Glosslunde Sogn, og her kom det til den rette. Man havde nemlig der en gammel Ungkarl, der i nogle Aar havde levet sammen med den Kvinde, han elskede, og som Præsten ikke havde kunnet faa Lov til at vie for Sogneraadet; man vilde nemlig ikke faa gerne have Manden til at stifte Familie, da han ikke vilde arbejde for Føden, og Sognet havde nok med at underholde ham selv — hans Hjertes udtaarne medbragte tre Børn. Nu var disse Børn imidlertid konfirmeret, og saa hystes man, han skulde have Lov at blive gift. Han fik Kjolesættet til Brylluppet og blev jaaledes gift efter alle Kunstens Regler — dog sikkert i Kjole uden hvidt. Hans Navn var Jørgen Priergaard.

En smart Mand.

Snedtermester Mørch fortæller:

„Om en Mand, jeg kendte, fortælles det, at Vandet havde staaet 4—5 Tommer inde i hans Stuer. Nogle Dage efter skulde han og Konen til Nordfalster til Bryllup. Han klædte sig da paa med sit daarlige Tøj. Konen protesterede; men da det ikke hjalp, blev hun hjemme. Han kørte da selv, og ankommen til Bryllupshuset, fortalte han for den undrende Skare en rørende Historie om, at det var det eneste, han havde bjerget; og Konen havde slet intet, saa hun kunde ikke komme med; men han vilde dog paa Grund af det nære Slægtskab og gode Venstab o. s. v. ikke lade være at komme.

Selvfølgelig blev Manden klædt paa, og da han kom hjem, havde han Bognen fuld af Klæder til sig og Konen og mange andre gode Sager.

Da Fader blev Medlem af Komitéen for Uddeling, fik jeg Lejlighed til at se og høre mere, end en 12-Mars Dreng ellers faar at se. Jeg saa saaledes en Ansøgning paa fire Sider, som indeholdt en Masse uforstaaelige Ting, og det eneste, der var Mening i, var, at „Skidtet i Huset havde han ogsaa lidt Tab paa“.

Dermed mente han, at Huset var blevet fyldt med Dynd, og det havde ogsaa forvolbt Tab.“

Lærer P. H. Lund, Landet, siger:

„Stormfloden var en haard Bust, men Følgerne var i mange Henseender værre. Jorderne bar i flere Aar efter kun lidt, og dertil kom desværre, at vi den 10. Februar 1873, før Digerne endnu var lukkede, fik et mindre Højvande, der gjorde Skaden paa Jorden endnu større. 1874 avlede jeg j. Eks. efter en Udsæd af 11 Tdr. Baarsæd kun 17½ Td. De 3—4 Aar efter Stormfloden var derfor for mig og mange andre slemme at komme over. Vi havde ogsaa en slem Udgift ved at bringe vore Hegn, som Vandet dels havde ødelagt, dels havde ført bort med sig, i Stand igen.“

Sted- og Personregister.

Side	Side		
Abrahamsen, Frue	75	Hansen, Maskinmester	39
Albue	89—90	Hansen, P.	83—84
Almind	71	Hansen, Peder (Smed)	16—17
Anderjen, Kirstine	35	Hansen, P. J.	67
Anderjen, Rasmus	67	Hertz, Joh. P.	17
Astø Fælled	76	Hjort, Jørgen	21
Balsløv, Søren	39	Hjulmand, Frederik Pederjen	83
Bauch, C.	71—74	Hjulmand, Jørgen	68
Bech, Hans Rasmussen	23	Hoby	85—86
Boldt, Jakob	16	Holstener, Gdr.	67
Brucerup	48	Hummingen	80—84
Bøtø	27—41	Højet	49—55
Bøtøgaard	26—27	Høvænge	67
Carstensen, N. J.	32—33	Jakobsen, Forvalter	69
Christensen, Hans	56—57	Jakobsen, Sognefoged	74
Christianjen, Gdr.	68	Jantzen, Lars	56
Corneliusjen, Rasmus	38, 52	Jensen, Hans Jørgen	60
Dannemare	89	Jensen, Rasmus (Bøtøgaard)	21
Dødmoose	68	Jensen, Rasmus	84—85
Falster	8—64	Jepsen, Hans	36
Fejø	92	Jockimjen	67
Fiskebæk	45—48	Johannesjen, N. P.	69—71
Frederiksen, Erhard og Johan	69—71	Jørgensen, Statsraadinde	71
Freuchen, L. B.	90—91	Jørgensen, Jens (Bødker)	59
Garder, Ane Joh. Hansen	85—86	Jørgensen, Jens (Stenhugger)	37
Gedesby	8—25	Jørgensen, L.	86—89
Gedsergaard	41	Kehling, Rasmus	60
Gedserodde	23	Knudsen, Jens	81—82
Gerlinge	88	Kof, Margrethe	35
Grøn, Elje	19	Kort over Falster	9
Gylle, Rasm. Rasmussen	86	Kort over Lolland	65
Hummingen	80—84	Kertrup	74
Hansen, Ane	28	Kramnitz	79—80
Hansen, Christen	39	Kristiansen, Marie	43
Hansen, Erik	84	Krøyer, Rasmus	41
Hansen, Jens	22—23	Kuld, Jens	77—79
Hansen, Jens og Peter (Ø. Ulslev)	68	Kulle, Jens	79
Hansen, Jørgen	31, 42	Lander, Hans	14
Hansen, Marie	18	Lang, Hans	85—86
		Lange, Johan	33—34

	Side		Side
Langeman, Joh.	87	Priergaard, Jørgen	93
Larsen, Jens	28	Punnert, Hans Larsen	35
Lilleholm	79	Rasmussen, Hans	88
Lolland	64—93	Rasmussen, Jørgen, Didrik	45—48
Lund, P. G.	76	Rasmussen, Rasmus	79—80
Madjen, Jens (Smed)	12	Roden Skov	66—67
Magleholm	77	Rysje, Morten Hansen	16
Mogensen, Anders	31	Rysje, Jøger	44
„Marielyst“	33—34	Rysje, Lars	39
Matthiesen, A. U.	57—60	Rødby	74
Meyer, Jens Rasmussen	17	Saunte, Ludv.	69
Musking, Rasm. Hansen	84	Saksjød	69
Møller, Rasmus	45	Schultz, Joh.	80
Møller, Søren	87—88	Sillestrup	56—57
Mørch, N. P.	43—48, 93—94	Stelby	43—45
Nakstov	90—91	Stipper, Jens Hansen	18
Nebbelunde	74	Stipper, Per	15
Nielsen, Emma (f. Wieje)	26—27	Stov, Hans Rasmussen	16
Nielsen, Kristian Emilius	78	Sørtjø	61
Nielsen, Morten	34	Strange, A. Pedersen	62—64
Nielsen, Peter	39	Stubbeboing	57—59
Nielsen, Rasmus	45—48	Støre-Niels	19
Nykeboing F.	61—62	Suder, Niels Hansen	35, 54
Nysted	67	Sølar (Lars Hansen)	45—48
Næs	60	Sørensen, Enevold	89—90
Næs (Rødby Fjord)	86—89	Tesdorpf, C.	62
Nlsen, Gov. og Frederik	37—38	Top	67
Nlsen, Kirsten	75	Toftrup Holme	56
Peitcr, gamle	80—81	Tofsværd, Karen	49—55
Peteresen, Ane Kathrine	77	Tofsværd, Peter	54—55
Peteresen, Jens Peter	15	Wieje, C.	29—31
Peteresen, Lærer	8—16	Willert, Hans Hansen	37
Peteresen, Michael	80	Wogter, Peder Pedersen	22—35
Pilehave	84—85	Øster Ulslev	67

